

עלי שושנים

י"ל על ידי תלמידי
ישיבה גדולה ויראה דרבינו יואל ד'סאטמאר
שיעור ד'
בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

- חג השבועות תשע"ג לפ"ק -

זמנים

- 7:53.....הדלה"נ
- 4:25.....עלות יום א'
- 5:37.....נץ החמה
- 8:39.....סוק"ש
- 9:22.....מוצו"ט

לפי אופק קרית יואל

מפתח הענינים

- ב דברות קודש מרן רביה"ק זי"ע.....
- ב דברות קודש מרן רבינו שליט"א.....
- ג תורה שבעל פה מה הוא.....
- ג פניני חסידות לחג השבועות.....
- ד אוצר סגולות מסכתות הש"ס וספרי קודש.....
- ה ברכת אהבה רבה.....
- ו מאמרים שלא ידוע מקורם בחז"ל.....
- ז האם התפוח גדל קודם לעליו.....
- ח אמירת זמן מתן תורתנו בשבועות.....
- ח הכל מודים דבעינן לכם.....
- ט מקור המתנת חצי שעה.....
- ט ביאור כונת הנועם אלימלך שבשבועות יש להקל...ט
- י מקור 'כד יתבון ישראל'.....
- י עובדות וסיפורים מפי צדיקים.....
- יא בשבת ניתנה תורה.....
- יא נעשה ונשמע אמרו כאחד.....
- יא מסכת שבועות האם שייך לחג השבועות?.....
- יא ביאור המחלוקת אם מותר להתפלל ערבית לפני צאת הכוכבים בשבועות.....
- יב דרוש למתן תורה.....
- טו הסתלקות מרן הבעש"ט הק'.....

צבי ואיתרעי בן ומסר לן אורייתא

בפרוס

בגליון זה, להיות כמנחה קטנה, להמוני אנשי שלומינו הבאים להסתופף בצל הקודש כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א, פה קריה נאמנה קרית יואל יצ"ו, לחוג את חג השבועות ברוב עם הדרת מלך, ולקבל השפעות רוחניות וגשמיות מיום גדול זה בו מקבלים את התורה מחדש, ויהיו נא אמרינו לרצון, כמתנת נישואין לרגל יום חתנתו ושמחת לבו של כנסת ישראל והקב"ה.

ומדי דברי בו זכור נזכור להביע שבח יקר דא שירתא לכבוד הנהלת ישיבתנו הק', כל אחד בשמו הטוב יבורך ויתעלה, על מסירותם הנאמנה למענינו בכל עת וזמן, יום וליל לא ישבות, להתמסר בכל נפשם בל יחסר המזג בהיכל ישיבתנו הק' שיעור ד', אשר קול התורה נשמע בה ברמה, בשיעורים ולימודים תמידין כסדרן, והוא עומדת לנס בקרב אנ"ש, כאשר כל מניעות שבעולם אינם מעכבים הבחורים מלהתעלות במעלות התורה והעבודה, תחת הדרכתם הפקוחה של הרה"ג הרמ"ם שליט"א אשר נודעו לתהלה בקרב אנ"ש בעבודתם הנפלאה להצית את קודש בקרב תלמידי ישיבתנו, החוסים בצל קדשו של כ"ק מרן רבינו שליט"א ראש הישיבה.

יתן ה' ונזכה לקבל מלוא חפניי מן החג הקדוש המשמש ובא, ולקבל את התורה מחדש באנפין נהירין ברעותא ובחדוותא דלבא, וזכות מתן תורה יושפע שפע רב לכל בית ישראל ברוחניות ובגשמיות, וכל אחד יושע בכל מה דבעי, עדי נזכה במהרה לביאת גואל צדק ויכירו וידעו כל יושבי תבל כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו, במהרה בימינו ומלכינו בראשינו בב"א.

תלמידי ישיבה גדולה - שיעור ד'

עלינו זמן מתן תורתנו הבעל"ט, שמתעורר הקשר והאהבה של אבינו שבשמים לבני ישראל שבחר בנו מכל העמים, ואהבת עמו ישראל להשי"ת, שקבלנו תורתו הקדושה, אשרינו מה טוב חלקינו שיש לנו זכי' לעשות רצונו ב"ה וב"ש תמיד, ע"י כי לקח טוב נתתי לכם, שבכל מצב יכולים כעת להתעלות, כלשון קדשו של מרן אבינו רועינו רבינו הקדוש בעל דברי יואל זי"ע ועכ"י "ובעוה"ד ע"י אריכת הגלות נשקענו בני שיערי טומאה, ורק בכח אותה ההשפעה שקבלנו במ"ת אנו מתקיימים", וכידוע חסידים הראשונים התחממו במימרא של צדיק לזמן רב, וכמו שחלק הא' של דברי רבינו הוא אמת ויציב לכל הדעות, "שבעוה"ד ע"י אריכת הגלות נשקענו בני שיערי טומאה", כן בודאי הוא החלק הב' מדבריו החוצבים להבות אש, כי כל קיום ישראל הוא רק מכח הקדושה שקבלנו במתן תורה, וכדרך שפירשו בספרי הקודש על הפסוק משה ידבר והאלהים יענו בקול, שלא נאמר משה דיבר, רק משה ידבר בלשון עתיד, כי משה רבינו עומד ניצב בכל דור ודור למסור דבר ה' לישראל, ורק בכח זה אנו נאחזים עד היום הזה, וממנו נשאב חיות דקדושה לכל השנה.

והנה בשעת מתן תורה היה מעמד הנישואין בין כנסת ישראל להקב"ה, כמבואר בכל ספרי הקודש, ובחג השבועות אנו מקוים ומצפים שיקוים בנו מאמר הכתוב וארשתין לי לעולם, והקשר בין ישראל לאביהם שבשמים לא יפסק לעולם.

והנה נהוג עלמא לשלוח דורן דרשה בעת שמחת נישואין, ואמרו גם אנו, תלמידי שיעור ד', אשר זכינו לישב באהלה של תורה, לבא בכתובים

זכות הוצאת הגליון נתנדב ע"י הרבני החסיד
ר' אברהם שלום לאנדא נ"ו
לרגל אירוסין בנו הבה"ח יוסף נ"ו ממציני תלמידי ישיבתיה"ק

דברות קודש מלהבות אש מתורת מרן רבינו הקדוש הדברי יואל ז"ע

גודל מעלת ישראל שזכו בעת קבלת התורה ובכל הדורות אפשר לזכות לזה כסייעתא דשמיא

איטא במדרש (ממדבר רבה) בשעה שקיבלו ישראל את התורה נתקנאו בהם אומות העולם ואמרו מה ראו אלו להתקרב יותר מאלו. ויש להבין הלא גם עליהם חזר הקב"ה ברצונם שקיבלו התורה, ולא רצו לקבלו.

יתבאר הדנה כאשר עמדו ישראל לפני הר סיני נתעלו למדיגה גבוה שהשוו כולם להיות להם לב אחד באביהם בשמים, ככתוב ויענו כל העם קול אחד ויאמרו כל הדברים אשר דבר ה' נעשה, ואינא במכילתא, לא ענו בחנופה ולא קבלו זה מזה, ולא היה אף אחד שלא היה לבו שלם, אלא השוו כולם פה אחד ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע.

וכתב באור החיים הקדוש (פ' יתרו) שבדיבור זה הראו ישראל עוצם אחדותם והשוות רצונם

אזוי ווי מ'זעטה אסאך מאל, אז דער וואס ווייסט ער איז נישט גערעכט, וואס דעם אליין האט ער גרויס קנאה פארוואס איז יענער אזוי גערעכט, יענער האט אזוי געזען דעם אמת, ודבר זה הוא יותר קשה, והקנאה ושנאה מתגבר בזה לבד.

איז דאס געווען זייער קשיא פארוואס האט מען זיי נישט געהאלפן, אמת הדבר אז זיי זענען נישט געווען דערביי און זיי זענען נישט דערביי, אבער פארוואס טאקע זעט מען אזוי אויס, וזהו הלשון בשעה "שקבלו" ישראל את התורה והקנאה לא היה על נתינת התורה לישראל ולא להאומות הדלא רצו ליתן להם גם כן, אלא הקנאה היה על קבלת התורה דלמה לא היה להם דעת לקבל התורה, והבינו שהוא רק בעזר אלקי, אז דער בוכי"ז העלפט אזוי אידן, אז מ'האט א שטיקעלע רצון האט מען סייעתא דשמיא אז מ'זאל האבן אזו השתוקקות מ'זאל וועלן דבוק זיין באמת אין דער תורה הקדושה, האבן זיי געזעהן א קשיא פארוואס העלפט מען זיי נישט.

אויף דעם האט דער בוכי"ז געזאגט, פארפאלן, איזן האבן מען סייעתא דשמיא, זיי האבן אנדערע נפשות, אז מ'וויל זיין א איד העלפט צו יחוס אבות, מיט דעם העלפט שוין צו ווער ס'איז מקושר אין די אבות הקדושים, דאס קען מען גרינגער אנצינדן דאס סייער די קדושה. (ס"ג במדבר תשי"ב)

געמיינט זיך מתאמץ געווען מ'זאל זיך מדבק זיין אין די קדושה, אבער מיט דעם אלעמען פון ווי נעמט זיך דאס גרויסע השתוקקות, דאס איז אלעס געווען סייעתא דשמיא.

וכן הוא עד סוף כל הדורות אז ס'איז דא עפעס, א איד האט א שטיקל דעת נתקרב צו ווערן צו הקב"ה, איז עס נאר סייעתא דשמיא, אמת הדבר מ'דארף זיך מייגע זיין מ'זאל דאס דערגרייכן, אבער אהן סייעתא דשמיא חלילה ווערט מען פארפאלן, איבערהויפט אין דיא (היינטיגע) דורות איז דאך נישטא וואס צו רעדן, יעדע נקודה יעדע נונטה איז נאר סייעתא דשמיא, א איד וואס האט יראת שמים, און ער פלאגט זיך אויף דער תורה הקדושה מיט גרויסע געוואלטיגע יגיעות אז מ'זאל צוקומען [צו] א נקודה של אמת, דאס איז אלעס סייעתא דשמיא, כאמרם ז"ל (קידושין ל:) אלמלא הקב"ה עוזרו לא יוכל לו.

וזה היה הקנאה של האומות העולם, אמת הדבר שהאומות העולם לא רצו לקבל וישראל רצו, אבל זה עצמו היה קושיהם, ווי קומט דאס עפעס אז דער גאנצער כלל ישראל זאל האבן דעם דעת, איז עס דאך נאר סייעתא דשמיא, פארוואס זאלן די אומות העולם נישט וועלן אלע אויפאמאל [מיט] אזא השתוקקות, ועל זה היה גדול הקנאה מאד למה זכו אלו יותר לזה, וזהו מה "ראו" אלו להתקרב מדוע זכו רק ישראל בלבד לראייה אמיתית וזכה ולא האומות.

מאי טעמא יום שניתנה בו תורה, והתורה ניתנה לנו בכפיה, על כן אנו רוצים להראות שבאמת מלכותו ית"ש ברצון קיבלנו עלינו, ובשמחה ובחדרה אנו מקיימים חוקי התורה ומצותיה אהבה וברצון בהתורמות הנפש.

ישראל שמעו למשה מה שהוסיף יום אחד מדעתו, כי מסרו נפשם על מצוה דרבנן

במט' שבת (דף פח.) אמר ריש לקיש מאי דכתיב (בראשית א לא) ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, ה"א יתירה למה לי, פלגם שהתנה הקב"ה עם משה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם לתורה וכוונתו. וכן הוא במט' עבודה זרה (דף ג.). והקשו שם בתוס' (ו"ה יום הששי) תימה למד' (שבת פג.) בשבעה בחדש נתנו עשרת הדברות, מאי יום הששי, ויתיריז היתה ראויה ליתנו בששי, אלא שהוסיף משה יום אחד מדעתו. והקשה החתם סופר בדרושתיו (לשבעות דף רפ"ג.) דתיריז זה הוא פלאי, שהרי עכ"פ לא נתקיים התנאי, ואיך נתקיימו שמים וארץ ביום הששי כיון שרדיין לא ניתנה בו תורה.

ו"ה על דבר נכבד החתם סופר בתורת משה (פ' ורא עמוד טו.) דרך נפתח בענין עקידת יצחק, גדולו נסיונו של יצחק משל אברהם, שבאברהם שמע מפיו הקב"ה בעצמו, והוא בחינת תורה שבכתב מה ששמענו חכם הגבורה, ויצחק לא שמע אלא מפיו אברהם חכם ונביא, וכעין מאמץ לתורה שבעל פה מה שקבלנו מן החכמים, ולפי זה נסיונו של אברהם אינו מעורר אלא זכות תורה שבכתב, אך מסירת נפש יצחק לשמוע אל אביו ולהאמינו כי כן צוה לו הקב"ה, היינו מסירות נפש על תורה שבעל פה, כע"כ.

וכדבר הזה יש לומר במדריגת בני ישראל שבאותו הדור מקבלי התורה, כי ביום ששי בסיון מסרו נפשם על תורה שבעל פה, כי בראי המה ידעו היטב מן התנאי שהתנה הקב"ה במעשה בראשית שאם לא יקבלו ישראל את התורה יחזור העולם לתורה וכוונתו ח"ו, והיו כולם יחד מוכנים ועומדים לקבל התורה ביום ו' בסיון, כי בזה תלוי קיום העולם, אמנם שכבא משה רבינו וצומו קדשתהויה ומחו, והוסיף משה יום אחד מדעתו, והטעם בזה כתב א"ז זללה"ה בעצי חיים (לשבעות את יא) שמשש רבינו הוסיף יום אחד כדי לקיים גם מצות פרישה מדרבנן, דמן התורה אין צריך לפרושי רק שלש עונות (ו"ה סימן קצ"ז ס"יא.)

ומשה הוסיף יום אחד לקיים גם פרישה מדרבנן ו' עונות, כע"כ. או אז שוב לא חשו בני ישראל על קיום העולם, והם ויתרו על קבלת התורה ודחו אותה על יום המחרת כדי לקיים דברי רבנן, הגם שהם ידעו שבוה תלוי ועומד קיום העולם ויש חשש שיחזור כל העולם לתוהו ובוהו, ואמרו כולם "זאל די וועלט אונטערגיין, מיר וועלן האבן מסירות נפש אויף קיום מצות דרבנן", שהרי חסיד יורא שמים רשאי למסור נפשו אפילו על מצוה קלה (עיין ו"ה סימן קצ"ז ש"ך ס"ב), ובני ישראל בעמדם אלא הר סיני פסקה וזהוהתם (בבא קמ"ה.) והיה להם דין חסיד יורא שמים, ועל כן מסרו נפשם לקיים מצות דרבנן, ונמצא שהיה להם לישראל מסירות נפש על תורה שבעל פה, כמו המסירות נפש של יצחק אבינו.

והן היום הוא יומא דהילולא של מרן הבעש"ט הק' זי"ע, ונודע מה שאמר כ"ק מרן דר"ז זללה"ה כי עיקר דרך החסידות הוא שני דברים, הא' לפשות טובה ולזולתו, והב' שיהיו מוכנים על מסירות נפש על קצו של יו"ד שבשולחן ערוך, ולפי האמור היה זהו בחינת היום של חג השבועות שבוים ששי בסיון דחו מתן תורה והיה להם לישראל מסירות נפש על מילי דרבנן.

ובזה יש ליישב קושיית המגן אברהם (א"ח תצ"ד) היאך איז אומרים בחג השבועות זמן מתן תורתנו, הא בשולחן ערוך קי"ל כרבי יוסי דבעי פרישה ו' עונות, ולרבי יוסי קבלת התורה היה בשבעה בסיון ולא בשש בסיון. אמנם לדרכינו י"ל כי באמת גם יום ו' בישן נחשב לקבלת התורה, כיון שאז מסרו בני ישראל את נפשם על מצות דרבנן, נמצא דשפיר הוי זמן מתן תורתנו. שאז קבלנו על עצמינו אופן קיום דברי התורה, שנהיה מוכנים למסור נפשנו על כל נדנדו קל של דקדוקי התורה ואפילו במילי דרבנן.

ומעתה יתיישב קושיית התוס' איך נתקיימה העולם הא לא נתקיימה התנאי, אמנם לפי האמור יובן, כי באמת הגם שלא נתנה תורה לישראל בפועל ביום ו' בסיון, מכל מקום הרי בו ביום קבלו בני ישראל על עצמם לקיים כל התורה כולה במסירות נפש ואפילו מצוה דרבנן, והוא עיקר קבלת התורה להיות מוכן על מסירות נפש בשביל התורה, ובוה נתקיימה התנאי ונתקיימו שמים וארץ.

בשבעות גם המלאכים מודים דיין להשפיע טוב לבני ישראל המשך בעמדות יג

ילקוט דברות קודש מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מה שנעורים בליל שבועות הוא להקדים היראה להכמה

יש ליתן טעם לשבח על מה שנוהגים להיות נעורים בליל חג השבועות, על פי מה שאמרו חז"ל (בבא פ"ג מ"ט) כל שיראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שאין יראתו קודמת לחכמתו אין חכמתו מתקיימת. וכן מציינו בביראת העולם (בראשית א ה) ויהי ערב ויהי בוקר, הקדים ערב לבוקר, ובפשוט הכוונה כי בדיני התורה היום הולך אחר הלילה. אמנם לפי המבואר ישר להוסיף בזה טעם לשבח, על פי המבואר בוורה התורה (בשלה דף סג.) כי בבוקר שלט מדת החסד, ובערב שלט מדת הדין. ולפי זה יום הוא בחינת אהבה, ולילה הוא בחינת יראה. ועל כן הקדים ערב לבוקר, לרמו שצריך להקדים היראה, קודם התורה שהוא בחינת אהבה וחסד בסוד (משלי לא ו) ותורת חסד על לשונה.

והנה בכל שנה ושנה הקריאה מעורר זמן מתן תורתנו ואנו מקבלים עלינו עול התורה ועול מלכות שמים בהתורמות הנפש וביראה עילאה, ועל ידי זה יש להתורה קיום בכל השנה, ולזה אנו נעורים בלילה קודם מתן תורה, כדי להקדים היראה ללימוד התורה, כי לילה הוא בחינת דין ויראה, ובוה שעורכים על הלילה בקדושה ובהורה אנו שואבים מלא חסנים של יראת שמים, ובוה אנו מתכוונים בהכנה דרבה לקבל התורה הקדושה.

שמחת ישראל על שקבלו התורה כי אינה עליהם לעול ולמשא

במסכת שבת (דף פח.) ויתייצבו בתחתית ההר (שמות י"ד), אמר רב אבדימי בר המא בר חמא בר חמא מלמד שכמה הקב"ה עליהם את ההר כגניזת ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם, אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודיעא רבה לאורייתא.

יש להתבונן דאי נימא שבאמת כיום הדברים דקבלת התורה היתה בכפיה ובאונס שלא ברצון, לכאורה לשמחה מה זו עושה בכל שנה ושנה לחוג

תורה שבעל פה ש"ס, מסכת, תלמוד, גמרא

יש בו מספר התיבות הכי גדול שבכל מסכתות הש"ס.

אכן המונה וסופר תיבות כל מסכתא ראה שאין הדבר כן אלא מסכת שבת יש בה מספר תיבות יותר ממסכת ברכות. וא"כ מסכת שבת היא המסכת הגדולה בש"ס בבלי במספר התיבות של פנים הגמרא וכנראה כוונת הגר"א היא לש"ס ירושלמי, דבירושלמי מסכת ברכות היא הגדולה בכל הש"ס, במספר תיבותיה.

מסכת בבא בתרא הגדולה בש"ס במספר הדפים

מסכת בבא בתרא שמסיים בדף קע"ו היא הגדולה בש"ס בבלי במספר הדפים שלה.

המסכת השניה בגודלה היא מסכת שבת שמסיים בדף קנ"ז.

פרקים הגדולים והקטנים בש"ס, עמודים גדולים וקטנים

הפרק הקטן בש"ס הוא פרק ארבעה שומרים פ"ח דמס' שבוועות.

העמוד גמרא הכי קטן בש"ס נמצא במסכת בבא קמא פ' מרובה דף ע"ז ע"א. ולאחריו הוא במסכת יומא פ' הוציאו לו דף נ"ו ע"א.

סדר הגדול והקטן בששה סדרי משנה

סדר הגדול בששה סדרי משנה - סדר טהרות. סדר הקטן בששה סדרי משנה - סדר זרעים.

מסכתות בבלי וירושלמי

בבבלי יש ל"ו מסכתות. בירושלמי יש ל"ט מסכתות.

פרק הכי גדול והכי קטן בששה סדרי משנה

הפרק הכי גדול בששה סדרי משנה - במסכת כלים פרק י"ז, שיש בו י"ז משניות. ולאחריו במסכת אהלות פרק ט' - שיש בו ט"ז משניות. הפרק הכי קטן בששה סדרי משנה - פרק ו' במסכת תמיד.

המשנה הגדולה והקטנה ביותר

המשנה הגדולה ביותר שבששה סדרי משנה - במסכת זבחים דף קי"ב ע"א התחלת פרק י"ד פרת חטאת שהולך מדף קי"ב ע"א עד קי"ג ע"א - ולאחריה סנהדרין דף ב' ע"א.

המשנה הכי קטנה בששה סדרי משנה - במסכת נזיר דף ה' ע"א. סתם נזירות ל' ע"ב. ולאחריה במסכת פסחים דף קי"ט - י"ב. אין מפטיירין אחר הפסח אפיקומן - ולאחריה בב"ק קי"ז ע"ב, שטפה נהר אמר לו הרי שלך לפניך.

התוספות הגדול ביותר בש"ס

התוספות הגדול ביותר בש"ס הוא

נסדר ונערך ע"י הב' משה בראך נ"ו והב' אהרן אלי' פייערשטיין נ"ו והבה"ח משה ווייצער נ"ו

מה הוא מקור השמות הללו? ומה טעמם?

במסכת בב"ק דף ק"ז ע"א ד"ה עירוב. במסכת סנהדרין פ' חלק יש כ"ג דפים גמרא בהמשך אחד שאין עליהם תוספות כלל.

הפרק הקשה ביותר בש"ס

החזון איש ז"ל אמר העולם אומרים שהפרק הקשה ביותר הוא פרק איהו נשך - או פרק הוהב. ואמר לי החזון"א זלה"ה, שפרק כירה הוא הפרק הקשה ביותר בש"ס. ועוד אמר שלדעתו מסכת כתובות הוא מס' הקשה ביותר בש"ס. ובמשניות - במסכת קנים נמצאים שלשה משניות הקשים שבש"ס (כ"כ בתפארת ישראל שם).

המסכת היותר גדול בששה סדרי משנה

מסכת כלים - היא המסכת הגדולה בפרקים בששה סדרי משנה שיש בה שלשים פרקים ואם נחשוב ג' בבות - קמא, מציעא, ובתרא למסכת אחת - כדעת כמה ראשונים - אי"ג גם הל' בבות יש בהם שלשים פרקים.

פרק שמתחיל ומסיים באותן שתי מילים

פ"ב דסנהדרין מתחיל במילת "כהן גדול" ומסיים במילת "כהן גדול".

עוד מצינו מסכת תמיד שמתחיל בעמוד ב'.

טעם שחילק רבינו הקדוש המשניות לששה סדרים

והגאון בעל הנודע ביהודה בספרו צ"ח בהקדמתו כתב בטעם הדבר למה חילק רבינו הקדוש הש"ס לששה סדרים, כיון שעל התורה העולם עומד, והעולם יש בו שש קצות, ארבע רוחות העולם, מעלה ומטה, ואמנם בתורה שבכתב יש חמשה ספרים, להורות כי יש עוד תורה שבעל פה המשלמת למספר ששה. אכן כיון שבתורה שבעל פה לבדה נכלל גם התורה שבכתב, וכמו שכתבו התוס' (קידושין ל' ע"א תו"ה לא צ"כא) שבלימוד תלמוד בבלי אדם יוצא מה שאמרו שישלש אדם שנותיו שליש במקרא וכו', כי הכל כלול בו ולכן נחלק הש"ס לששה חלקים.

עוד כתב שם הצ"ח בטעם שנחלק הש"ס לששה חלקים, כיון שעל התורה העולם עומד, ועיין בטור חושן משפט ריש סימן א' בשם רבינו יונה, דהיינו שבשכל זה נברא, וששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ (שמות ל"א י"ג). ולכן חמשה חומשי תורה עם תורה שבעל פה הם ששה, ויום השבת הוא כמו עולם הבא, הוא נגד חלק סודות התורה שעתידי הקדוש ברוך הוא להופיע שכנינו עלינו לעיני כל ולגלות סוד טעמי התורה ומסתור צפונים, ואנו מיחלים יקיים דברו, וישקני מנשיקות פיהו, כמו שפירש"י בשיור השירים (א. ב.).

גם יש ליתן טעם על שחילק רבינו הקדוש למספר ששה, כי ששה עמודי

המשך בעמוד יג

עלי חסידות

נערך ונסדר ע"י הב' ישראל אשר דוב לעפקאוויטש הי"ו

זמן מתן תורתנו, והטעם דאנשי כנסת הגדולה סידרו לנו הנוסח כן ולא זמן קבלת תורתנו, אמר הרה"ק רש"ב מפארשיסחא זצוקלה"ה, כי רק מתן תורה היה אז בחודש סיון ויש לה שייכות עם הזמן, משא"כ הקבלה דכל יומא זמני עכ"ד הק', וי"ל עוד כי נתנית התורה היה שוה לכל, אבל הקבלה לא קבלוה בשוה רק כל אחד ואחד כפי ערך השגתו.

(אהלת תורה)

באנכי ולא יהיה לך ששמענו מפי הגבורה שמענו כל אחד לפי בחינתו, בעל העסק שמע שהכל מתנהג עפ"י השגחתו ית' ובעל עבודת ה' שמע ההרגיש השגות ותענוג בעבודת ה'.

(תורת אבות)

וכאז כולם כבדתי יהוד נעשה ונשמעו אמרו כאחד, הכוונה היא שבני ישראל אמרו נעשה ונשמע באתה התלהבות ודביקות ומסירות נפש שאומרים שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, וזהו נעשה ונשמעו אמרו כאחד, כמו תיבת אחד שבפסוק שמע ישראל.

(בארת המים)

זמן מתן תורתנו, והלא היה די לומר מתן תורה, מהו תורתנו, ונראה דהאמת כל אחד מישראל לפי תיקון וכשרון פעולתו, כן הוא מקבל חלק תורתו, וזהו מתן תורתנו, שהוא מתנתורה של כל אחד ואחד לפי כשרון מעשיו.

(דעת משנה)

והמלך דוד זקן בא בימים ויכסוהו בנגדים ולא יחם לו, והמלך דוד היינו מרמז על מלך המשיח, זקן בא בימים שכבר הגיעו זמנו להתגלות, אך מפני ויכסוהו בנגדים ולא יחם לו, היינו שלובשים בגדים פרוצים שאינם מכסים את הגוף כהגון, לכן הואמתעכב ויה"ר שימרה ה' גאולתנו ופדות נפשנו.

(הרה"ק הנגיד ממעוררש"י י"ע)

תורה מתשת כוחו של אדם, עיקר הכוונה בזה, אינו על כוחו הגופני, שהרי אחו"ל מרבה תורה מרבה חיים, אלא על כוחו החומרי, ומדת הרעה של כוחו ועוצם ידי עשה את החיל הזה, אותם התורה מתשת.

(הרה"ק הנגיד מולאטשוב י"ע)

אמרת אהכמה והיא רחוקה ממני, פי' אדם הולמד תורה ורואה שאינו עומד על בוריה כראוי, ממני פי' יתלה את החסרון בעצמו כמו שדחו"ל כי לא דבר ריק הואמכם, ואם ריק הוא מכם.

(בית אברהם)

זמן מתן תורתנו, ולאכורה הלא קי"ל כר' יוסי דאמר בו בסיון ניתנה תורה, וי"ל דהחילוק בין חג השבועות לשאר ימים טובים הוא, דאי אפשר לקיים מצות תקיעת שופר או אכילת מצה כי אם כל אחד בזמנה, משא"כ בלימוד התורה כשאדם לומד תורה בקדושה, יכול להמשיך עליו קדושת המתן תורה בכל עת ובכל שעה, ע"כ אנו אומרים זמן מתן תורתנו אפי' שלא בזמנו, ועל כוונה זו הוסיף משה רבינו ע"ה יום אחד מדעתו, להראות שאין זה תלוי בזמן, וכנ"ל.

(הרה"ק מהר"ד מפעלאא י"ע)

טעם על אכילת מאכלי חלב בעצרת, נראה לפי מ"ש חכמי המחקר שכוחות המזון שיש בחלב, לא נמצא בשום דבר שבעולם, כי אם על הלאים יהיה האדם, הלא הוא צמא למים, וגם מים בלבד בודאי אינו מוין, משא"כ חלב אנו רואים שהולד יונק ובוהו נתגדל ויש בו כח אכילה ושתיה, כי הוא כוללת חיות הגופניות, כמו"כ התורה היא כוללת חיות הרוחניות ונקראת בשם להם כמו"ש לכו להמוי בלהמי, ובשם מים כל צא לכו למים, ע"כ ביום מתן תורה אוכלין חלב שהוא חיות הכוללות בהתורה, כי המצות ומעש"ט הם פריטיות משא"כ ת"ת כנגד כולם.

(אמרי נעם)

ועתה ישראל שמע אל החוקים ואל המשפטים וכי' דצריך להרהר קודם הלימוד שלא יהיה ח"ו מאותן הנאמר בהם ולרשע אמר מה לך לספר חקי וכו', וכבר נודע דרשת רז"ל אין ועתה אלא תשובה, וזהו ועתה ר"ל תעשה תשובה קודם עי"ו, שמע אל החוקים ואל המשפטים, ר"ל קודם שתשמעו אל החוקים ואל המשפטים תעשה תשובה מקודם ועי"ז יראה נפלאות בתוה"ק.

(אמרי יוסף)

אין סגולה כתורה

אוצר סגולת מסכתות הש"ס

וספרי קודש המסוגלים לכל טוב

סגולה ליצר הרע

אחד מתלמידי הרה"ק בעל עצי חיים מסיגוט זי"ע חישב בדעתו אחר שהתחנן, שכעת יפסוק היצה"ר ממנו, אמנם תוודע לו שאינו כן, ונסע לרבו הרה"ק הג"ל להנציל לפניו אודות היצה"ר שמצערו גם אחר החתונה, כששמע רבו מה שהתנצל לפניו, עמד מכסאו והתחיל להסתובב בחדרו הלך וזוור, אחר כך נגש אליו והכיל לו על כתפיו ואמר לו: "וונגעראמן וונגעראמן, ס'איז נישט דא קיין שום עצה נאר די גמרא, נאר די גמרא". (שיח זקנים ח"ב דף ק)

להסיר עצבות

להסיר עצבות אין סגולה גדולה מללמוד דף גמרא על פשר"ש ותוספות בכח גדול ובשפה ברורה, ותהיה ככריה חדשה (הדרכות ישרות אות ב)

סגולה לזרע של קימא

שמעתי מהרה"ח ר' נפתלי לעווי שראה בספר של אביו ה"ה ר' אברהם לעווי ז"ל הנקרא ר' אברהם פילשער) שכותב בהקדמה זו"ל: בן ל"א שנים הייתי ולא זכיתי לזש"ק נסעתי להגה"ק שר שלום מבעלזא זי"ע ואמר לו כהאי לישנא: "אברך הלא אתה יכול ללמוד, תלמוד בכל יום דף גמרא יותר מכפי לימודך, ותזכה לזרע של קיימא", וכן הוי'. (שיח זקנים)

סגולה לפרנסה

שמעתי שמשו של מרן הגה"ק מבעלזא זי"ע בשם הרה"ק ר"א מסטרעליסק זי"ע, תלמוד בגי' פ"ת שלמוד תלמודו מסוגל לפרנסה (ויגד יעקב צידה לדרך ס')

סגולה לחסידות

מנהגו של מרן הרה"ק מצאנו זי"ע ה': שמעולם לא אמר דרשה לפני תקיעת שופר, ובשנה אחד אמר לאחר תפלת שחרית שברצונו לומר היום דרשה לפני תקי"ש, וקודם תקי"ש הלך על הבימה וצעק: מי קרוי חסיד, מי קרוי חסיד, מי קרוי חסיד, מי שלומד בכל יום יום דף גמרא, ותומו"י התחיל לומר למנצח וכו'. (הגדה"ב מקראסנא זצ"ל)

סגולת לימוד משניות

עצה טובה ונוצצה לשנן תמיד פרקי משניות על שמו ושם אביו כגון 'ראובן בן יעקב', והוא דביר נקל מאד (הנהגות צדיקים ח"ג דף תי"ב מס' אפיקי ים)

עוד אמר הרה"ק מצעשינוב זי"ע: אני מקנא את אחי רבי לייבוש מטאראנא שהוא יודע כל המשניות בעל פה, מפני שבשעת מיתת אהם בין יציאת נשמה לסתימת הגולגל אין להפסיק מה לעשות, ע"כ אם יודע משניות בעל פה יכולים אז ללמוד משניות, והוסיף ואמר הרה"ק מצעשינוב: 'הגם איך קען ממסכת עירובין בעל פה', אבצר צו משניות קומט עס נישט צו. (בשם נכדו הגה"ב מצעשינוב זצ"ל)

בכל יום ויום תלמוד משניות כל ימי חיך בי זה סגולה גדולה לנשמה כי משנה אותיות נשמה, וגם מתוך כך תהי בקי באיזה שנים בלימודי כל התורה. (מוכרת פאקס מהגה"ק ר' זוסמן סופר זי"ע)

עולם הבא מסכתא

יש לנו בקבלה מהחידושי הרי"ם זצ"ל, שכל אחד יטובה שגור בפיו מסכת אחת בעל פה ממש, והיא טובה גדולה בבחי' בזה ובבא. (שו"ת רבי שאול משה סי' ט"ו)

סגולת מסכת ברכות

ודעו בני כי גם לימוד מסכת ברכות מסוגל להנצל מכעס, ורמז לדבר מש"כ (תהלים פ"ד) גם ברכות יעטה מורה, מורה רמז על כעס (זה' מחתף בא', ומורא רמז על גבורות דוגמת דבשס), לכו מחיל אל חיל, ע"י מסכת ברכות יכול ללכת מחזיל אל חיל לתקן

נסדר ונערך ע"י הב'
בנש"ק **אלעזר ארי'**
הלי יונגרייז' נ"י

הנהגות בעל עירוגת הכושם)

מדת הכעס. (שיחות קודש מהרה"ק בעל שומרי אמונים זצ"ל)

בחרתי לעצמי לחזור תמיד מסכת ברכות אשר הוא תיקון גדול לנפש כי הוא תיקון על מאה ברכות, תפלה, ק"ש, וברכת המזון. (שם).

סגולת מסכת שבת

ללמוד מס' שבת גמרא תוספות עש ראשונים, ומדי שבת בשבתו לחדש דבר חידוש בהלכות שבת, והיהי חשוב ומקובל כאילו קיימנו מצות שבת ככוונה הראוי' וירצה השי"ת במנוחתינו. (הנהגות בעל עירוגת הכושם)

סגולת מסכת פסחים

פעם אמרו למרן הגה"ק מסטאמאר זי"ע על בחור אחד שחזר פעמים רבות על מסכת פסחים, אמר רבינו זי"ל: השי"ת יעזור שלא יצטרך להיות חוזר על הפתחים" [צלדקה]. (מפי השמועה)

סגולת מסכת סוכה

אדם שנתעורר עליו מחלוקת סגולה שילמוד מסכת סוכה, זכר לדבר הכתוב ותצפנם בסוכה מריב לשונות. (וכרוז יעקב יוסף מערכת מ')

הנה שמעתי ומקובל בשם אגוני וצדיקי אשכנזי ז"ל, כי מסוגל ללמוד בכל יום מסכת סוכה, ועל ידי זה יפלו ויכנעו אויביו, ויצל מהם שלא יוכלו להרע לו, ויש לומר כי רמזו זה בכתוב (תהלים ל"א) 'חסתיים בסתר', סת"ר בגי' ד' פעמים דופן' עם סכ"ך, שהוא הכשר סוכה לכתחילה, פניך תצפנם בסוכה', כשילמדו המסכת סוכה, מ'ריב לשונות', שלא יקטרגו וירובו עמו שונאיו כנזכר. (דברי תורה להרה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זי"ע מהדורא ז' אות מ"ט)

זקני הק' [מטאשה] הראה לי מאמר שהיה כתוב שם בזה"ל: כל הלומד מסכת סוכה, ניצל מכל צרה וצוקה. ומסכת סוכה היה מסכת עולם הבא של זקני הק', ונהג ללמוד מסכת זו הרבה בכל ימות השנה בעיון רב. (עבודת עבדו, דף שפ"ב)

הרה"ק מביקסאד זצ"ל אמר לו (להגה"צ מהרי"א עקשטיין זצ"ל) כי ללמוד בכל יום מסכת סוכה, וזה יעזור לו לסגולה. וכשהיה אז בבית המשפט למד לעצמו בחשאי דפי גמרא ממסכת סוכה בעל פה והועיל לו להנצל מידם (ספר בונה עולמות)

להנצל ממחלוקת ילמד מסכת סוכה. (ספר המדות להרה"ק מהר"י מברעסלעב זי"ע, ערך מריבה אות כ"ד)

סגולת מסכת ראש השנה

שמעתי בשם מרנא החתם סופר זי"ע: למי שאירע לו דבר רע בליל יום הקדוש רח"ל, אזי ללמוד כל ימי חייו מידי יום יום גמרא ממסכת ראש השנה, כן הגיד הכתב סופר לתלמיד חביב אחד. (אגלי כתב אות רפ"ה, ובספר זכרון למשה מכתב ח')

סגולת מסכת מגילה

לימוד מסכת מגילה הוא סגולה לקנות יראת שמים (דברי יחזקאל להרה"ק משיטאווא זי"ע)

סגולת דברי האגדות במסכת חגיגה

הגה"ק בעל צמח צדק מליבאוויטש זי"ע אמר פעם לחסיד אחד שילמוד עין יעקב מסכת חגיגה ויהיה לו הצלחה בגשמיות וברוחניות. (דרכי אב בקלות והנהגות)

סגולת מסכת ביצה

מסכת ביצה מסוגלת לחדש חידושים, כמו התרנגולת המנחת ביצה, ומן ביצה זו נולדים אפרוחים, ככה נולדים במסכת ביצה חידושים (מן היודיע להגה"ק בעל בן איש חי זי"ע)

סגולת מסכת גיטין

אמר הגה"ק מהר"י"ץ דושינסקיא זצ"ל גאב"ד ירושלים עיה"ק תובב"א לחתן קודם נישואיו,

שידוש פלפול שקודם הנישואין בגמרא מסכת גיטין, שבאם ח"ו נגזר עליו שיתגרש אחר חתונתו, היא מקיים זאת מקודם ע"י לימוד מסכת גיטין, בבחינת ונשלמה פרים שפתינו. (מפי השמועה)

סגולת מסכת קידושין

וכהיום שהנך עכשיו בביתך ויש לך געולגענגהייט בכל יום לקיים מצות כבוד אב ואם שהוא מהדברים היותר גדולים וכו', ותלמוד במסכת קידושין פרק א' כמה דפיין המבואר שם מענין כיבוד אב ואם, והיהי לך לתועלת גדול, כי היצה"ר מפתה מאד את האדם לקררו בזה. (אסיפת מכתבים מכתב פ"ח)

הרה"ק רבי אברהם שלום מסטראפקוב צוקי"ל היה מתמיד מאוד בלימוד מסכת קידושין, ואמר שלימוד דברי התנאים והאמוראים שעסקו בעניני קידושין הוא סגולה להמציא זיווגים אמתיים בניקל ולסלק את המקטריגאים המעכבים את הזיווגים. (קובץ דברי שלום דף ס"ד)

סגולת מסכת מכות

מקובל בשם גדול אחד ממדינת פראג, כי הודיעו לן מן השמים כי מסכת מכות הוא סגולה נגד הרהורים רעים, כי 'מכות' בגי' הרהורים'. (ספר מפתח הים, נדפס בשנת תקמ"ח)

סגולת מסכת נדרים

הגאון רבי ישראל מטסאלאנט זצ"ל אמר כי הרוצה לטעום טעם עולם הזה ילמוד מסכת נדרים (הוא שיחות)

הגה"ק בעל אבני נזר מסאכטשאב זי"ע אמר כי הלימוד במסכת נדרים עם ר"ן מיישר העקממיות שבשבת. ורמזו על זה כי ה' אייר נרי', בהלו נר"ו ל' ראש"י, כשולמדים פירוש הר"ן והרא"ש על הדף במסכת נדרים (רמזי דהתכמת)

סגולת מסכת מקואות

מרגלא בפומיה של הגה"צ בעל ויחי יוסף מפאפאס זצ"ל לומר, כשהנני צריך להרחבת הדעת אני לומד בגייעה מסכת והלכות מקואות, ומחדש בזה רעיונות וסברות, וזה מביא עלי רוח טהרה שמחה ושלות הנפש (תולדות ויחי יוסף)

סגולת מסכת זבחים

ראיתי בס' כי מסוגל ללמוד ולומר המשנה הזאת [לשם ששה דברים וכו'] בכל יום, ומועיל נגד מחשבות זרות בעת התפלה וכיוצא. (דברי תורה מהרה"ק ממונקאטש זי"ע מהד"ב קט"ו)

מה טוב אם ילמוד על השלחן בכל סעודה פרק אחד ממסכת זבחים, כיון דעכשיו שולחנו של אדם הוא במקום מזבח, וכן מצאתי בספר דרך צדקה (ח"ב דף יא"א) ששמע מפ"ק מגיד אחד כי ראה כתוב בספר ללמוד במסכת זבחים בשלחן מטעם הנוכח כי השלחן הוא במקום מזבח, ואירע מעשה באדם אחד שהיה כך ללמוד בלחן במסכת זבחים, והראו לו בחלום איך כפיתו להמקטריגים ושחטו אותם מריב, ובכן מנהג טוב הוא ללמוד על שלחנו במסכת זבחים, ואם אין לו ספר משניות ילמוד פרק איהוה קומקמן שהוא מצוי ביד כל אדם בסידור התפלה, ואם הוא חכם ילמדנו עם פירוש הר"ב, אפילו משנה אחד כי טוב מעט בכוונה. (יפה ללב ח"ב אר"ח ק"ה ג', ר' יצחק ברי"ח פלאגי זצ"ל)

סגולת מסכת אהלות

סגולת מסכת אהלות מסוגל להמתיק הדין. (ספר המדות להרה"ק מהור"ן זי"ע, המתקת דין צ"א)

סגולת ספר הזהר הקדוש

סגולה גדולה שבכל בית יהודי יהא בנמצא ספר זוהר"ק. (מקובל מצדיקים.)

לומר לשון זוהר"ק מסוגל לקדושה ולנשמה, אפילו אנו מבין מה שאומר (דגל מחנה אפרים ליקוטים ועוד הרבה ספה"ק)

סגולת ללמוד מדרש

בכל שבוע תשתדל לעבור על בתרי המדרש רבה ומדרש רנחומא, ומה טוב גם הילוקט שמעוני, אפילו רב הבערבה בעלמא, ולא תתן עין עיוניך ושכלך כי אם על ד' או ג' מאורים לפרשם, לא על דרך דרוש כי אם על דרך אגדה נעימה

לתת ציור מושכל ומוחש בחיים הנוכחים בדברי רבותינו הקדושים וכאשר עשוי כזאת מפרשינו הקדמונים ובראשי העקדה הכולי יקר וכדומה, וכאשר תתרגל בלשון הקדושים תמצא בכל עת ביאור להדברים ויפתחו לך מעיינות התורה והחכמה כפעם בפעם.

(מכתב מהגה"ב בעל אפסי ארץ מאנאש זצ"ל)

סגולת ספרי הרמב"ם

הגה"צ רבי מאטעלע סלאינעמר זי"ע היה מייעץ לכל אלו הזכיר עצמם אודות סכנת הצבא, שילמדו רמב"ם בקביעות ועל ידי כך ינצלו (דרכי אב)

לשון הזהב של הרמב"ם מסוגל לנפש רוח ונשמה (ליקוט אוהב ישראל)

סגולת לימוד טור ובית יוסף אורח חיים

לימוד הטור ובית יוסף אורח חיים מסוגל ליראת שמים (הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע)

הבית יוסף נגלה בחלום להגאון רבי שמואל העליר זצ"ל אב"ד צפת, וגילה לו כי ללמוד בספר בית יוסף הוא סגולה לאריכות ימים (מאמר מרדכי אות תורה)

סגולת רמב"ם הל' תשובה

סיפר לי הגה"צ ר' נטע פריינד שליט"א, נתתי פעם פתקא להרה"ק ר' ישראל מהויסיאטין זצ"ל, וכתבתי בהפתקא לשוב בתשובה שלימה באמת, כאשר קרא הרה"ק את הפתקא הדגיש כל תיבה ותיבה, לשוב בתשובה שלימה באמת, אחר כך שאלתי את הרבי איך עושים תשובה ענה לי בלחשיה ובמתינות כדרכו "לומדים את הרמב"ם הלכות תשובה (מליענט אדורן דעם רמב"ם הלכות תשובה). (חיי עולם טעג)

סגולת ספר אור החיים הק'

הרה"ק מרוזשין זי"ע היה רגיל לומר שלימוד בספר אור החיים הק' מסוגל לנשמה כמו ספר הזהר (דברי דוד)

סגולת ספר הקדוש נועם אלימלך

עושה רושם בלב יהודי בדרך סגולה, ועל ידי הלימוד בזה זה מביא השפעה קדושה בקרב לב ישראל, ויש לדיבוריו כח בדרך סגולה להכניס אמונה טהורה בלב יהודי (נהרי אש להרה"ק מועשעליכאווי זי"ע)

נהגו אצל חסידים ואנשי מעשה ללמוד בסה"ק נועם אלימלך מדי שבוע בשבוע, כי מסוגל לכל טוב ברוחניות ובגשמיות.

סגולת ספר פני יהושע

לימוד ספר פני יהושע על הש"ס סגולה לשמחה. (תלמידי הבעש"ט)

סגולת לימוד מהרש"א

להנצל מהרהורים רעים ומחשבות זרות, טוב ללמוד בכל יום כמה קטעי מהרש"א (צדיקי בית בעלזא)

סגולת ספר חרדים

הרה"ק רבי מענדלי מרימאנוו זי"ע אמר למי שהיה לו מחשבות רעות של מינות ל"ע, שילמדו עמו בכל יום מספר חרדים ועל ידי כך ינצל. (דברי יצחק)

סגולת ללמוד דרשות חת"ס

ואמר פעם אחת בחג הסוכות לאחד מהאברכים שהיו מסתופפים בצלו, שאין יכולים לטעום ביו"ט טעם כראוי בלי לימוד דרשות חת"ס סופר (הרה"ק ר"י הורוויץ מדזיקוב זי"ע)

סגולת מזרחי ומנחת חינוך

רבינו (רבי אלעזר טווערסקי מפאליטשאן זי"ע) דיבר ג"כ על לב אחרים ובמיוחד זירו אברכים לעסוק בספר זה (מנחת חינוך) ומרגלא בפומיה בשם דודו הרה"ק מהר"י"ד מבעלזא זצ"ל, דמי שלומד ספר המזרחי כל שבוע וספר מנחת חינוך כל יום אי אפשר שלא יהיה תלמיד חכם. (פקודת אלעזר - תולדות אלעזר)

לע"נ שמואל ב"ר אברהם יושע - שמואל ב"ר אליעזר - פיגא פערל ב"ר ישראל - נפטרו א' שבועות תש"ד - ה"ד

ברכת אהבה רבה

מקורה, ענינה, סידורה, סגולתה

מחברה

הובא בראשית חכמה (שער האהבה פ"ו) שנוסח אהבה רבה הוא מאנשי כנסת הגדולה. ועי' בגמ' ברכות (א"י) שהכהנים היו אומרים ברכה זו בלשכת הגזית בזמן שבית המקדש היה קיים.

טעם ששמכו אהבה רבה לברכת יוצר

הובא באבודרהם בשם רבי אשר מלוניל, לפי שבברכת אהבה רבה מזכיר התורה המאירה מכל המאורות, והשמש אינו מאיר אלא ביום והתורה מאירה בין ביום ובין בלילה וכן דוד המלך ע"ה (תהלים ט) בלמצצה השמים מספרים כבוד קל, הזכיר את ענין המאורות וסמך להן תורת ה' תמימה.

טעם שברכה זו אינו פותחת בברוך

כתוב באורחות חיים ובטור או"ח ס"ו ס' שזהו ברכה הסמוכה לחברתה ליוצר אור.

טעם שתקנה סמוך לקר"ש

הובא בסידור חכמי אשכנז לפי שאומר בקר"ש "ואהבת את ה' אלקיך וכן "לאהבה את ה' אלקיכם" תקנו לומר ענין אהבה (אהבה רבה - אהבת עולם) בין בשחרית ובין בערבית שכשם שאנו אוהבים את ה' כך הוא אוהב אותנו.

טעם החילוק דבשחרית אנו אומרים ברכת אהבה רבה ובערבית אומרים ברכת אהבת עולם

הובא בהגהות רא"מ הורוויץ בברכות דף י"א ע"ב מפני שבשחרית שאנו עומדים קודם הכניסה לביהמ"ד אנו מתפללים שיתן לנו ה' בינה לבין ולהשכיל את דברי תורתו, ואילו בערבית ביציאתינו מביהמ"ד אנו נותנים הודאה על חלקנו שזכינו בלימוד התורה ובפרישה ס"ו ס' א' דברכת אהבה רבה נזכר "והביאנו לשלום מארבע כנפות הארץ ותולכינו קוממיות לארצנו", והוא פועל יום שאין דרך לצאת לדרך בלילה, ובערב אנו מבקשים שלא יסיר אהבתו ממנו שאף שאנו יושנים בלילה ואיננו עסוקים בתורה ובמצוות אפ"כ ישמור אותנו מרוב אהבתו ויארץ ימינו.

נוסח אהבה רבה או אהבת עולם

בגמ' ברכות דף י"א ע"ב נחלקו אמוראים שמואל אמר אהבה רבה, והכמים אמרי אהבת עולם, ונחלקו הראשונים להלכה, הרי"ף הלכות גדולת ור"ח (הוב"ד בשבלי ל"ק) סברו שהלכה כחכמים דאומרים אהבת עולם וכן פסק השלחן ערוך ס' אהבת עולם, וכן הנוסח ספרד. ובשערי תשובה שם בסיומן ס' כתב בשם האר"י ז"ל שאף שבחול אמר "אהבת עולם" בשבת יאמר "אהבה רבה" וכן הוא מנהיגים כהיום].

ובתוס' ברכות י"א: ד"ה ורבה וכן בטור שם בשם הרא"ש כתב דתקנו כדי לצאת שתי השיטות שבשחרית יאמר אהבה רבה ובערבית אהבת עולם דבערבית לא מצינו מפורש שנתלקו בו (כן ביאר באסכולה) וכן כתב הרמ"א שם וכן המנהג אשכנז.

חילוק בין נוסחאות אשכנז לנוסח ספרד

האר"י בזה בספר ליקוטי מהרי"ח, ונעתיק כאן בקיצור. אם אומרים בעבור שמך הגדול, לפי נוסח אשכנז אין אומרים.

בנוסח ספרד מוסיפים 'לעשות רצונך בלבב שלם' ובנוסח אשכנז אין אומרים.

כן תחננו 'ותלמידינו', בני ספרד לא נהגו לומר ותלמידינו.

נוסח ספרד להוסיף המורחם רחם 'נא' עלינו. ויחד לבנינו לאהבה וליארה את שמך. בשערי תשובה כתב שיאמרו קודם ליראה א"כ לאהבה,

כי יראה קודמת לאהבה, אך בסה"ק נועם אלימלך (פרשת וירא, ופרשת ויחי) ביאר הדבר שאנו מתפללים על יראה הבאה מכח אהבה, עיי"ש.

כי בשם קדושך הגדול והנורא, כן הוא נוסח אשכנז, ובנוסח ספרד מוסיפים 'הגיבור'.

נגילה ונשמחה בישועתך, ובני ספרד מוסיפים כאן בקשה 'ורחמיך ה' אלקינו וחסדיך הרבים אל יעזובני נצח סלה ועד' והוא על פי הגמ' בעירובין (ד"ד) כל מקום שנאמר נצח סלה ועד אין לו הפסק עולמית.

והביאנו לשלום, כן הוא נוסח אשכנז, ועל פי האר"י אומרים מהר והבא עלינו חיים ברכה ושלום. מהרה מארבע כנפות הארץ. להוסיף תיבת מהרה ונקמרה בהאר"י ז"ל בשער הכונת, ואף שכבר אמרו מהר והבא עלינו. ויש אומרים מארבע כנפות כל הארץ.

ושבור עול הגויים. יש נוסח ישן ושובר עולנו, אך זה נעשה מאימת הצענזור. ונוסח רבותינו הק' לומר ושובר עול הגויים ועול הגליות, ומקור נוסח זה הוא ממרן הייטב לב ז"ע. ונודע מה שכתב בליקוטי מהרי"ח בשם מרן הייטב לב ז"ע כי עול הגליות הכונה על גלות בין ישראל עיי"ש. שנתקיים כהיום בעוה"ר. ועי' דברי יואל (פרשת שמות). ויש לפרשו גם על גלות האדם בתוך נפשו, כנודע מה שפירש רביה"ק ז"ע המאמר הושענא למעמד גואלינו.

וקרבתנו מלכינו לשמך הגדול. לפי נ"א לא אומרים מלכינו, ומקור הוספת תיבה זו הוא בסידור הרמ"ק וראשית חכמה שער האהבה פ"ז סלה באמת באהבה. הוא נוסח המורכב מנ"א האומרים לשמך הגדול סלה ומונח בני ספרד האומרים לשמך הגדול באהבה. הוודות לך וליחדך ולאהבה את שמך. מקור הנוסח בסידור רבי קאפיל.

לזכור מעמד הר סיני

במג"א (סימן ס סק"ב) הביא בשם המקובלים, כי בעת אמירת 'ובנו בחרת' יזכור האדם את מעמד הר סיני, ובעת אמירת 'לשמך הגדול' יזכור מעשה מרים עמלק, וכישאמר 'להודות לך' יזכור מעשה מרים שלא נברא הפה רק להודות לה' ולא לדבר לשון הרע.

מנהג לקיחת הציצית

כן הביא המג"א בשם המקובלים, שבאמירת מארבע כנפות הארץ יקח את ד' ציציתיו ויניחם בידי השמאלית כנגד לבו.

עניית אמן על ברכת הבוחר בעמו ישראל באהבה בשו"ע סימן נט ס"א האריכו אם יענה אמן על ברכת הבוחר עמו ישראל, ואם הוי הפסק בין הברכה לקריאת שמע, עיי"ש, וכתבו הפוסקים שלכתחילה יסיים שוה בשוה עם הש"ץ, ועל כן לא יצטרך לענות אמן. וכן נוהגים ברוב המקומות שהציבור מסיים ברכת הבוחר בעמו ישראל ביחד עם הש"ץ.

מקור הניגון המושר אצלנו

נהגו אצל רבותינו לומר בניגון התעוררות מלא רגש דקדושה את ברכת אהבה רבה ביום חג השבועות. מקור הניגון הוא מה שקיבל מרן הרה"ק בעל יטב לב ז"ע בעת שהסתופף בצל קדשו של הרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב ז"ע.

חיוב הכונה בתפלת אהבה רבה

כתב בסה"ק תולדות יעקב יוסף (פרשת וראי) שמעתי ממורי (הלא הוא מרן הבש"ט הק' ז"ע) סיבת אריכות הגלות הוא מחמת שאין מאריכין באהבה רבה.

נסדר ונערך

ע"י ה'ב' אלימלך היימאן נ"ו

וה'ב' מ.ד.פ. ה"ו

מעלת ברכתה שהוא כמו ברכת התורה ויש לכוון בה הרבה

ברכת אהבה רבה צריך לכוון בה הרבה. שכוללת דברים רבים, ביחוד ענין נתינת התורה הקדושה, המביאה אותנו להצלחה האמיתית, ולרב טוב הצפון, אע"כ באהבתה תשגה תמיד, ומתפללים להש"ת יפתח לבינו להבין ולהשכיל באמיתות שלא נגע לריק, ויטע בלבנו אהבתו ויראתו, ולייחד שמו באהבה ומגודל מעלת ברכה זו ועומדת במקום ברכת התורה למי שלא בירך אותה, ופוטרת מה שילמוד אחריה מיד. (היעב"ץ בסידור).

שיהיה קשה להוציא כל תיבה ותיבה

וליזהר מאד באמירת אהבה רבה קודם קר"ש שיהיה בכונה גדולה ובדביקות הבורא ב"ה עד אין שיעור, שיהיה קשה להוציא כל תיבה ותיבה מחמת אהבת הבורא באמונה שלימה בהתפסות הגשמיות מכל וכל. (היכל הברכה הרה"ק מוקאמארא)

מי שאינו מכוון באהבה רבה, לא יוכל לכוון בלימודו באותו יום לאמת

בשם הרה"ק רבי שמעלקע מניקלשבורג ז"ע כי מי שאינו מכוון בתפלת שחרית בברכת אהבה רבה ובברכת אתה חונן, אי אפשר לו שיכוון בלימודו ובאותו היום לאמיתות של תורה.

ובספר דעת תורה להגאון הגדול המהרש"ם זצ"ל (יודה דעה הלכות טריפות סימן לג סק"ב). קונטרס אחרון) הביא מה שאמר אחד מתלמידי הרה"ק רבי שמעלקע ז"ע לרבו כי אף שלא כיוון באותו היום יוכל לומר דבר תורה על פי אמת, ואמר לו ישוב על קושיית התוס' במסכת חולין (דף כח) איך משכחת ליה ניקב זה בל"ז בפנימי, ואמר לו תירוץ על זה, ורבו הרה"ק רבי שמעלקע ז"ע דחה דבריו והראה לו כי טעה בלימודו, ועיי"ש מהמהרש"ם מביא כל השקלא וטריא בין הרה"ק ר' שמעלקע לתלמידו באותו סוגיא, ומה שהראה לו הטעות כי אינו מכוון, עיי"ש כל הענין.

והוא דבר נפלא מאד, המורה כי מי שאינו מכוון בתפלתו יבא לידי טעות בלימודו.

סגולה לזכרון

בא"י רב סימן רכד סגולה לזכרון לומר אהבה רבה עד ליחוד ולאהבה את שמך (אפילו שלא בשעת התפלה), והובא בקיצור שו"ע הלכות ער"ה.

עובדת אמירת אהבה רבה בחג השבועות

נוהגים הצדיקים והחסידים להאריך בברכת אהבה רבה בימינו דשבועות חג הקדוש הזה, ומלבד טעם הפשוט, כי אז הזמן קבלת התורה להתפלל על פתיחת עינים והארות לימוד התורה לשמה וביראת אלקים כדת מה לעשות.

עוד יבואר לפי דברי התולדות יעקב יוסף שאמירת אהבה רבה בכונה מקרב ביאת המשיח, א"כ לפי המבואר בזוה"ק (תיקון כא) שבחג השבועות יפקון מן גלותא, צריכין להאריך ביותר בברכת אהבה רבה שלא לאחר ביאת המשיח רק לקרבו לה' במהרה בימינו ודבר בעתו מה טוב. (שער יששכר הרה"ק מנוקאטא ז"ע)

עובדת אהבה רבה בראשית, אמירת אהבה רבה במשך ב' שעות

מדי שנה בשנה כמעט בחג השבועות היה מספר (האדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל) בהתרגשות העובדא ששמע מפי הרה"ח המפורסם מזקני ירושלים מוה"ר מרדכי הערש שמערלעך ז"ל, שסיפר על אחד מתלמידי מרן הגה"ק בעל חתם סופר ז"ע, אשר נישואי אותו תלמיד התקיימו בראשית

לפני חג השבועות, וכשהיה בחזרה על אם הדרך, ועבר את העיר המעטירה פרעשבורג, התיישב בדעתו לקבל פני רבו החתם סופר ז"ע, וכשבא להחתם סופר, שאלו החתם סופר היכן היית על חג השבועות, והשיב שזכה להיות אצל הרה"ק מראשית ז"ע.

ביקש ממנו רבו החתם סופר שיגיד לו איזה חידוש מה ששמעו שם, והשיב התלמיד להחתם סופר, מה אספר לרבי, שבועות בתפלת אהבה רבה האט מען זיך געדראפט צווי שעה אויף די גראדע ועונט ממש עד כלות הנפש, והחתם סופר נתפעל מאד מזה. וסיים האדמו"ר מתו"א זצ"ל כי עבודה זה של תפלה בכונה בשבועות עוד נשאר לנו גם בזמן הזה (זכור לאברהם).

והאר עינינו בבכיות

הרה"ק מרזאוואדאוב ז"ע היה מספר, אצל הרה"ק מראשית ז"ע היתה התפלה בחג השבועות אורכת שתיים עשרה שעות, מארבע לפנות בוקר ועד ארבע אחר הצהריים. הרה"ק מראשית ז"ע היה ניגש לכל אברך בעת אמירת 'והאר עינינו בתורתך' בבכיות, ולא אז ממנו, און ער האט גוט אויסגעוויינט, עד שכבה מאליו והחזירו בתשובה. (החכמה מאין)

לא היה אפשר לעמוד שם מגודל ההתלהבות

מסופר שבשעה שאמר הרה"ק רבי צבי מרימנוב ז"ע את בעת ברכת אהבה רבה בשבועות לא עמד איש אתו בקרוב אליו, כי לא היה אפשר בשום אדם לעמוד בקרוב ובסמוך לו, מגודל התלהבות ואש הקדושה אשר בקרבו. (החכמה מאין)

מען זאל דערקוויקן דאס הארץ

סיפר הרה"ק רבי אציקל משפעווארק זצ"ל אצל הסעודה חג השבועות שנת תשל"א לפ"ק, שהרה"ק רבי שלמה מראדאמסק ז"ע בעל תפארת שלמה, נסע בימי זקנותו פעם על חג השבועות להרב הקדוש מצאנז ז"ע, והרה"ק מראדאמסק היה בעל תפלה נפלא, והרה"ק מצאנז ביקש ממנו שיתפלל שחרית לפני העמוד, והרה"ק בעל תפארת שלמה ז"ע שהוא אינו אומר יוצרות, ואמר הרה"ק מצאנז אפילו הכי תתפלל לפני העמוד, והוסיף הרה"ק מצאנז ז"ע, נאר איהר רבי שלמה זאלט זינגען אהבה רבה, אז עס איהר אונז דערקוויקען דאס הארץ. (שיחות מלכים)

מה עשו ישראל לפני מתן תורה, התפללו אהבה רבה

בספר בארת המים הרה"ק רבי מענדל מרימנוב ז"ע על הפסוק והיו נכונים לשלשת ימים, כתב וז"ל, ומה היו עושים באלו הימים היו מתפללים להש"ת והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצותך, ע"כ.

אהבה רבה בצל מרן רביה"ק הדברי יואל ז"ע

בברכת אהבה רבה הייתה התעוררות גדולה בכל אויר בית מדרש כולם כאחד התחננו לנותן התורה כי ביום נשגב זה יזכו ללמוד וללמד, ואחר שסיימו הקהל ותולכינו במהרה קוממיות לארצינו' התחיל רבינו אהבה רבה בניגון הידוע (המקובל מהרה"ק רבי ר' הערש מרימנוב ז"ע), ובאותה שעה זלגו דמעות מעיניו הטהורות בבכיות נוראות ובהתרגשות עצומה. באמת אי אפשר לתאר בחרט עלי גליון, איך שהתחיל אהבה רבה במתינות ובנעימות, בככיות ובהתעוררות עצומה ובהשתפכות הנפש, ועשה נתינות בידיו הקדושים כבן המתחסא לפני אביו, וביותר ביום קדוש זה יום מתן תורתנו זלגו עיני דמעות אהבה בהתרגשות, וא"א לכתוב בקולמוס את עוצם התעוררות שהייתה אצל כל הקהל בעת ששרו אהבה רבה ביום חג השבועות. וכל הציבור זמרו את הניגון בהתעוררות רבה, וכשסיימו הניגון פ"א כפלו ושילשו כמ"פ, ואח"כ סיים רבינו בקול חנוק מדמעות מהר והבא עלינו וכו' (מתווז דברי יואל). וכן נשנה המחזה הזה אצל מרן רביה"ק אביו, ברך משה ז"ע כאשר חסינו בצל קדשו, ונשמע קולו בבואו אל הקדוש בסיום ותולכינו במהרה קוממיות לארצינו בקול חנוק מאד.

היינו דאמרי אינשי, לפי סדר האלף בית

מאמרים השגורים בפי כל כמאמרי חז"ל, ובאמת לא נמצאו בחז"ל לפנינו

הרה"ג המפואר

מרה שמואל דוד פרידמאן שליט"א במח"ס שדה צופים, שדרש בהיכל ישיבתנו הק', ג' פרשת במדבר תשע"ג, תשוח"ח לו.

(א) **אותיות מחכימות** - נמצא במגדל עוז הל' אישות פ"ב ה"ט.

(ב) **אזנים לכותל** - עי' מדרש תהלים ז', ונמצא ברש"י ברכות ח' ע"ב דאמרי אינשי אזנים לכותל. ועי' מדרש רבה פ' אמור (פרשה ל"ב ס"ג), ובקהלת רבה (סוף פרק י'), ועי' מהר"ן חיות שם.

(ג) **אחר כל קטטה חרטה** - נמצא בספר חסידים בזה"ל "אחרית קטטה חרטה", ובמבחר הפנינים ברבינו ידעי' שער הענוה. ואפשר שמוקרו משמות רבה פ"א דבר טוב ואין שלום מתוך מריבה.

(ד) **איזהו חכם המכיר את מקומו** - ג"כ לא נמצא בשום מקום, אלא דבאבות פ"ו מ"ו בין המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם נמצא, המכיר את מקומו.

(ה) **איזהו חכם הרואה את הנולד** - שגור בפי העולם שהוא נמצא בפרקי אבות, ובאמת לא נמצא שם אלא הוא במסכת תמיד דף ל"ב ע"א, ועי"ש במסורת הש"ס.

(ו) **אין אומן בלא כלים** - הובאה מליצה זו בפרי מגדים בהקדמה לשר"ע או"ח אגרת ראשונה, וכן בהקדמה לס' צוהר התיבה. ויכול להיות שמוקרו משמות רבה פ"מ נגר שאין בידו ארגילא אינו נגר. ועיין אבות דרבי נתן (פ"ב ה"א) אמרו לפני רבן יוחנן בן זכאי חכם וירא חטא מה הוא אמר להם הרי זה אומן וכלי אומנתו בידו חכם ואין ירא חטא מהו אמר להם הרי זה אומן ואין כלי אומנתו בידו. ובמדרש תמורה (בית המדרש ח"א עמוד ק"ח) נמצא לשון כעיי"ז "אין חרש עצים בלא קרדום".

(ז) **אין אורח מכניס אורח** - ג"כ לא נמצא רק בדומה לו בב"ב דף צ"ח ע"ב, דכתיב בספר בן סירא הכל שקלתי בך מאזנים ולא מצאתי קל מסובין, וקל מסובין חתן הדר בבית חמיו, וקל מחתן אורח מכניס אורח וכו', עיי"ש.

(ח) **אין הקב"ה מונה דפים אלא שעות** - זה ג"כ שגור בפי כל, ולענ"ד לא נמצא בשום מקום. ובברכות כ"ח ע"ב איתא אנו עמלים ומקבלים שכר, וידוע מה שכתבו המפרשים דעל עצם עמלות ג"כ מקבלים שכר ואכמ"ל. שוב העירני שהביאו הפלא יועץ ערך רנה.

(ט) **אין חכם כבעל סיון** - מובא בעקידת יצחק שער י"ד.

(י) **אין לך דבר העומד בפני הרעה** - לא נמצא. ובדומה לזה עי' זוה"ק ב"ק פ"ב "כל מלין דעלמא לא תלין אלא ברעותא".

(יא) **אין שמחה כהתרת הספקות**. הפרמ"ג בהל' חנוכה (משבצות זהב. סימן תרפ"א סק"א) כותב בה"ל, וכבר אמר החוקר אין שמחה כהתרת הספקות וכו' ובישי הל' חנוכה (אשל אברהם, סימן ת"ט) מביא דברי זה בשם מאמר החכם, וז"ל כמאמר החכם מי שלא טעם שמחת התורה הספיקות לא טעם טעם שמחה מעולם וה"ה איזה קושיא ג"כ שמחה לו, ע"כ.

וכן הביא הרמ"א בספרו תורת העולה (הלק א פרק ו) וז"ל, ואמרו שם (סוכה י"א ע"ב) מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו והוא האמת כי אין שמחה כשמחת התורה והשגת השכליות כמו שנאמר (תהלים י"ט ט) פקודי יי' ישרים משמחי לב. וכבר כתב חכם אחד שלא טעם טעם שמחה מי שלא טעם התרת הספיקות השכליות.

והבני יששכר (מאמרי חדש סימן מאמר ה' אות י"ג) מביא פתגם זה בשם הרמב"ם, וז"ל, ואמרו הרמב"ם מי שלא טעם טעם התרת הספיקות (במח"ס) לא טעם שמחה מימיו. וכ"כ עוד שם

(מאמרי חדשי כסלו טבת, מאמר ג' אות י"ט) וז"ל, כמו שכתב הרמב"ם מי שלא טעם טעם התרת הספיקות לא טעם טעם מתיקות מימיו. ע"כ. ובספרו דרך פקודך (מצוה כא) מביא דבר זה בשם החכם, וז"ל, כמו שאמר החכם מי שלא טעם טעם התרת הספיקות לא טעם תענוג מימיו.

(יב) **אם לא יועיל לא זיקק** - לא נמצא בספרי חז"ל, ונמצא בשו"ת מהר"ן ב"ב (חד"ס סימן כ"ה) ובהקדמת מחיר יין להרמ"א.

(יג) **אם קבלה היא נקבל** - במסכת יבמות דף ע"ו ע"ב מציינו אם הלכה נקבל.

(יד) **אם תעזבי יום יומים אעזבך** - מאמר זה נמצא ברש"י לדברים י"א י"ג והיה אם שמוע תשמעו, כתוב כמגילה אם תעזבי יום יומים אעזבך. ובשפתי חכמים (אות פ') העיר כ"ה במגילת סתרים, אבל אינו פסוק בכל העשרים וארבע (כ"ד ספרי התנ"ך). והכי איתא בירושלמי בברכות סוף פ"ט אר"ש בן לקיש במגילת חסידים מצא כתוב יום תעזבי יומים אעזבך.

(טו) **בא שבת בא מנוחה** - נמצא ברש"י בחומש (בראשית ב' ב) ובמסכת מגילה (דף ט' ע"א ד"ה ויכל) בשם מדרש חז"ל, ובתוס' סנהדרין (דף ל"ח ע"ב ד"ה תצבה), אבל לא בחז"ל.

(טז) **ברא כרע"י דאבוא** - בגמרא עירובין דף ע"ג ע"ב איתא יורש כרע"י דאבוא. ובתוס' יבמות ג' ע"א (ד"ה מקמי) נמצא ה"ב כרע"י דאבוא, אבל ברא כרע"י דאבוא לא נמצא.

(יז) **דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב** - זה ג"כ מאמר השגור ואינו נמצא בשום מקום. והעירני שאפשר לישבו עפ"י ברכות ו' ע"ב כל אדם שיש בו יר"ש דבריו נשמעים.

(יח) **די לחכימא ברמיזא** - הובא ברשב"ם (בראשית כ"ג ט"ז) עה"כ וישמע אברהם. והוא ממדרש משלי (פרק כ"ב) לחכימא ברמיזא לטטיא בכורמיזא, פ"ל לחכם די ברמיזא, ואילו לשוטה צריך להראות באגרוף, ומקורו בא"ש של בן סירא. ועי"י זוה"ק ח"א דף כ"ו ע"ב, וברע"א מהימנא פ' פנחס ופ' כי תצא.

(יט) **ההכרח לא ישובח ולא יגונה** - עי' מהרש"א חולין דף ז', ודרך אמונה לרמח"ל י"ב.

(כ) **המאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעוה"ב** - לשון זה ג"כ לא נמצא, ועי' מדרש תהלים ק"כ ועי' י' שאלו יו"ד ס' שמי"ה, ובספר פרדס יוסף האריך בזה בפרשת נח פ"ד ובפרשת יתרו (כ"ג). ועי' תפארת ישראל סנהדרין פרק ח' ס"ק י"ב מה שהביא מהר"י"ט בשם מסכת שמחות, וכו' שלא מצא אותו. וכן הביא בלחם שמים להרע"ב"ן על מס' סנהדרין בשם תוספתא דשמחות, ולא נמצא שם כן. ועי' בספר עבודת עבודה במס' ע"ז דף י"ח ע"א.

(כא) **המתחיל במצוה אומרים לו גמור** - זה מאמר השגור בפי כל, ולא נמצא בסגנון זה בשום מקום, אך עי' במדרש רבה מטות פרשה כ"ב ד', למה שלח פנחס אמר מי שהתחיל במצוה הוא יגמור, ובסוטה י"ג ע"ב מציינו בדומה לזה העושה דבר ולא גמרו ובה אשך וגמרו מעלה הכתוב על מי שגמרו כאילו עשה, עיי"ש. אך יש מאמר דומה לו בירושלמי (פסחים פ"ה ה"ה) "המתחיל במצוה אומרים לו מרוק", ופירש בקרבן העדה אומרים לו מרוק, גמור וכו', וכ"כ בירושלמי ר"ה פ"א ח', ועי' במגילתא פ' בא.

(כב) **העולם דומה לסולם זה עולה זה יורד** - יש לסמוך מאמר הדומה לזה, כמדרש רבה במדבר פכ"ג וכן תנחומא מטות (ו' ה') שאלה סמורנה וכו' מה הקב"ה עושה וכו', א"ל וישב ועושה סולמות מעלה לזה ומוריד לזה, לכך

נאמר (תהלים ע"ה ה) כי אלקים שופט זה ישפיל וזה ירים.

(כג) **טוב ציפור אחד בידים ממאה בשמים** - ג"כ לא נמצא כלשון זה, רק בסגנון אחר בקהלת רבה פ"ד, טבא חדא צפרא כפותא מן מאה פרוחין.

(כד) **טורא בטורא לא פגע, אינש באינש פגע** - לא נמצא בשום מקום.

(כה) **טעות לעולם חוזרת** - לא נמצא בלשון זה, ועי' גיטין י"ד ע"א "כל קנין בטעות חוזר", וברמב"ם הל' מכירה פט"ו "טעה בכל חוזר לעולם", ועיין חו"מ ס' רל"ב.

(כו) **יום ראשון אורה, שני טורח, שלישי טורח** - אפשר מבראשית רבה פ"א, ומדרש תהלים כ"ג, ותנחומא פנחס י"ז.

(כז) **כאשר זמם ולא כאשר עשה** - מובא ברש"י מכות דף ב' ע"ב (ד"ה ומה), וברש"י חולין דף י"א ע"ב (ד"ה אין נהרגים) אבל לא בגמ'.
(כח) **כבד את ה' מהונך אל תקרי מהונך** - אלא מגרונו - זה ג"כ מאמר שגור אשר לא נמצא בשום מקום, ועי' בב"י או"ח ס' נ"ג שהביא מהפסיקתא מאמר דומה לזה, כבד את ה' מהונך קרי ב' מהונך שאם היה קולך ערב והיית עומד בבית הכנסת עמוד וכבד את ה' בקולך עיי"ש, ועי' רש"י משלי (ט' ט) וברא היטב שם ס"ק י"ד. ובסוף ספר מהר"א עה"ת מהגאון רבי יהודה אסאד ז"ל הביא דבר זה בשם פסיקתא ע"ש.

ובשם הגרע"ק"א שמעתי לפרש דמי שנתון צדקה מהון שיש לו אין זה דומה למי שנתון מגרונו לחארים, וז"ש כבד את ה' מהונך את מהונך אלא מגרונוך שאם נתון לעני מגרונו שלו זה צדקה אמיתית. ובמק"א אמרתי להמליץ הגמ' ר"ה דף ו' ע"א בפיון זו צדקה.

ובזוה"ק פ"י ויחי ע"ש וזולון דאפיק פיתא מפומיה ויהב בפומי' דיששכר, [שגודל מעלת זבולון בעושר הוא משום שהוציא פת מתוך פיו ונתן לפיו של יששכר שיוכל ללמוד תורה, והיינו כ"ל שהוציא חלק ממה שהכין למאכלו, וחסר ממש מתוך גרונו לתת לעמלי תורה].

(כט) **כבדוהו ושהדו** - ג"כ לא נמצא בשום מקום, ועי' מס' דרך ארץ רבה פ"ה שאיתא שם מאמר דומה לזה אבל ג"כ בסגנון אחר עיי"ש, דאיתא לעולם יהא כל בני אדם בעיניך כליטטיש והוי מכבד כר"ג. ועי' בשו"ת אבני חפץ ס' ל"ט שכתב שראשי תיבות כר"ג אינם מובנים, שלדעתו אין זה רבן גמליאל, עיי"ש טעמו ונימוקו.

(ל) **כל הנועם כאילו עובד ע"ז** - זה גם

מאמר שגור בפי כל, ולא נמצא בשום מקום. ועי' בהגהות מהר"ן חיות שבת ק"ה ע"ב, שתמה על הרמב"ם (על אבות פ"ב מ"י) שהביא ג"כ מאמר זה בשם מאמר חז"ל ולא נמצא בשום מקום, ותמה ששום מחבר לא התעורר בזה. ועי' במסכת שבת דף ק"ה ע"ב כעיי"ז דאיתא שובר כלי בחמתו כאילו עובד ע"ז, ועי' מסורת הש"ס לשבת ק"ה ע"ב. ובשו"ת הרשב"ש (סימן ט"ו) הביא כן מנדרים פ"ד, וכ"ה במהרש"א שבת ל' ע"ב, ושם לא נמצא לשון זה רק "כל הנועם כל מיני גיהנם שולטין בו", ובאמת שאמא זה לא כלשונו נמצא בזוה"ק בפרשת בראשית וגם בפרשת תצוה, ובחדשים גם ישנים על מסכת ברכות הביא מזה ראיה הרמב"ם למד זוה"ק, ועי' חידושי הרש"ש על הרמב"ם הל' דעות בזה.

(לא) **האם ראה הרמב"ם את ספר הזוהר**

ועי' בדברי יואל פ' ויקהל ע' שס"א על

הרמב"ם שיש לו שיטה אחרת בכתב שהי' על אבני החשן שאין לשיטה זו מקור בבבלי ובירושלמי רק בזוה"ק, וז"ל ונקדים לזה הקדמה קטנה שנתבאר אצלנו בכמה מקומות, כי מה שנמצא בדברי הרמב"ם ז"ל כמו מאמרים שלא נמצא מקורם לא בבבלי ולא בירושלמי, ומקורם טהור בספר זוה"ק, ועל כן יש מן האחרונים שהוכיחו כי ראו עיני הדולחחים של הרמב"ם את ספרי זוה"ק ומשם שאב מקורם, אמנם באמת נראה אשר לא כן הוא שלא נתגלה עדיין ספר זוה"ק בימי, אבל הסברתי הדבר עפ"י פטוטה, כי ידוע אשר בימי הראשונים ז"ל היו מצויים הרבה מדרשי חז"ל בכת"י ואור הדפוס לא נגה עליהם וכו', ואפשר שהרמב"ם שאב מקורו מדברי חז"ל במדרש, ואותם המימרות נמצאים גם בזוה"ק, כי בדברי זוה"ק יש מאמרים רבים מלוקטים מדברי התנאים והאמורים ז"ל, ורבים מהמאמרים בספר הזוה"ק נמצאים גם במדרשים שלפניו ואפשר כי כל אלו ההלכות שפסק הרמב"ם ז"ל ואין אנו יודעים מקורם לקוחים הם ממדרשי חז"ל שהיו בימי וספו תמו ברבות הימים, ואותם מאמרים נמצאים גם בזוה"ק כ"ל בשפסד זוהר יש הרבה מאמרי חז"ל מן המדרשים, וסיים רביה"ק בדברי יואל, אבל הרמב"ם ז"ל לא ראה את ספר הזוהר הק', כי לא נראה בעליל אורו הבדיר של ספר זוה"ק בימי הרמב"ם ז"ל, וזה ברור ואמת מבלי ספק.

(לב) **כל המקדים שלום לחבירו מאריכין לו ימיו ושנותיו** - זה המאמר שגור בפי העולם ולא נמצא בשום מקום. ועי' ישועות יעקב יו"ד ס' קמ"ה סק"א, וכן בגאולות ישראל הובא בטעמי המנהגים עמוד ת"ג מאמר חז"ל דכל המקדים שלום לחבירו מוסיפין לו חיים ושלום. ובספר מעט צרי (ערך שלום) נתקשה למצוא המאמר ומקור הדבר, וכי דאולי יתקרב ביבמות (דף ק"ט ע"ב) תני בר קפרא לעולם ידבק אדם בשלשה דברים כי בהבאת שלום דכתיב בקש שלום ורדפהו, ואמר רבי אבהו אתיא רדיפה רדיפה כתיב הכא בקש שלום ורדפהו וכתבי התם רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד, וכתב דזולת זה לא אדע המקור.

וראיתי להעיר עוד שאולי מקור הדבר בירושלמי תענית פ"ד ה"ב דר' חנינא הקדים שלום והאריך ימים. ובענין זה יש להעיר לדברי תוס' אנשי שם (בכורים פ"ג מ"ג) דלכל איש האב מן הדרך מצוה להקדים לו שלום, והטעם משם דהשכינה מתלווה עמו בדרך כדאיתא בזוה"ק וכו' דאומר שלום בשביל השכינה והוי כמו קבלת פני השכינה שעיי"ז מאריך ימים. וברבינו בחיי פ' פנחס כתב שלום ונוריקין שלא למוט, ואפשר דלכן המקדים שלום מאריך ימים. ובמרכבת המשנה להגר"י אלשקר זצ"ל על פרקי אבות (פ"ג מט"ז) כותב ואמר והוי מקבל את כל האדם במשחה, הוא מאמר כולל לכל העולם הן קטן והן גדול וזה יהיה סובה שתאריך ימים עכ"ל, ועוד מס' דרך ארץ זוטא סוף פרק השלום (פ"א) ומי שהוא אוהב שלום ורודף שלום ומקדים שלום ומשיב שלום הקב"ה מורישו לחיי העולם הזה והעולם הבא.

שוב התבוננתי דיש לומר סמוכין לדבר שהיו בברכות ז"ו ע"א איתא אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הקדימו אדם שלום מעולם ואפלו ככרי בשוק, וריב"ז הפליג בדיקה וכן מאה ועשרים שנה היה כשנפטר כמו שאיתא במס' ראש השנה ל"א ע"ב, הרי ראינו דהמקדים שלום לכל אדם זוכה אריכת ימים.

(לג) **כל הרודף אחר הכבוד הכבוד בורח ממנו** - לא נמצא בשום מקום, אך בעירובין י"ג ע"ב איתא מאמר הדומה לזה כל המחזיר על

המשך בעמוד ז

האם התפוח גדל קודם לעליו?

עפ"ד חז"ל וראשונים

נסדר ונערך
ע"י הבי יואל ברא"י
פיערשטיין נ"ו

ועל הפסוק שלנו כתפוח בעצי היער "מתרגם היכמא דיאי ומשבח אתרוגא ביני אילני סרק" וכו'. אך כפי הנראה גירסת התוספות היתה להיפך.

עכ"פ זה הכל לדברי התוספות, אבל אחרי כל זאת לכאורה הרי דברי רש"י צריכים שוב, שהרי רש"י מפרש שאכן מדובר בתפוח, והרי לפי הנראה לעין התפוח גדל כמו שאר אילנות, ועליו קודמין לפריו.

ואפשר לישב, לפי דברי המהר"ל בספרו תפארת ישראל (פ"ט) בזה"ל: ולפיכך נמשלו זה לתפוח אשר העליון שבהם אינם עיקר רק תפילים. ובאשר האילנות העלים קודמים, וזה מפני כי

העליון קלים ליציאה והפרי אינו קל להוציא, ולפיכך העליון קודמים, אבל התפוח יש בו כח הוצאה ביותר, ולפיכך מוציא פריו קודם, כמו שראוי אל דבר שהוא קודם, ואחר זה הטפל שהם עליו, שהם שומרי הפרי, ודבר זה ראוי להבין, ע"כ. וממשיך שם בנועם שפתי הקדושים להסביר ענין הקדמת נעשה לנשמע, עיי"ש ויונעם לך.

והנוגע לעניינינו רואים מזה שהגם שבדבר זה שוה תפוח לשאר אילנות שעליו גדלים קודם לפריו, אבל חילוק יש בדבר, שאצל שאר האילנות העליון קלים להוציא והפרי אינו קל להוציא, ומפני כך העליון קודמים, אבל אצל התפוח הדבר להיפך, ששם הפרי קל להוציא ויש בו כח חזק של גידול, ולכן מוציא מקודם הפרי ואחר כך העליון, ומה שראוי שהעלה מתקדם להוציא, הוא רק עלה דק וקל ולא עיקר העלה כמו שאר הפירות שעליו קודמין היינו שכל עיקר העלה מתגדל קודם לפריו.

ומקום יש אתי להוסיף דבר נחמד מספה"ק שפת אמת לחג השבועות לבאר ענין תפוח פריו קודם לעליו, בהקדמת דבריו הקדושים של בעל ההילולא מרנא ורבנא רבינו הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, שהאדם צריך לעשות כל מעשיו לשם עיקר ולא לשם הכנה גדירה. ואף שיש דברים שהם רק הכנה, כמו אכילה ושתיה שהם רק הכנה כדי שיהיה כח לאדם לעבוד את בוראו, אבל הצדיק מנצל גם את האכילה ושתיה וכמו"כ שאר עניני גשמיות לעבודת הבורא בעצמו, להעלות ניצוצות וכדומה, ולא רק לשם הכנה לעבודה, ע"כ דברי הבעל שם טוב.

ודבר זה נרמז בתפוח ועליו. כי אף שיש דברים שהם הכנה כעלה שהוא הכנה להגדלת הפרי, וכן הוא באמת כל מעשה העולם, שהכל הכנה זה לזה, כמו דומם לצומח, צומח לחי, וחי למדבר, הרי כל זה רק בדרך התלבשות הטבע, אבל מצד כח הקב"ה הפועל אמת שפעולתו אמת, יש אלקית בכל דבר מצדו שהוא מהוה הכל. ודבר זה נרמז בתפוח שקודם לעליו, להראות שההכנה בעצמה הוא עיקר, ולא רק הכנה הפרי.

ולכן הקדימו ישראל נעשה לנשמע, כי באמת השמיעה עצמה אף שהוא בעיקר רק כדי לדעת איך לקיים את המצוות, מכל מקום גם מצד עצמה היא מעשה מצוה, ואינו רק שמיעה של הכנה לעשייה, ולפיכך הקדימו כדי להראות שהשמיעה בעצמו הוא עבודה ולא רק הכנה לעבודה.

בגמרא מסכת שבת (תפ) א"ר חמא בר חנינא מאי דכתיב (שיר השירים ב' ג) כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים, למה נמשלו ישראל לתפוח, לומר לך מה תפוח זה פריו קודם לעליו, אף ישראל העמידו נעשה לנשמע. ופירוש רש"י פריו קודם לעליו "כך דרכו, וחלוק הוא משאר אילנות, חנטת פריו קודם לעליו".

ובהשקפה ראשונה נתקשתי בדברי הגמרא כפי פירושו של רש"י. שהרי המציאות הוא להיפך, שפרי התפוח גדל כמו שאר אילני פירות, וגם עלי התפוח גדלים קודם לפריו.

וכמה פעמים למדתי דברי הגמרא בהקובצים היוצאים לאור לקראת חג השבועות, ככה שלא יצא לי לעיין כפי הצורך. אבל אחרי שזכיתי ללמוד בפנים בתוך הגמרא, ראיתי שגם התוספות הרגישו בזה, וכתבו שם בזה"ל: פריו קודם לעליו, הקשה רבינו תם, שהרי אנו רואים שגדל כשאר אילנות. ומפרש דתפוח היינו אתרוג, וריח אפך מתרגמין כריחא דאתרוגא, ואתרוג פריו קודם לעליו שדר באילן משנה לשנה, ואחר שנה נושרין עליו של אשתקד ובאין עליו אחרים, הוי פריו קודם לאותם עלים, ע"כ.

נמצא שרבינו תם מפרש שתפוח בזה הפסוק היינו אתרוג, ומפני שדר באילן משנה לשנה, נמצא שהפרי שנמצא שם בשנה השני מגידולו כבר נמצא שם קודם עליו מגדלים בשנה השני. ולפום ריהטא לא הבנתי שהרי גם באתרוג הפרי בעצם לא גדל קודם לעליו, והעלים הגדלים בשנה השני המה לפירות החדשים, והמה אכן גדלים קודם להפרי שיתגדל בשנה השני. והפרי שגדל בשנה הראשונה עליו כבר קדמו להפירות. ובענין זה ראיתי באיזה מפרשים כי מה שאמרם שהאתרוג דר באילנו משנה לשנה, דהיינו רק הפרי עצמו, אך העלים מתחלפים מדי שנה בשנה, אבל האתרוג נצרך בכל שנה ושנה שנמצא באילן לעלים חדשים, והעלים של שנה זו אינם מתאימים לפרי של שנה שאחריה, ובכל שנה הוא זקוק לעלים חדשים. נמצא לפי זה שאתרוג אכן פריו קודם לעליו, שהרי הפרי נצרך בכל שנה בעודו דר באילן לעלים חדשים, ופריו גדל קודם לעליו החדשים.

ובזה נתיישב דברי התוספות, אבל להרחבת הענין נביא מה שמקשה בנייה לעתים (ת"א דהוש א' לשבועות) על דברי התוספות, שהרי תרגום כל מגילת שיר השירים היו לפני בעלי התוספות וכפי שמביאים רואה מהתרגום על הפסוק וריח אפך כתפוח, והמה גם ראו איך מתרגם הפסוק "כתפוח בעצי היער" וא"כ יקשה ממה נפשך, אם הפסוק כתפוח בעצי היער מתורגם ג"כ "באתרוג" מה ענין להתוספות להביא ראייה שתפוח תרגומו "אתרוג" דוקא מהפסוק "וריח אפך כתפוחים" הרי גם הפסוק שבגמרא מתורגם אתרוג, ואם התרגום על הפסוק כתפוח בעצי היער הוא "כתפוחי זגן עדן" הרי יקשה יותר, שכיון שבפסוק וריח אפך כתפוחים תרגום "כריח אתרוגא" ואילו על הפסוק כתפוח בעצי היער תרגום "כתפוחי" נראה בעליל שאין הכוונה בפסוק זה לאתרוג אלא לתפוח, ושבה קשיית התוספות.

והעיר שם בנייה לעתים, שההגם שבתרגום שלנו איתא להיפך. על הפסוק וריח אפך כתפוחים מתרגם "כריח תפוחין דגנתא עדן"

בשום מקום, והוא מליצה המובא בשו"ת חוות יאיר ס' ר"ט.

מג) עם צדיקים הקב"ה מדקדק כחוט השערה - לא נמצא בשום מקום. אלא כע"ז ביבמות (דף קכ"א ע"ב) מלמד שמדקדק עם סביביו כחוט השערה, וברש"י שהכוונה על צדיקים, וכן בב"ק נ'.

מד) עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות - גם זה לא נמצא בשום מקום, ועיין ספרי (דברים א') מאמר כעין זה, עתידה ירושלים להיות מתרחבת בכל צדדי ושערי ירושלים עתידין להיות מגיעין עד דמשק, ועיין שיר השירים רבה (פ"ז פסוק ח') ושם נאמר עתידה ירושלים להתרחב ולעלות ולהיות נגעת עד כסא הכבוד עיי"ש שמאמרים אלו הם בסגנון אחר. ובפסיקתא רבתי פרק א' סימן ד' איתא, עתידה ירושלים להיות כארץ ישראל וארץ ישראל ככל העולם כולו, ולכאורה זהו מקור המאמר דו"ק.

מה) צרת רבים חצי נחמה - ג"כ לא נמצא, אך במדרש רבה דברים ב' כ"כ כתוב צרה שהוא של יחיד צרה וכל צרה שאינו של יחיד אינה צרה, ועל עוד רש"י איכ"ה (כ"ג).

ועל ביאור נפלא על זה בספה"ק בני יששכר, דכל צרה טובל האיש שבאה עליו הצרה, וגם כל קרוביו ומידעיו לפי מדרגת קרבתם, שכואב להם שקרובם טובל הצרה, וכשהקב"ה גור צרה על האדם מחמת עוונותיו, בהכרח שכל אלו סביבותיו שיש להם מהצרה שלו, פסקו עליהם מן השמים שראויים ג"כ לעונש זה להיות מיצר וכואב שהרי אילו לא הי' מגיע להם להענש, בוודאי לא עביד קוב"ה דינא בלא דינא ח"ו, ולכן כאשר הצרה נוגעת לרבים, יש תקוה שבין הרבים ימצא איש אחד שלפי מעשיו אין מגיע לו עונש, וכאשר תגיע אליו הצרה ממילא תבטל הגזירה כדי שלא יצטער אותו שאין מגיע לו הצער ההוא, ולכן צרת רבים חצי נחמה, כי יש תקוה שתבטל הצרה, ודו"ק.

מו) קבל את האמת ממי שאומרו - אפשר מסנהדרין דף ק' ע"ב אסור למקרי בספר בן סירה עם כל זה מילי דמעלייתא דאית בהו דרשינן עיי"ש. שוב העיר ת"ח א' שלשון כזה נמצא גם בהקדמה לשמונה פרקים של הרמב"ם.

מז) שאלת חכם חצי תשובה - מאמר שגור בפי העולם, ונמצא במגדל עוז הל' תשובה פ"ה.

מח) שוטה אינו מרגיש - לא נמצא בשום מקום. ועל במסכת נדה ג' ע"א דהקשה הגמ' והאיכא שוטה, ופרש"י וז"ל שאינה מבינה להרגיש עכ"ל, ומצינו בשבט י"ג ע"ב שוטה אינו נפגע, ועיי"ש ברש"י שאינו מכיר בפגעיו ע"ש.

מח) תשועת ה' כהרף עין - אין פסוק כזה, והמקור הוא בפיטו של ימים נוראים. ועיין ספורנו פ' מקץ "תשועת ה' נעשית כמו רגע".

הגדולה גדולה בורחת ממנו, וכל הבורח מן הגדולה גדולה מחזרת אחריו, עיי"ש. וכע"ז בתנחומא (ויקרא ג') כל מי שרודף אחר שררה שררה בורחת ממנו. ועיין מסילת ישרים (פ"ב) שהובא בלשון השגור בפי העולם.

לג) כלי זיין לנצח מחרפו הוא השתיקה - ג"כ לא נמצא וכע"ז שבת (פ"ה) ויומא (כ"ז), ועל כלי יקר דברים (כ"ד י"ג) ע"פ יחיד, ובפרדס יוסף וישב רצ"ד.

לד) למה נקרא שמו חזיר שעתיד הקב"ה להחזירו לישראל - גם זה מאמר שגור בפי כל, ולא נודע מקורו. עי' באור החיים הק' עה"ת פ' שמיני, ובתשובות רד"ב ז' חלק א' ס' תתכ"ח, ובספר מנחת קנאות להרשב"א פרק ב', שהם הביאו המאמר הזה בלשון חז"ל ולא גילו מקומו. ובמדרש סוף פרשת שמיני הביא מאמר דומה לזה, אבל בסגנון אחר דאיתא ואת החזיר זה אדם ולמה נקרא שמו חזיר שמחזרת עטרה לבעלי הה"ד ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לדי המלוכה. ועל ברבינו בחיי פ' שמיני שהביא המדרש וגם הנוסחא הנ"ל, ומה שפירש שם.

לה) מאן דהיב חיי יחיב מוזני - ג"כ לא נמצא כלשון זה בשום מקום, רק באופן דומה במס' תענית דף ח' ע"ב כי יחיב רחמנא שובעא לחיי הוא דהיב.

לו) מאן מלכי רבנן - בגמ' נדרים כ' ע"ב הלשון מאן מלאכי השרת רבנן. ובגמ' גיטין ס"ב ע"א שלמא עליכו מלכי וכו' מנא לך דרבנן איקרו מלכים וכו' דכתיב בי מלכים ימלכו וגו'. ועל מהרש"א ברכות דף ד' ע"א ד"ה נגד מלכים איתא בזה"ל "מאן מלכי רבנן", וכו' בב"י אור"ח ס' א'.

לז) מי שיש לו מנה רוצה מאתים - זה הלשון גם כן לא נמצא, רק כע"ז איתא בקהלת רבה פ"א ל"ב עה"פ ונתתי את לבי אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו, אית לי מנה בעי תרתי מנה, וע"ש קהלת רבה פ"ג עה"פ ראייתי את הענין.

לח) מכה אשר לא כתובה בתורה - זה מיתת צדיקים - הוא מאמר שחיי מאוד בהרבה ספרי דרוש ולא נמצא בשום מקום, ושאלו את הגאון ר' ישעי' פיק שחי' בקי מופלא בש"ס, היכן מצינו בגמ' המאמר הנ"ל אשר מקובל אצל הכל כמאמר חז"ל, והשיב ונאמר מכה אשר לא כתובה, שלא נמצא בש"ס. ועל בשר"ת תפארת צבי י"ד ס"ו ל"ח העיר שמקורו בזה"ק פ' שמות י"ג ע"ב.

לט) מרבה דברים מרבה שטות - לא נמצא כזה, ובמשלי י' פסוק י"ט כתיב ברוב דברים לא יחדל פשע, ובאבות פ"ג משנה י"ג אמרו סיני לחכמה שתיקה.

מ) ניתי ספר ונחזי - לא נודע מקורו, ואולי כדוגמת קידושין ל' ניתי ס"ת ואימנינהו.

מא) סוף גנב תלחיה - לא נמצא בלשון זה, אבל ע"י סנהדרין ז' ע"א ההוא דהוה קאמר ואזיל אתרתי תלת גנבי לא מיקטל, ופירש"י כלומר אם עובר אדם עבירה פעמים ושלש ולא באה עליו פורענות, אל יתמה, דאתרי תלת גנבא לא מיקטיל, "וסופו ללקות באחרונה".

מב) סתם מקשן עם הארץ - לא נמצא

בני עמודי דגירסא

חלק משיעור הגאמר בהיכל ישיבתנו הק'

יום ד פרשת במדבר תשע"ג לפ"ק

איך אומרים זמן מתן תורתנו בשבועות / דין יו"ט שני של גליות בשבועות

הקשו הבחורים החשובים בעת לימוד הגמרא במסכת ביצה (ד) דכל ענין יו"ט שני הוא מחמת ספק מתי קבעו החדש, ואין עושין אותו אלא בני גליות הרחוקים מבית דין, ואין השלוחין יכולין להגיע אצלם מראש חדש עד יום טוב, להודיעם באיזה יום נקבע החדש, אם ביום שלשים אם ביום שלשים ואחד, ועושין שני ימים יום טוב מספק, ונשאר כן מחמת מנהג אבותינו בידינו, אי"כ מדוע ביו"ט שבועות, שהוא תלוי ביום נ' לספירה, ועד אז כבר ידעו כל בני הגולה מתי נקבע ר"ח ניסן, דהלא עברו ס"ה ימים מאז שנקבע, מדוע קבעו חז"ל יום טוב שני של גליות.

האמת הוא כי הוא קושיא גדולה, ופלא שרוב הראשונים לא דיברו מזה. אמנם ברמב"ם הלכות קידוש החדש (פ"ג ה"ב) נגע בזה, וז"ל, וכדי שלא לחלוק במועדות התקינו חכמים שכל מקום שאין שלוחי תשרי מגיעין שם ועושין שני ימים אפילו יום טוב של עצרת, עיי"ש, ומבואר מזה כי הטעם הוא שלא לחלוק במועדות, וכן כתב גם בריטב"א (ראש השנה ה). דתיקנו שבועות אטו מועדות.

יו"ט שני של גליות בשבועות חמיר יותר משאר ימים טובים

ונודע בשערים מה שכתב בזה מרן החתם סופר זי"ע בתשובותיו (א"ח סימן קמה) וז"ל, יו"ט ב' שבועות הוא תמוה, דמעולם לא עשאוהו מספק כמ"ש הרמב"ם, ובשלמא היכי דמגיעים שלוחי ניסן ועושין ב' ימים גזירה משום שלוחי תשרי, אבל בשבועות שהוא לעולם נ' יום מיו"ט ב' של פסח ועד אז כבר נתפרסם בכל העולם קביעות ניסן, וא"כ גם אבותינו לא עשו מספק, וצ"ל משום גזירה אטו פסח וסוכות, וא"כ ממילא חמיר טפי, כיון שלא מחמת ספק נתקבל כמו ביו"ט של ר"ה, שאם באו עדים מחצות ואילך לא נתקבלו, ומ"מ גמרו היום בקדושה ולא מחמת ספק, ומשו"ה חמיר טפי, וה"נ דכוותיה, ואפשר משום דבעי חיזוק טפי רמז לנו משה רבינו בשבועות לחזק יו"ט שני של גליות כמבואר במג"א, עכ"ל.

אמנם באמת יש להרחיב הדבר לפי דרכו של החתם סופר דיו"ט שני בשבועות חמיר טפי, אבל מטעם אחר, דיש ביו"ט שני של שבועות רמז ליום מתן תורה. דהנה בסימן תצ"ד הקשה המג"א האיך אנו אומרים בשבועות יום מתן תורתנו, הלא היו"ט שבועות לא תלה הכתוב ביום ובחודש אלא בני' לספירה כדאמר בגמ' ר"ה (ז): דחג השבועות פעמים בה' ופעמים בו' ופעמים בו' (דהיינו אם ניסן ואי"ש שניהם מלאים הוא בה' סיון, אם חדש אחד מלא ואחד חסר הוא ב' כמו היום שלעולם הוא כן, והגמי מדרב בונן שהיו מקדישין עפי' הראי', ואם שניהם חסרי הוא בז' ב'), ובין לרבנן ובין לרבי יוסי שנחלקו במסכת שבת (פז): האם ניתנה תורה ביום ו' או ביום ז', אבל לכו"ע בשבת ניתנה תורה, ויציאת מצרים היה ביום ה' ומתן תורה היה בשבת (אלא שהנפקותא ביניהם אם היה אחד מלא ואחד חסר או שניהן מלא) א"כ היה מתן תורה ביום ז"א לספירה, והאיך אנו אומרים בני' לספירה יום מתן תורתנו, ותירץ המג"א א"כ היה מתן תורה ביום ז"א לספירה, והאיך אנו ובינו"ט שני הוא ז"א לספירה.

וכתב החק יעקב תירוץ זה תמוה דא"כ יהיה יום השני עיקר היו"ט בתמי' ובני ארץ ישראל שעושין רק יום ראשון מאי איכא למימר.

תירוץ השו"ע הרב על מה שאומרים זמן מתן תורתנו כי יום זה הוא כמו שחל בשעת מתן תורה

ובשו"ע הרב תירץ תירוץ נפלא, ונעתיק לשונו הבהיר והצה, וז"ל, ביום חמישים לספירת העומר הוא חג השבועות הנקרא עצרת בלשון חכמים, שנאמר תספרו חמישים יום והקרבתם וגו', ולפי

על ידי הגה"צ רבי שלמה לויפער שליט"א אבדק"ק קראלי מאנסי יצ"ו ור"מ בישיבתנו הק'

חשבון קביעות החדשים המסור בידינו, שחודש ניסן הוא מלא לעולם וחדש אייר הוא חסר לעולם יהיה חג זה בששה בסיון, שהרי ימי הספירה מתחילין מט"ז בניסן, א"כ ט"ו יום שמיט"ו עד סוף החדש וכ"ט יום של אייר וששה ימים בסיון הם חמישים יום, לפיכך אנו אומרים בשבועות זמן מתן תורתנו, שבו' בסיון ניתנה התורה לישראל.

אבל בזמן שהיו מקדישין החדשים על פי הראייה, היה אפשר להיות גם חודש ניסן חסר, והיה חג השבועות שהוא יום חמישים לעומר בשבעה בסיון, ואם היה גם חודש אייר מלא היה חג השבועות שהוא יום חמישים לעומר בשבעה בסיון, ואם היה גם חודש אייר מלא היה חג השבועות שהוא יום חמישים לעומר בחמשה בסיון, אף שאינו ביום מתן תורה, אין בכך כלום, שהכתוב לא תלה חג הזה ביום מתן תורה ולא בכמה ימים לחודש רק בחמישים לעומר, אלא שלפי חשבון המסור בידינו לעומר יהיה יום חמישים לעומר בששה בסיון שהוא יום מתן תורה.

ואף שששה בסיון שלנו הוא יום ז"א מט"ו בניסן שבו יצאו ישראל ממצרים והתורה נתנה ביום ז"ב לצאתם ממצרים, שהרי בחמשה בשבת יצאו ממצרים כמ"ש בסי' ת"ל, והתורה ניתנה בחודש השלישי ביום השבת שהוא ששה בסיון, שחודש ניסן ואייר היו אז שניהם מלאים, וכיון שט"ו בניסן היה ה' בשבת היה יום ראשון של אייר בשבת, דהיינו ט"ו יום לצאתם ממצרים, ויום ראשון של סיון היה ביום ב' דהיינו ל"ו יום לצאתם ממצרים, ושבת היא ששה בסיון דהיינו ז"ב יום לצאתם ממצרים שהוא יום נ' לעומר, אעפ"כ אנו אומרים זמן מתן תורתנו בחמישים לעומר, כיון שהוא לנו בששה בסיון, ובששה בסיון ניתנה התורה, עכ"ל, והנה דברי התניא הללו שופכים אור על כל הענין, דהנה אמנם שאין יום מתן תורה כיום שניתנה בו תורה ביום ז"א לספירה, אבל כיון שיום החדש, לפי מה דקיי"ל כרבנן, עולה ביום ששה בסיון, כאותו יום שניתנה בו תורה ביום ו' לחדש סיון, על כן שפיר יכולים לומר זמן מתן תורתנו.

לפי התניא נמצא דיום שני הוא זכר לזמן תורה שהיה ביום ז"א לספירה

ויש לבאר דברי התניא בשו"ע ולקשרם יחד עם תירוץ הרמ"ע מפאנו של יו"ט שני של גליות, דהנה לפי זה נמצא דביום ב' שאנו חוגגים את יו"ט שבועות אינה כשאר ימים טובים של גליות, שאנו חוגגים רק מספק של יום אתמול, דהרי אדרבא, יום זה יש לו שייכות גדול ועצום ליום מתן תורה, דמצד חשבון הספירה ניתנה ביום זה בתורה, דהיום ז"א לספירה, ואז ניתנה תורה, אף שמצד חשבון החדש כבר ניתנה תורה ביום אתמול, אך מצד חשבון הספירה הרי ביום זה שהוא ז"א לספירה ניתנה בו תורה, וא"כ יש שייכות ליום השני ליום מתן תורה, ודברי השו"ע הרב ותירוץ הרמ"ע כחדא אולי, דיום הראשון הוא על שם שיום זה בחודש ניתנה בו תורה, ויום שני הוא ע"ש היום שניתנה בו תורה מצד חשבון הספירה.

[ועיין כעין זה בדברי החתם סופר בדרשות לחנוכה (ז), שכתב לתרץ הקושיא הידועה מדוע אנו קובעים ח' ימים חנוכה לא לא היה נס רק ז' ימים, ותירץ דאין הכי נמי דהנס היה ז' ימים, אלא דבשנה שהיה חודש הנס היה חודש כסלו חסר, נמצא שכלו הו' ימים בב' טבת, ואם יהיה שנה שחודש כסלו יהיה מלא, יגמר חנוכה הו' ימים בא' טבת וב' טבת לא יהיה אז חנוכה, ובאמת היה יום ההוא נס, על כרחך בשנה שחודש כסלו חסר צריך להיות ח' ימים חנוכה כדי שבי' כסלו יהיה ג"כ חנוכה, ודבר תמוה לעשות שנה אחד ז' ימים ושנה אחד ח' ימים ע"כ לעולם ח' ימים. והחת"ס כתב שנראה שתירוץ זו היא יותר נכון מכל התירוצים, עיי"ש].

ולפי כל זה יבואר היטב ענין היו"ט שני של גליות בשבועות, ואף שלכאורה אין חשש שיסתפקו מתי שבועות כי כבר יודעים מתי נקבע ר"ח ניסן, מכל מקום קבעו כן חז"ל, דיש בזה ענין מיוחד זכר ליום מתן תורה שהיה ביום ז"א לספירה, ויש לעיצומו של יום שייכות ליום מתן תורה, ועל כן הוא אכן חמיר יותר משאר יו"ט שני של גליות, כי לא מחמת ספק לבד נקבע, רק מחמת שייכות למתן תורה.

הכל מודים בעצרת דבעינן לכם

איתא בגמרא פסחים ס"ח ע"ב הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם וצ"ע למה דוקא בעצרת יש ענין מיוחד לאכול ולשתות (ועי' רש"י פסחים סח: ש"כ שישמח בו במאכל ומשתה להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שניתנה תורה בו).

וי"ל עמ"ש"כ בספר ונכתב בספר לבאר דברי הגמרא (ניסן מז) כי קאי לזכר נפש דר"ל שבק קבא דמוריקא קרי אנפשיה ועזבו לאחרים חילם, וצריך להבין דברי ר"ל מה ה' כוונתו שאמר לפני שנטפר והניח אחריו קצת אוכל, קרא ע"ז הפסוק ועזבו לאחרים "חילם", ואיל יוצדק הלשון חילם שהוא כח על קצת אכילה, וי"ל דהנה מבואר בגמ' (בבא מציעא פד) סיפור המעשה,

יומא חד הוה קא חסי רבי יוחנן בירדנא, חזייה ריש לקיש ושזור לירדנא אבתריה אמר ליה חילך לאורייתא, ואז התיישב ר"ל בכוחו העצום ללמוד, עיי"ש, ומבואר כמאן כי ר' יוחנן גילה לריש לקיש, כי ישתמש בכח שיש בו לצרכי קדושה וללימוד התורה. ועל כן מצא השתמש ר"ל בכח הגופניות וגשמיית לקדושה, ועל כן בעת פטירתו אמר גם על קבא דמוריקא, הלשון ועזבו לאחרים חילם, כי כל ענין גשמיית היה אצלו כדי להשתמש בזה לקדושה, עיי"ש.

(דברים טז) עצרת לה' אלהיך, וכתוב אחד אומר (במדבר טז) עצרת תהיה לכם. רבי אליעזר סבר: או כולו לה' או כולו לכם. ורבי יהושע סבר: לחלקהו, חציו לה' וחציו לכם. י"ל דר' יוחנן לשיטתו, דהרי ממה שהוא אמר לר"ל חילך לאורייתא, השמיע לן ענין זה דאף בכח גופני וגשמי אפשר להשתמש לקדושה, על כן פעל ביאר הענין דשפיר בענין ענין של לכם בשבועות, רק נחלקו אם אפשר לחלק היום לשני חלקים, ור"א סובר דא"א לחלקו, אך גם הוא מודה דשייך ענין של לכם בשבועות. ואף שהוא יום של קבלת התורה, ומה ענין גשמי לרוחני, רק ר' יוחנן הוא יוכל לדרוש ענין זה, דכח גשמי גם בזה אפשר להשתמש לרוחני.

ובזה גם מיושב מש"כ פסחים (ש) רב יוסף ביומא דעצרתא אמר: עבדי לי עגלא תלתא. אמר: אי לא האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא. ויש לדקדק מדוע ביקש לציון ענין השבח וההודאה לה' דייקא באכילה, רק בא לרמז, כי גם כח הגשמי נצרך לאדם, בבחינת הגאמר בקרא (משלי טו) כל פעל ה' למענהו, ועל כן בא לומר, כי בהאי יומא דייקא יש להודות לה' על ידי אכילה, לרמז כי על ידי אכילה זכה גם לזכר התורה, כי בכח אכילתו צריך ללמוד.

האם ההלכה בחג השבועות, בענין הרחיקת בשר בחלב, נשתנה מכל השנה? המתנה בין ה"מילכיגע" ובין ה"פליישיגע" סעודה מהו כוונת דברי הספה"ק "נועם אלימלך"

נסדר ונערך
ע"י ה"ב" שמואל טויבענפלד נ"י

דברי הספה"ק "נועם אלימלך"

בספה"ק נועם אלימלך (ס"פ משפטים ד"ה לא בתשל) כתב בא"ד בלשון קדשו 'וגם אהנו בחג השבועות, התירו לנו חז"ל שלא להמתין אחרי הבנינה השיעור כמו בשאר ימות השנה, ועיי"ש בהמשך הטעם לשבח שאז הוא שעת מתן תורה הקדוש, ואנו מרשים לעצמינו שאנו דוגמת המלאכים בשעת מתן תורה על ידי התורה.

והנה אף כי כדברי הנועם אלימלך הם למעלה מהשגת אנוש, וידוע מרבותינו הק' אשר מלאכים ושרפים מתייגעים בדברי הסה"ק נועם אלימלך, ואף גדולי תלמידיו אמרו שלא ירדו לשוף דעתו בדבריו העמוקים, ואולי לא יאות לאנשים כערכיו להביא סימוכין לדברי קדשו, כי דבריו אינם צריכים חיזוק.

אולם ראוי להתבונן במ"ש בנו הרה"ק ר' אלעזר מה שאמר לו אביו 'כי כל אחד בודאי ימצא בו מחוז חפצו לפי מעמדו ומסריגותו בעבודה', והוסיף שם 'נא מאד אהובי אחי ורעי קבשתי, שבאם נמצאו איזה דבר שיהיה נראה טעות וכו' בקשתי מאד עיניו בדברי ה'טב', וע"ע בהסכמת הרה"ק ר"מ מפשעווערסק על דברי רבו 'שהן פירושים חריפים מיוסדים על אדני פז להורות על ה' דרך ה' אשר המעשה אשר יעשו'.

ובמד"ר פרשת חיי איתא אר"א כל מי שמברר מקחו של צדיק כאילו מקיים עשרת הברות, ובסה"ק עטרת צבי דקאי על העוסק בספרי צדיקים, לכן בודאי יש ענין לברר דברי הנועם אלימלך הקדושים, שלא יהא נראה תמנהגים, ובודאי צריך לעיין למעשה בדברי הפוסקים אשר מפייהם אנו חיים.

עצם המנהג להמתין

הנה בעצם מנהגינו להמתין בין גבינה לבשר הוא סוגיא אחרת, ומקורה בזה"ק (משפטים קנה). הובא בבית יוסף (אורח סי' קע"ג) וברמ"א (סימן פ"ט ס"ג). ודבריו הקדמונים הוא מנכזה גדולה, כי יש שיטות רבות בזה, יש שהחמירו מאד להמתין שעות ארוכות בין גבינה לחלב לאכילת בשר עוף, ויש שהקילו שלא לשהות ולא כלום אף בין גבינה קשה לאכילת בשר עוף, ויש שכתבו שגם היה חשש מינות לשהות בין גבינה לבשר, ולמעלה נקטו אבותינו להחמיר כמו שעה או חצי שעה בין חלב לבשר, ואכמ"ל בזה, ועיי"ש מ"ש בגליון זה ידידי הבה"ח מד"פ נ"י בזה.

בחג השבועות יש לחקל מקורה בדברי כל בו

אך ענין זה שיש שפ"מ בין חג השבועות לשאר ימות השנה, מצינו בתחלה בדברי ה'כל בו' סימן קן שהביא תחלה, עיי"ש שיש נמנעים מלאכול גבינה בסעודת מנחה של עצרת לפי שהאירכו בתפלה על חצי היום או קרוב לו, ומשם עד סעודת המנחה ליכא שיעור ששה שעות, (וכן הוא שיטת הר"י מבניאליש).

ואח"כ מוסיף הכל בו, 'ויש שאין חוששין לזה, ואעפ"כ בזמן אחר אין ראוי לשתות אלא בשעות כשיעור עכ"ל.

וכ"ה גם באורחות חיים ובאר זרוע, והובא דברי הכל בו הנ"ל בחק עיקב (תצ"ד סק"א) ובספרו מנחת יעקב כלל ע"ס ק"ה) וגם בא"ר (תצ"ד סוף סק"י)

דבש וחלב תחת לשונך

מקור מנהג המתנת חצי שעה בין אכילת חלב לבשר

הנה מקור המתנת חצי שעה בין חלב לבשר צריך עיון רב דלא נזכר כלל בש"ע וברמ"א, וכבר נלאו כל המפרשים בזה.

דהנה כתב המחבר (בי"ד סי' פ"ט סעי' ב') אכל גבינה מותר לאכול אחריו בשר מיד, ובלבד שיעיין ידיו שלא יהא שום דבר מהגבינה נדבק בהם.

וברמ"א שם ויש מחמירים אפי' בבשר אחר גבינה, וכן נוהגים שכל "שהגבינה קשה" אין אוכלין אחריה אפי' בשר עוף כמו בגבינה אחר בשר ויש מקילין, ואין למחות רק שיעשו קנח והדחה וטולת ידים, מיהו דא להחמיר עכ"ל.

הנה ממה שכתב הרמ"א כמו בגבינה אחר בשר משמע דצריך להמתין שש שעות, וגם זה דוקא בגבינה קשה (דהיינו שהוא מתולעת או שעברו עליה ששה חזשים, כן הובא בדברי משה הקצ"ר ובט"ו בשם אור"ח ובש"ך בשם ת"ח ודבריו משה הקצ"ר כתב י"ב חזשים והיא ט"ו ס"ק ד') ועיי"כ צ"ע מנהגינו המתנת חצי שעה אחר גבינה רכה.

והנה ברמ"א ציין במ"ש ויש מחמירין אפי' בבשר אחר גבינה, דמקורו היא מרדכי בשם מהר"ם, ובי"ב בא"ח סי' קע"ג, וכן הוא בזה"ר.

והמרדכי היא במס' חולין פרק כ"ה (דף ק"ה ע"א סי' תפ"ו) וז"ל, תשובת הר"ר מאיר זצ"ל וששאל אדוני ששמע שאני נוהג שלא לאכול בשר בהמה והיה אחר גבינה, ומיקל בבשר עוף, בימי חרפי הייתי מתלוצץ בבני אדם שהיו עושים כן ואדרבה היה נ"ל בעיני כמו מינות, עד שפעם אחת מסעודתא לסעודתא מצאתי גבינה בין שיני גדרתי על עצמי להחמיר בבשר אחר גבינה, כמו בגבינה אחר בשר, ואין דבר זה כחולק על התלמוד ולא כמוסיף שהוא גורע, וכל חד מצוי לאחמורי על נפשיה לעשות משמרת, ובבשר עוף אני מיקל, כיון דעוף וגבינה נאכלין באפקורין עכ"ל. משמע ג"כ מלשון מהר"ם דצריך להמתין שש שעות כמו בגבינה אחר בשר, ומשמע ג"כ דדוקא בבשר בהמה אבל לאכול עוף אין צריך להמתין, ואנו נוהגין להמתין "חצי שעה" אפי' לאכול "בשר עוף". (בדרך אגב מלשון המה"ם משמע דאין חילוק בין גבינה קשה לגבינה רכה, אבל לא מצאנו שום פוסק דהבין כן מלשון המה"ם)

והנה מה שציין הרמ"א "וכן הוא בזה"ר, הנה לשון ה'זה"ר הובא בבית יוסף אור"ח סי' קע"ג, וז"ל הב"י שם, ויש מחמירין על עצמם שלא לאכול בשר אחר גבינה בסעודה אחת מפני שכתב בס' זוהר (פ' משפטים קכ"ה ע"א) וז"ל, אשכח דכל מאן דאכיל האי מיכלא כחזא או בשעתא חזא או בסעודתא חזא ארבעין יומין אתחזיא גדיא מקלסא וכו' (מסאריך שם בענינין). וכבר כתב המרדכי שמה"ם היה נוהג שלא לאכול בשר בהמה והיה אחר גבינה לפי שפעם אחת וכו' ובעוף אני מקיל וכו' ומסיים והא דאי דהיה חממיר על עצמו משום ספר זוהר ורפ"ה היה מחמיר על עצמו משום מעשה שהיה, ואעפ"י שהיה מקיל בעוף היינו לפי שלא ראה ס' הזהר אבל אנו שזכינו לראותו טוב ונכון להחמיר בבשר עוף עכ"ל בה"י.

הנה מלשון זוה"ק חזו"ן דכתיב דצריך להמתין שעת"א חז"א, ובפשטות פירשו שעה אחת וכן הבין הש"ך סי' ט"ז, והביא כן בשם ספר מצריה לחכמה דלפי זוהר צריך להמתין אחר גבינה שעה אחת, וכן בכיאר הגר"א אות י', אבל מדברי הרמ"א משמע דהבין בזה"ק דצריך להמתין שש שעות וכן ראינו דהבינו הפוסקים בדברי הבי"ה הנ"ל, וכן הבין הפרמ"ג אור"ח וצ"ע לדעיה היכי דמפרשי הלשון זוה"ק שעת"א חז"א, וגם משמע מדברי זוהר דאין נפ"מ בין גבינה קשה לרכה, ועדיין צ"ע דמנהגינו להמתין רק חצי שעה ודוקא בגבינה רכה.

נסדר ונערך
ע"י הבה"ח מרדכי דוד מאיר
פעלבערבוים נ"י

המתנה לאכול בשר עוף

הנה בדברי הבי"ה הנ"ל כתוב דאע"פ שהיה (מהר"ם) מקיל בעוף היינו לפי שלא ראה ס' זוהר אבל אנו וכו' טוב ונכון להחמיר בעוף, אמנם בפרמ"ג שפ"ד ס"ק ט"ז הביא בשם פרי חדש דהבין בדברי זוהר כסברת המהר"ם דדוקא בבשר בהמה צריך להמתין ולא בעוף, ולכא"ז זהו ג"כ סברת הפרמ"ג עצמו, וכן הבין ג"כ בס' פרי תואר סק"ו.

מקור מנהג חצי שעה

בס' שו"ת מטה ראובן סי' קפ"ו כתיב שם, וז"ל המקור לזה המנהג להמתין רק חצי שעה, י"ל דהנה בפ"ק דמס' שבת במתני' לא יצב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל, ועיין שם בר"ן דמפרש דסמוך למנחה הוא חצי שעה, וכן פסקי' באור"ח סי' ר"לב במג"א ס"ק ח', וחזו"ן דסברו הפוסקים דיותר מחצי שעה לא נחשב סמוך, מש"ה י"ל מה דכתבו בזה"ק הנ"ל או בשעתא חזא היינו שלא להיות בפחות מחצי שעה, דזה נחשב סמוך ושעתא חזא, אבל במופלג חצי שעה לא נחשב לשעתא חזא דהא זה השיעור לא נחשב סמוך, ואין כוונת זוה"ק שעתא חזא שעות שוות היינו ס' מינוט"ו רק בשיעור זמן אחת הנקרא סמוך וזהו פחות מח"ש וכו' יעיי"ש, ואח"כ הביא סתירה לדבריו מדברי הש"ך סי' ט"ז דהבאתי לעיל דכתב שם בשם ס' מצרף להחמיה דהבין בצבאי זוה"ק דצריך המתנת שעה, וכן הש"ך דעבדי הבין, ומשמע שם בלשון דכוונת הש"ך הוא שעה שוות היינו ס' מינוט"ו, וכיון שמעיד בנו רבינו הש"ך שהלשון זוה"ר הכי משמע א"כ נראה דהפוסק גם בזה"ר על שיעור שעה שלימה וכו'. ומסיק א"כ י"ל דהזה"ק מחמיר עוד שלא להיות גם בשעתא חזא היינו שיעור זמן מה דהוא בסתם חצי שעה כנ"ל, אבל ליכא ראיה דקאי כוונתו על שעה שלימה ס' מינוט"ו וצ"ע עכ"ל.

שוב ראינו בס' שו"ת מהרש"ג יו"ד סי' י"ג אות א' דמביא כעין זה וז"ל, ואפשר דס"ל במ"ש בשעתא חזא אין הכונה על שעה שלימה שהוא א' מ"כד שעות" ביום, אלא זמן מה נקרא שעה לפעמים בלשון הגמ' כמ"ש הרבנו יונה בברכות ריש פ' אין מעמידין עיי"ש שוב ראינו מה שהובא בשם ס' שו"ת קרן לדוד (סי' ק"מ אות ב') לאחר שכתב שאין מקור לחיוב המתנת חצי שעה כשיהא שאולי טעם המתנת כדי שיהי' במקום קינוח והדחה, ובשו"ת מקדש ישראל להרה"ג ר' ישראל דוד הארפענעס שליט"א כתב ע"ז בה"ל' שבועות סי' ע"ו דזה אינו דאף לאחר חצי שעה צריך ג"כ קינוח והדחה, ושם בס' מקדש ישראל סי' ע"ה הביא טעם מפי השמיעה שאולי טעם המתנה משום הרחקה שאולי נשאר בפיו שיורי מאכל חלב, דלא ניקר בפיו כדבעי, וכתב ע"ז ולא נקראו שהלא קיי"ל דבשר עוף בחלב נאכל באפקורין דהיינו שאם רצה לאכול בשר עוף אחר שאכל גבינה א"צ הדחה וקינוח ביניהם והכי נפסקה בשו"ע (יו"ד סי' פ"ה) ואילו מנהג המתנת חצי שעה הוא אף אם רוצה לאכול אחריו בשר עוף.

להלכה

ומי"מ לא מובא כלל מנהג זה בפוסקים דבמשנה ברורה בה"ל' חג השבועות סי' תצ"ד סקט"ו אינו חושש להומרא ואינו מותיר לאכול גבינה ואח"כ בשר בסעודה אחת ובלו המתנת זמן, ובלבד שיקנה וידיח פיו יפה וכן סתמרו המג"א שם (סק"ז) וחכמת אדם (כלל מ"ד ד"י). ובקיצור שו"ע (סי' מ"ו סעי' י"א) כתב שלא לאכלם בסעודה אחת ומתיר בסעודה אחרת.

כד יתבון ישראל

מקור השיר ונוסחתו

נודע בפי כל הניגון הידוע, המושר ברגש רב בקרב בית ישראל, וכן שרים זה על שלחן מלכים של כ"ק רבינו שליט"א, על המלים 'כד יתבון ישראל ועוסקין בשמחת התורה, חזו חזו, בני חביבי דמשכחין מצערא דילהון ועוסקין בחירותא דילי', מלים אלו מעוררות הלב ונימי הנפש, בהשתוקקות גדול לה' ולתורתו, כאשר מתואר בו מעלת ישראל העוסקים בתורה, בתוך כל הרוח והצער בו הם שרויים, ואומרת, כאשר יושבים ישראל ועוסקים בשמחת תורה, הקב"ה אומר לפמליא של מעלה, הביטו וראו בני חביבי שיש לי בעולם איך הם עוסקים בשמחת התורה ושוכחים את צערם'.

ונתתי אל לבי לברר מקור מימרא זו, ולפום ריהטא לא מצאתי לזה מקור לא בחז"ל ולא במדרש ולא בזה"ק, ואם אמנם כי מוגרל בפי העולם כי מקור מימרא זו הוא בזה"ק, אך בזה"ק לפנינו לא נמצא כלשון זה, רק כעין זה, והוא בזה"ק ה' ח"ג ויקרא כב, א שכתב בזה"ל: קודשא בריך הוא כניש לפמליא דיליה, ואמר חמו בני רחמי דאינון דחיקין בגלותא ושבקין צערא דלהון, ותבעין לי על מטרוניתא, ע"כ, והנה דברי הוזה"ק אלו יש לפרשם על כל מצוה שישראל עושים, הן בלימוד התורה והן בקיום המצוות והן בתפלה, שהקב"ה אומר חזו בני חביבי, דשוכחים מצערם גם כשהם דחוקים בגלות, ותובעים את הקב"ה על המטרוניתא (שהוא היסכיה), וכנראה דברי הוזה"ק אלו היו מקור למחבר השיר הזה, שעל פיהם בנה את יסודו, אמנם כלשון הזה לא מבואר שם.

מחבר השיר

הנה לא מצינו בבירור באיזה תקופה נתחבר השיר הזה, ואיך נתפשט בכל ישראל. אמנם מה שמצינו הוא בסוף ספר באר אברהם פירוש על תהלים מ"א אברהם בן הגר"א, הובא שם סדר שמחת בית השואבה שעשה ונהג גאון ישראל הגר"א ז"ל לאחר אמירת תהלים שרו ז' פעמים כדלהלן: 'ואשר ישראל אפילו פושעים שבכ מלאים מצוות כרימון, אשריכם ישראל שהקב"ה יושב כזקן מלא רחמים ומכפר עוונותיהם של ישראל, אשריכם ישראל כשאתם עוסקים בשמחת בית השואבה, כונס הקב"ה לכל פמליא דיליה ואומר ראו בני חביבין שיש לי, דשבקין צערא דיהונו ועסקין בדידי, מיד מתמלא רחמים על ישראל, אשריכם ישראל שאתם חוטבים חטיבה אחת הקב"ה והוא חוטב חטיבה אחת לישראל, אשריכם ישראל שהקב"ה מצרף מחשבה טובה למעשה כדי לטהר עוונותיהם של ישראל, אשריכם ישראל שאין המלאכים אומרים שירה עד סיומן של ישראל, אשריכם ישראל שהקב"ה נקרא אלקי ישראל, ע"כ'.

והנה כאן מצינו ממש הלשון בו אנו שרים, רק שלא כמו ששרו אצל הגר"א על 'שמחת בית השואבה' אנו מזמרים על 'שמחת התורה' ויתכן כי מתחלה נסתבב המנהג לזמור גם בשמחת תורה, ומשם כבר העלו את השיר גם על לימוד התורה.

ונראה כי נתפשט מקור מדור דור במחזות אלו בו היתה השפעת הגר"א לשיר שיר זה. וכה מסופר בספר מעשי איש תולדות החזו"א, בשמחת

תורה תש"י ישבו אצל החזו"א כמה בחורים והיתה ביניהם ספר תהלים של בן הגר"א, ואחד מהבחורים הראה תיבות שיר הנ"ל להחזו"א ואמר להם "זאגט א ניגון אויף דעם מאמר" שהיתה מנהג לשיר על מאמר זה, וכשראה ששוקקים אמר אם אין אתם אומרים אז אני התחיל לשיר בניגון ברגש ובעמקות נפלאה.

ומובא שם עוד, מה שסיפר הר"ג ישראל מאיר ווינטרויב ז"ל מח"ס אמרי דעת, כי החזון איש אמר לו שבניגון זה התחזקו החסידים, כאשר שהו בגעטא בימי חג השבועות, ובמלים אלו מצאו חיזוק ונוחם לנפשם בזמנים הקשים, כאשר התבוננו כי השי"ת משגיח עליהם ממעל בעת צרותיהם. ומזה ראינו שניגון זה כבר נתפשט כמה דורות, ומקורו בבית מדרשו של הגר"א.

בזכרונות העיר מינסק מספר ר' אברהם וואלט (נולד במינסק, שנת תל"ם) שזכר כבר מימי ילדותו ששרו ניגון זה בשעת ההקפות, 'בבלומקעס קלודי' בו שימשו ברבנות גאון ישראל השאגת אריה והגאון רבי רפאל הכהן זצ"ל אב"ד אה"ו בלשון שונה כזה: בשעה שישראל שמחים בשמחת התורה קודשא בריך הוא אומר לפמליא של מעלה שלו חזו בני חביבי חזו בני חביבי שהם משתכחים בצרותא דלהון ועוסקים בשמחה דילי, וכותב וזכרונות איך שרו את השיר הזה בחיות ובהתלהבות ביום שמחת תורה, ולפי זה יש לזה עוד מקור קדום מזמנו של הגר"א. ואולי המלים בשורשים היו על שמחת תורה, ומשם נתפשט ונסתבב גם על עצם שמחה בתורה, ועל שמחת בית השואבה.

מחבר הניגון

בספרי קורי הדורות הובא שמחבר הניגון כפי שמושר כהיום בתפוצות ישראל, הוא הגאון הנודע והמפורסם רבי מאיר שפירא זצ"ל אב"ד לובלין, ומקים הישיבה הגדולה דשם, שחיבר עם קבוצה מתלמידי ניגון זה, והיו שרים אותו שם בישיבה. ויתכן שגם הוא חיבר נוסח המלים כפי שהוא מושר כהיום.

כונת הדברים

והנה מצינו שכעין דברים אלו מבואר בזה"ק. ולפי זה יש לבאר כונת הדברים, 'דמשכחין בצערא דילהון' היינו דנמצאים [מלשון שכח] בתוך הצער שלהם, ע"ד לשון הוזהר 'דדחיקין בגלותא'. ולפי זה התיבות הן בצערא דילהון. ולא כמובן הפשוט, דישאל שוכחים מן הצער, שלהם, שלפי זה התיבות הן 'מצערא דילהון' ושכחתי לראות בפרשת יתרו ה' מפני שאבי רצה להראות לי בכח קדושתו מה הזמן שנתרבו כמה נוסחאות בזה, מהם שאינם לפי תיקון הלשון, אך היות שלא נודע מי מחברו, אין מקום להאריך בזה.

ויסוד הדברים הלא המה מבוארים במאמרי חז"ל ובספרים הקדושים על גודל מעלת ישראל הלומדים תורה מתוך הדחק, ולפום צערא אגרא, ובוזו עושים נחת רוח להשי"ת הצופה ומביט על כל אחד, ואשרי מי שעמלו בתורה ובמצוות, כה יעזרנו ויפתח לבנו בתורתו, ושם בלבנו אהבתו ויראתו, אכ"ר.

עובדות וסיפורים

מפי צדיקים

תיקון ליל שבועות

פע"א בליל שבועות כשערך הרה"ק מרוזין זי"ע את שולחנו, הרהר חסיד אחד בלבבו: הלא מן הענין לומר עכשיו 'תיקון ליל שבועות' ומה אני יושב כאן אצל השולחן, הרגיש הרה"ק במחשבתו של החסיד, ואמר: הראשי תיבות של 'תיקון ליל שבועות' הוא כמו הרה"ת של 'תיקון ליל שבועות', הרי שעריכת השולחן פועלת כמו התיקון.

*

קבוצת נחלת צבי מובא שהעיד החסיד רבי סענדער קעלער ששמע מרבו הק' מצאנו קודם חג השבועות שהרעיש מאוד על חיוב אמירת תיקון ליל שבועות וז"ל: ובהיותי צעיר לימים ילדות היתה בי, ורציתי לראות אם רבינו הדברי חיים אומר ג"כ התיקון בליל שבועות, מה עשיתי, בשעה שהי' הרה"ק בביהמ"ד לתפילת ערבית של יו"ט נכנסתי לחדרו והתחבאתי תחת הבגדים שהיו תלויים על הקיר, כשחזר הרה"ק מצאנו אחר התפילה, נכנס לחדרו והחל באמירת תיקון ליל שבועות בהתלהבות גדולה כדרכו בקודש, לאחר שגמר חמשה חומשי תורה הרים את קולו ואמר "באמת צריך לומר התיקון כולו, אלא שמחכים עלי אנשים חשובים שאכנס לביהמ"ד לעשות קידוש, לפיכך נאלץ אני לסיים כאן".

*

פעם אחת בא מוכסן אחד מארץ רוסיא לכ"ק מרן מהר"י מבעלזא זי"ע על חג השבועות זה הי' ימים אחדים קודם חג השבועות כאשר בא לבית מרן בכדי לקבל שלום אמר לו מרן, סע חזרה לבינת לחיים ולשלום, ואני נותן לך במתנה הגארטל שלי, ובחג השבועות כשתהיה נעור בלילה תהיה חגור באזור שלי, המוכסן התחיל לבקש על נפשו מלפני מרן, כי נסע נסיעה גדולה וקשה ורוצה להשאר על חג השבועות בבעלזא אצל מרן, אמר לו אל תשאל שום שאלות ואם אני מצוה עליך תעשה כן, והוסיף בחג השבועות אל תלך לבית הכנסת להיות נעור בלילה, רק תהיה נעור בביתך כל הלילה, ותלך לבוש באזור שנתתי לך, לשמע דברים אלו לקח המוכסן תיכף ברכת פרידה ממרן זי"ע ונסע לביתו, והגיע לביתו בערב חג השבועות סמוך למנחה, אשתו כשראתה אותו עמדה ותמחה מאד מה קרה איתו שחזר עוד לפני החג, ועוד בערב יו"ט לפנות ערב, אזי סיפר לה כל המעשה, ענתה ואמרה אם מרן ציוה כן בודאי יש בזה כונה, ואין להרהר, בליל החג אחר הסעודה לא הלך המוכסן לביהמ"ד, רק אזור את הגורו של מרן זי"ע והתישב בביתו לאמר תיקון ליל שבועות, כשעה אחר חצות הלילה פרצו לביתו שלשה גולנים ובידיהם של מרן נבהלו מאד ולא יכלו לענות אותו, המוכסן לקח את האזור וקשר ידיהם היטב והמה כפסלים לא יכלו לעשות דבר, ושלח אחר שוטרים, והושיבו אותם בבית הסוהר. (מכתי החסידים)

בנו של הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאלוב השתדך עם בת הרה"ק ר' צבי מזדיטשוב, הזוג הי' סמוך על שולחן הרה"ק מקאלוב, פע"א נסעה בת הרה"ק מזדיטשוב לבקר את אביה הק' ויבשק לה אביה שתספר לו קצת מהנהגת חמיה, וסיפדה לו כי פעם שכב חותנת ביום ערב שבועות לישון קצת, והיה ישן והולך בלי הפסק עד יום שני של שבועות, עד שהרבינית הרהיבה עוז בנפשה והקיצה אותו משנתו, והלך להתפלל, אמר לה אביה הרה"ק מזדיטשוב: חבל מאוד שהקיצו אותו, הלא כבר היה בהיכלו של משיח, ואם לא היו מעירים אותו כבר הי' פועל שיבוא. (ספרן של צדיקים)

עשרת הדברות

עובדא ידענא שהרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא סיפר שפע"א הי' בפרשת יתרו בצל קדושת אביו הגה"ק בעל דברי חיים זי"ע ובקראו את עשרת הדברות ראה ממש קולות וברקים כמו בשעת קבלת התורה על הר סיני ולא בדמיון ראיתי אלא בפועל ממש ראיתי בעיני את הקולות וברקים של מתן תורה, ואח"כ חשבתי אם כך זכיתי לראות בלי ההכנה לזה א"כ אשתדל להכין עצמי בקדושה ובטהרה ושמיירה יתירה וכן נשתייני עד חג השבועות עבדתי על זה עבודת הקודש ונסעתי על חג השבועות לאבי והנה אז לא זכיתי לראות והבנתי שמה שזכיתי לראות בפרשת יתרו הי' מפני שאבי רצה להראות לי בכח קדושתו מה שהצדיקים יכולים לראות.

עוד סיפר הגה"ק משינאווא שבעת שקרא אביו הק' את עשרת הדברות הי' לו התפשטות הגשמיות ממש כמו במעמד הר סיני. (דברי מנחה)

וכמה דהיה מספר הגה"ק משאמליזא זי"ע ששמע בשם הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זי"ע שפעם ישב בשולחנו וטהור בחג השבועות ודיברו ביניהם על מה דאיתא בשם הרה"ק בעל קדושת לוי זי"ע ש'אפשר לשמוע הקולות והברקים כמו שהיה בעת מתן תורה" ואמר חסיד אחד לחבירו, כי יכול להיות כי הכוונה היא שמתאמצים במחשבה כ"כ כאילו עומדים בהר סיני, עד שאפשר להעמיד בדמיונו המשך בעמוד יד

האם יש למסכת שבועות שייכות לחג השבועות?

נסדר ונערך ע"י
הב' יואל פארקאש נ"י

הנה בכל יו"ט ישנה מצוה מיוחדת השייכת לעניני ה'יו"ט, וכבר נודע מה שכתב בסה"ק קדושת לוי כי לכך נקרא שבועות בשם 'עצרת', כי אין בה ענין ומצוה מיוחדת כמו שיש בכל יו"ט, כגון בפסח יש אכילת מצה ובשבועות מצות סוכה ונטילת לולב, רק העצירה ממלאכה, עיי"ש, והנה נודע מה שאמרו חז"ל (מגילה ד. ט) משה תיקן להם לישראל שיהיו שואלין ודורשין בעניניו של יום הלכות פסח בפסח וכו', כי עיקר אורו של ה'יו"ט מונח בתוך הלכותיו, וצדיקים פירשו אין המצוה נקראת אלא על שם גומר"ה, גומר"ה הוא מלשון לימוד, שהלומד המסכתא איז מקיים המצוה בשלימות. וכל יו"ט יש מסכתא מענין ה'יו"ט ההוא, אמנם לא כן הוא בחג השבועות שלא מצינו מסכתא מיוחדת על ענין ה'יו"ט. ואכן רבותינו הק' נהגו לומר לפפול בחג על מסכת 'ביצה' המדבר מעניני יו"ט בכלליות.

אמנם לפלא שמצינו במחזורים ישנים נדפס לימוד לשבועות 'מסכת שבועות, ובפשטות אנו מובן, הלא מסכת שבועות אין לו שייכות לעניני ה'יו"ט שבועות, רק מדבר מדיני הנשבעין.

אמנם יובן על פי המסופר על הגאה"ק בעל הפלאה ופנים יפות זצ"ל בהיותו קטן שאלו אביו, מה ילמוד לקראת חג השבועות, השיב מסכת שבועות. ואביו סבר שהוא טועה ומדה חג השבועות למסכת שבועות המדבר מהלכות ודיני שבועה, אמר לו הקטן יודע אני שהוא מלשון שבועה, אבל כולנו קבלנו בשבועה לקיים התורה לכן צריכין לידע חומר השבועה כדי לקיימו, וכשנלמוד מסכת שבועות נדע כמה חמורה היא השבועה וכמה צריך לדקדק על קיומה. והוסיף ואמר כי יש מ"ט יום מפסח ועד שבועות, ובכל יום יש ללמוד דף אחד ממסכת שבועות, ולסיימה עד ערב שבועות.

בשנה הבאה שאל אביו שוב את ילדיו הפעוטים – הלא המה האחים הקדושים הרה"ק רבי שמעלקע מנקלשבורג ז"ע והגה"ק בעל הפלאה ז"ע – איזה מסכת ראוי ללמוד לקראת חג השבועות. וענו ואמרו כי ראוי ללמוד מסכת כתובות ומסכת קידושין, כי הרי לימדתני אבא שהקב"ה קידש את עמו ישראל על ידי חופה וקידושין, וכפיית הר כנגיית היתב החופה, וכתובה נתן לנו והיא התורה, אם כן ראוי לפני שבועות נלמוד את מסכתות קידושין וכתובות.

כן מסופר על הגאון בעל כוכב מיעקב מהרימלוב זצ"ל, כי כהשיעור זמנו להתחיל בלימוד הגמרא היה זה סמוך לחג השבועות, והתחיל המלמד ללמוד עמו מסכת שבועות, ואמר בדרך צחות כי זה מעיני חג השבועות, ענה לו הילד החכים, אכן מושבעים ועומדים הננו לעסוק בתורה ומצוות, וא"כ יש קשר בין חג השבועות לדיני שבועות.

וכל זה הוא על פי דברי הגמ' בנדרים (נ) על הנשבע לקיים המצוה כי מושבע ועומד מהר סיני הוא.

(מלוקט מספר שדה צופים)

נסדר ונערך ע"י
הב' יוסף אשר
פעלבערבוים נ"י

נעשה ונשמע אמרו כאחד

איתא בגמ' שבת (פח) ויתניצבו בתחתית ההר מלמד שכפה עליהם הקב"ה הר כנגיית, ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. והקשו התוס' שם דלאייה צורך היה צריך לכופם, הלא אמרו נעשה ונשמע.

ואפשר לומר דבר נכון, בהקדם מה שאמרו חז"ל (ויקרא ע"ב) אמר ריב"ל מאי דכתיב וזאת התורה זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם המות. וביארו בכל ספרי הקודש, דאם האדם לומד ח"ו שלא בקדושה, ואינו מזדכך עצמו להשמר מעבירה, אז התורה נעשית לו סם המות חלילה. והוה זכ"ה היינו שמתנהג עצמו כראוי ומזדכך עצמו, אז נעשית לו סם חיים, לא זכה חלילה נעשית לו סם המות.

ולפי זה יש לומר כי זה היה כונת הקב"ה במה שאמר לישראל, כי בעת היותם מקבלים התורה ידעו ויזכרו כי צריך לקבל את התורה להיוך נשמר מכל רע, ואז אפשר ללמוד התורה כראוי, והוה אם אתם מקבלים את התורה, ירמוזו על קבלת עול תורה ומצוות בשלימות, מוט"ב, אז התורה הוא בחינת טו"ב, כי לקח טוב נתתי לכם, ואם לאו, שחלילה לא ילמדו התורה מתוך יראה והחירות בקיום המצוות, אז שם תהא קבורתכם, היינו כי יהיה להם התורה בבחינת סם המות חלילה.

ומה מאד יומתק לפרש לשון זה במאמר הלל (שבת לא) כאשר בא הגר לגייר עצמו, ואמר לו הלל מה דעלך סני להברך לא תעביד, ואיך פירושא זיל גמור, היינו שרמזו לו ואיך פירוש"א, שצריך לפרוש עצמו מכל חטא ועון, ורק אחר כך זיל גמור"ה, יוכל ללמוד, והתורה יהיה להם סם חיים.

והה היה כונת ישראל מה שאמרו נעשה ונשמע"ע, דהנה ישמ"ע קאי על לימוד התורה, ועל דרך ררשת חז"ל על הפסוק והיה אם שמוע תשמעו, אם שמוע בישן תשמעו בחדש, ולכן הקדימו לנעשה, כי כדי שיהיה התורה סם חיים, צריך להקדים בחינת הנעשה, והוה מכל חטא ולקיים כל המצוות, ואח"כ יקיימו ונשמע"ע, והיא מצות לימוד התורה.

ההוצאה שתהיה משובעים לי, ובכן י"ל כי על כן היתה הניתנה ביום השבת, לאשר יום השבת מוכיח ואומר שהיו בני ישראל משובעדים תחת יד פרעה בל"ט מלאכות, שהרי זכר ליציאת מצרים הזהירים לשבות מאותם ל"ט מלאכות לשם ה', ומעתה ביום שבת קודש הומון גרמא לעוררן ולהזכירן כי כדאי הוא ההוצאה שתהיו משובעדים לי לשמו. (בכר משה במדבר דף כט)

ע"י השבת והתורה מהפכים מקללה לברכה

ויתבאר השייכות על פי מה שכתב א"ו זללה"ה בייטב לב לפרש המדרש אם זכיתן הריני הופך לכם קללות לברכות, ביאור הדבר כי כל אמרת אלוה צרופ"ה כלומר צירופי אותיות, וכשמחפך השי"ת הצירוף לטוב הרי מהפך קללה לברכה, וכמו שמצינו גבי בלעם שאמר ומה אזעם לא זעם ה', ואיתא בגמרא שלא זעם בימי בלעם, וכמה זעמו רגע, וכתבו בתוס' (ד"ה גיט) כי אלו זעמו היה יכול לומר כלם, והקב"ה הפכו ואמר מלך כדכתיב ותרועת מל"ך בו, עכ"ד. ודרשו חז"ל (ביצה כח) יעשה לכם לכל צורכיכם. וזה שאמר הריני הופך לכם קללות לברכות, שמאותיות כל"ם הופך לאותיות לכ"ם, עכ"ד. ומסתבר לומר כי בחינה זו להפך התיבות בצירופי אותיות לטוב הוא בכח חכמת התורה, דהנה כתב בנועם אלימלך (פ"ג) בביאור הפסוק זה"ר תעשה לתיב"ה, כי הצדיק על ידי תיבת התורה שלומד בה, הוא מהפך הצר"ה לצה"ר, עכ"ד טעמא יום שניתנה בו תורה הוא, והכוונה שבעצרת יכולים להפך צירופי אותיות מכל"ם ללכ"ם, שהוא ע"ד (ביצה כח) לכם לכל צרכיכם, ובכח התורה נשפע בו ביום השפעות טובות למלאות כל משאלות בני ישראל. והנה כתב א"ו זללה"ה בייטב לב (פ"ג) לפרש אמרנו בשבת קודש, רצה והחליצנו וכו' שלא תהא צרה ויגון ואנחה ביום מנוחתינו, הענין כי אלהיים כמילוי ההי"ן עולה צר"ה, ובשבת קודש כל דינון מתעברין ומתמקין, ונעשה מצר"ה רצ"ה, והיינו מה שאנו מתפללים רצ"ה והחליצנו ה"א וכו' שלא תהא צר"ה ביום מנוחתינו, עכ"ד. ולפי המבואר י"ל דזה שאיתא בגמרא (שבת פ"ג) דלכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל. וביאור הדבר לרמז כי התוה"ק והשב"ק בבחינה אחת הם, כי הן התורה והן השבת קודש יש להם הכח להפך הקללות לברכות, ועל כן למעם ה' היו מביאין בחג השבועות שתי הלחם, לזכר נתינת התורה ביום השבת קודש, שאז היו ב' השפעות טובות הן השפעת התורה והן השפעת שבת קודש, ועל כן היו מקריבין שתי הלחם היפך מחל"ה, להורות על שני המשפיעים השפעת התורה והשפעת שב"ק. (כ"כ מרן רבינו שליט"א תשס"ז)

ע"י השבת והתורה מקיימים העולם

וי"ל השייכות עפימו"ש באוה"ה פרשת בראשית כי בששת ימי המעשה נברא גוף העולם ולא הי' בו כח להתקיים רק ע"י ששבת ה' ביום השביעי הקנה בו נפש למען יעמוד ימים רבים וז"ש כי ששת ימים כלומר שיעמוד רק ששת ימי עשה ה' וביום השביעי שבת וינפש הקנה בו נפש להתקיים עדי עד עכ"ד האוה"ה, ולכן נראה דמושו"ה בשבת ניתנה תורה דהא גם התורה הוא סבה לקיום העולם כמו השבת דהא אמרי' בגמ' תנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית אם ישראל מקבלין התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו וע"כ בשבת דהוא עיקר סבת קיום העולם דהא רק על ששה ימים עשה ה' את השמים והארץ ובכל יום השבת הקנה בו נפש מחדש להעולם להתקיים עוד וניתנה בו התורה ג"כ דמבלי התורה לא יכול להתקיים מחמת תנאי הראשון קודם הבריאה ע"כ שניהם כאחד נתכוונו להיותם ביום אחד וחד בחד מסייע לקיום העולם כי אחד מבלי השני תמנע עוד לסבת קיום העולם. (ע"י חיים לשבועות אות יח)

השמן לא היה בשעת מתן תורה בזכות השבת

יש לומר הענין דאמרו חז"ל שנתנה התורה בחשאי מפני השמן שלא יקטרג, ולכאורה צריך להבין דהרי אמרו חז"ל שהתורה הקדושה נתנה בקולי קולות, שהיה הדבור נחלק לשבעים לשון, והקול נשמע בכל העולם מסוף העולם ועד סופו, והאיך אמרו שנתנה בחשאי ונעלם הדבר מן השמן והוא לא ידע, אך הדבר מובן עפ"י מה דא"י בגמ' דלכו"ע בשבת נתנה תורה לישראל, וידוע מה דאיתא בזה"ק ובכתבי האר"י ז"ל דבשבת קודש הסטרא אחרא מושלכין בעומקא דתהומא רבה ומיטמרין בנו כפי"ן, וא"כ אף שנתנה התוה"ק בקול קולות היה הדבר בהעלם מן השמן והוא לא ידע מזה כלל. (דברי יואל פ"ג נשא דף קע)

השבת גורמת שישראל ישתעבדו להתוה"ק

ויבאר על פי מה שכתבו התוס' (פסחים ק"ג) בטעם שקבעו לומר בשבת קודש בנוסח הקידוש זכר ליציאת מצרים לפי שבמצרים עבדו בהם בישראל בפרך, ופרך בא"ת ב"ש וג"ל (נישטראי ל"ט) והוא מנין ל"ט מלאכות שעשו במצרים, וכשנגאלו ממצרים הזהירים על השבת לשבות מאותם ל"ט מלאכות עכ"ל, ובוה יש לבואר הענין דבשבת ניתנה תורה לישראל, דבמעמד הנבחר פתח הקב"ה ואמר אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, ופירש"י כדאי היא

לע"נ ר' גרשון ב"ר שמואל יודא - ולע"נ ר' משה ב"ר מנחם ולע"נ ר' אברהם צבי ב"ר מנחם

ביאור מחלוקת הפוסקים אם מותר להתפלל ערבית בליל שבועות לפני צאת הכוכבים

מאת הרה"ג ר' יודא אלישע הורוויץ שליט"א - מרביץ תורה בישיבתנו

לשבת כלומר קרייה דקידוש שם תהא עונג, ומדרש הוא, אי נמי סברא הוא מדאיקבע קידוש על היין כדתיניא לקמן (דף קז.) וזכרהו על היין, מסתמא על היין בשעת סעודה הוקבע דחשיב, עכ"ל.

והנה דעת לנבון ניקל לראות יסוד החילוק בין הני תרי טעמי, דלפום טעמא הא' צריך להיות במקום סעודה, במקום עונג שם תהא הקריאה, אבל לפי טעם הב' וזכרהו על היין מסתמא על היין שבשעת הסעודה הוקבע דחשיב. פירושו הוא דבזמן ובשעת הסעודה, אז יש חשיבות להיין של קידוש, ורק אי הוי הקידוש בזמן ובשעת הסעודה מקבל תוקפם

(ועיין עוד באחרונים משב"ז סי' רע"ז וסי' קס"א וחת"ס עוד חילוקים, ויועט לדברינו).

והנה מעתה עלו היטב דברי מרן החת"ס זי"ע כשיטת המג"א, להיות הקידוש בשעה והזמן הראוי לסעודה דהם ילכו ויבוא כדרך הא' של הרשב"ם במקום עונג שם תהא הקריאה ובוזה היטב סגי. משא"כ התרומת הדשן והט"ז והפמ"ג והישועות יעקב ילכו בשיטת הסברא הב' של הרשב"ם, שבעת וזמן הסעודה הוקבע, ואז הוי ליה חשיבות.

והנה מצינו באחרונים שני מהלכים בקיבל עליו תוספת שבת ויו"ט, די"א דזה החילוק בין מצה שאינו יכול לאכול רק בלילה, שמצותם רק בלילה, ועל כן אף בקיבל עליו תוספת עדיין אינו לילה, רק ממשיך קדושת שבת ויו"ט שלפניו, וע"כ בקידוש שאינו תלוי בלילה אלא ביום השבת, יכול לקדש גם בתוספת שבת.

אמנם יש שביארו שבאכילת מצה בעינן ליל חמשה עשר, שתוספת יו"ט ל"ש לומר רק בדבר של קדושת יו"ט ואיסור מלאכה, אבל לא למצוות מיוחדות שאינם שייכים לקדושת יו"ט רק ליום זה דייקא.

ובזה נבוא לבאר שיטת המג"א דמותר ביו"ט שבועות להתפלל ערבית במקום, כי אינו עושה אז לילה על ידי זה, רק ממשיך קדושת יו"ט ליום שלפניו, משא"כ בדין שאינו תלוי ביו"ט רק ביום זה מיוחד, שהתורה אמרה שאחר שבעה שבועות נעשה יו"ט שבועות, ועדיין חסר תמימות תהייה, ועל כן קידוש לא יעשה.

אמנם שאר הפוסקים הט"ז ופמ"ג, שע"כ אין להתפלל ערבית במקום, שכיון שהתפלל ערבית עשאו לילה, וחסר בתמימות. וכ"ז לחידודי בעלמא, וכל פטופטי בישין לבר מפטופטי אורייתא.

הט"ז בסימן תצ"ד וז"ל, מאחרין להתחיל ערבית בכניסת שבועות כדי שיהיו ימי הספירה תמימות, עכ"ל, ובפמ"ג (משב"ז סק"א) מציין המקור לדברי הט"ז, הוא בתשובת משאת בנימין בסוף הספר דין ד' בא"ח, אולם שם מבואר הדין שממתינין בקידוש עד הלילה, וכן הוא במג"א כאן וז"ל: בליל שבועות אין מקדשין על הכוס עד צאת הכוכבים דכתיב תמימות תהייה, עכ"ל, ומינין לו להט"ז הוספה זו לאחר גם תפלת ערבית, ונדחק הוא ז"ל על פי מה דמצינו בכמה מקומות שע"י שהקהל התפללו ערבית עשאו לילה, אולם צ"ע במאי תלוי פלוגתתן בזה.

הנה נחזי אנן במתני' בערבי פסחים (צ"ט ע"ב) סמוך למנחה ל"א יאכל אדם עד שתחשך, ואיתא בחידושי חת"ס שם לדייק, דרק לאכול אסור קודם עד שתחשך, אבל יכול לקדש משתשקע החמה כמו בכל שבת ויו"ט, ויארין בסיפורי הגדה עד שתחשך, ואז יאכל. ומביא ראייה לדבריו, דגמי לקמן מקשה ערבי פסחים אפילו ערבי שבתות ויו"ט נמי, נאמר שבא להשמיענו שאסור אפילו לקדש עד שתחשך, אלא ע"כ שמותר לקדש משתשקע החמה. אמנם בתרומת הדשן (סי' קלו) כתב בפירוש דלא שרי לקדש ולהתחיל הסדר מבעוד יום, כיון שכוס קידוש הוא אחד מד' כוסות. לכן צריכין להיות בלילה. ותימה הוא על דברי החת"ס שלא ראה דברי התרומת הדשן, ואמנם כן פסק המחבר (אורח סי' תע"ב ס"א) כתרומת הדשן, ובט"ז סק"א כתב דהקידוש צריכה להיות בשעה שראויה למצה. ובפמ"ג (משב"ז סק"א) ובישועות יעקב (סק"א) ביארו את הט"ז שקידוש צריך להיות במקום סעודה, וכיון שאכילת מצה בלילה צריך גם לקדש בלילה. נמצינו למדין שהם הבינו עכ"פ בדעת הט"ז שקידוש במקום סעודה צריך להיות בשעה הראויה לסעודה.

ודעת שפתי ברור מללו שלא כן הבין המג"א זלה"ה בדין קידוש במקום סעודה, כי הנה בהלכות סוכה (סי' תרל"ט סק"א) כתב המג"א על דינא דהמחבר דלא יאכל אדם עד שתחשך וז"ל: ונ"ל דקידוש יכול לעשות קצת מבעוד יום על היין וכו' יעו"ש, הראינו לדעתו שאינו צריך להיות הקידוש בשעה שראויה לאכול הסעודה, ולכאורה טעמא רבא בעי במאי תלוי מחלוקתן.

והנה כד נתיי ספר ונחזי בדין קידוש במקום סעודה (פסחים קא), ברשב"ם ד"ה אף ידי קידוש לא יצאו, וז"ל כדפרשין טעמיה לקמיה, אין קידוש אלא במקום סעודה דכתיב (ישעי' נח) וקראת לשבת עונג, במקום שאתה קורא

ומשה עלה אל האלקים, במדרש (שמות רבה כח א) הה"ד עלית למרום שובת שבי לקחת מתנות באדם (התלים פ"ח י"ט) באותו שעה בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה, צר הקב"ה קלסתר פניו של משה דומה לאברהם, א"ל אי אתם מתביישים ממנו, לא זהו שירדתם ואכלתם בביתו, ובדעת זקנים בעלי תוס' (פ' וירא) מובא מדרש שהאכילן בשר בחלב, וצריך ביאור כל הענין.

(ב) בגמ' (מס' שבת דף פ"ח ע"ב) אמר רבי יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום אמרו דמלאכי השרת לפני הקב"ה, רבוש"ע מה לילוד אשר בינינו, אמר להן לקבל התורה בא, אמרו לפניו חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם וכו', אמר לו הקב"ה למשה החזיר להן תשובה וכו'.

וצריך ביאור, דמגמ' נראה דעד מתן תורה היה התורה בשמים וא"כ היה המלאכים מחוייבים בכל המצוות ומפני מה אכלו המלאכים בשר בחלב, וכן צריך ביאור דהא איתא דאברהם קיים כל התורה כולה, וא"כ היכי בישל חמאה וחלב ביחד עם בן הבקר, הא בשר בחלב אסור גם בבישול.

ועיין בדברי יואל (סוכות דף קמ"ה) דמתרין דמה שנתן אברהם אבינו ע"ה למלאכים לא היה ע"י בישול אלא ע"י טיגון שרתי היה שם גם חמאה, וא"כ לא עבר על איסור בישול בשר בחלב דטיגון אינו בכלל בישול ואינו אסור מן התורה. וכתב שם דהך מילתא אי טיגון בכלל בישול אם לאו תלוי בפלוגתא אי יש אם למקרא ויש אם למסורת, (כמ"ש רש"י בנסהדרין דף ד' ע"א) דכתיב לא תבשל גדי בחלב אמו ומאן דסבר יש אם למסורת יכול לקרות בקבל בציר"י דזהו טיגון ממיילא אסור טיגון מדאורייתא, משא"כ למ"ד יש אם למקרא טיגון מותר מדאורייתא.

ועיין בספר מלא הרועים על סוגיות דף קל"ו ע"א אות י"ג דכתב שם דר' מאיר ור' אליעזר ובבא בן בוטא ס"ל יש אם למסורת.

והנה איתא בדברי יואל (ראש השנה עמוד ס"ו) על אל דאיתא בגמ' מס' עירובין דף י"ג ע"ב) הטעם דאין הלכה כר' מאיר, דגלוי וידוע לפני מו שאמר והיה העולם שאין בדרור של ר"מ כמותו, ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו וכו' עיי"ש.

ולפי"ז אפ"ל דמה שאין הלכה כר"מ הוא רק בעוה"ז שלא יכלו לעמוד על סוף דעתו אמנם הרי קמי שמיא גליא שאין בדרור כמותו והקב"ה יכול לירד לסוף דעתו א"כ שפיר אפ"ל דבשמיא הלכה כר"מ, עכ"ל.

וא"כ ג"כ אפ"ל דלפני מתן תורה כשהיה התורה בשמים היה הלכה כר"מ דסבר יש אם למסורת ואסור מן התורה טיגון בשר בחלב, דקרינן ביה לא תבשל גדי בקבל בציר"י, אבל אברהם אבינו קיים התורה כמו שיקיימו בניו דאין הלכה כר"מ, וסבר דיש אם למקרא וקרי לא תבשל גדי בקבל (בבב"ז) ועפ"י זה טיגון מותר מן התורה, ע"כ שפיר טיגון להן חמאה ובשר.

והנה שם בדברי יואל מבאר הקושיא הידוע דהאיך מהני תשובה, הא איתא בגמ' דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, הא בשלמא לר"מ דסבר דבין כך ובין כך קרויין בנין, י"ל דיש לנו דין בנין למקום אפי' כשאין עושיין רצונו של מקום קרויין בנין, אמנם לפי המ"ד אין עושיין רצונו של מקום קרויין עבדים יש להקשות האיך מהני תשובה דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, ומתרין שם כנ"ל דבשמיא הלכה כר"מ דקמי שמיא גליא וכו' ויכול לירד לסוף דעתו של ר"מ, א"כ נמצא דזה דמהני תשובה סימנא היא דבשמיא הלכה כר"מ.

ועכשיו יתבאר על נכון דאיתא בשל"ה הק' (מס' שמעונו פירק תורה אור) דמבאר הגמ' הנ"ל במס' שבת (דף פ"ה) בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת דאין ליתן תורה לישראל, והביאור בזה דטענו כי הם עתידים לחטוא, אמר לו הקב"ה למשה החזיר להן תשובה וכו' ומפרש שם החזיר להן דמהני תשובה. ע"כ

ובזה יתבאר המדרש באותו שעה בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה צר הקב"ה קלסתר פניו של משה דומה לאאע"ה, א"ל אי אתם מתביישים ממנו, לא זהו שירדתם ואכלתם בביתו וכו' בשר בחלב, טענו המלאכים הא היה ע"י טיגון ולמ"ד יש אם למקרא בשר בחלב ע"י טיגון מותר מן התורה, ואם תאמר דר"מ סבר יש אם למסורת, הא לא קבעו הלכה כר"מ, ע"ז אמר לו הקב"ה למשה החזיר להן תשובה, דמהני תשובה דזה סימנא הוא דבשמיא הלכה כר"מ א"כ לא היה להן לאכול בב"ח ע"י טיגון.

נתנדב ע"י הבה"ח יואל ברא"י גליק - לע"נ הרה"ג ר' הנוך שלום כ"ר אברהם צבי הלוי ולע"נ צארטל כ"ר אברהם

ילקוט דברות קודש

מאת **כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א**

המשך מעמוד ב

במס' פסחים (דף פחג) **הכל מודים בעצרת דבעינו נמי להם מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא.**
יל"פ דהנה בשמים ממעל איכא מיימינים הממליצים טוב על בני ישראל, ומשמאילים המקטרגים על בני ישראל, אכן בחג השבועות בשמים ממעל הכ"ל מודי"ם, היינו כל המלאכים ושרפי מעלה כולם מודים, דבעינן נמי לכם, שיושפע לבני ישראל לכם לכל צרכיכם (ביצה כח:), מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא, שבני ישראל מקבילים עליהם בחג הקדוש הזה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים, בני ישראל מקבילים עליהם קבלה חדשה ובהתרוכמות הנפש לעסוק בתורה ובתפלה, ולחנך הבנים והבנות על דרך הישרה, ובהו נסחמו כי פל המקטרגים, ובני ישראל זוכים ביום זה לשפע ברכה והצלחה ופרנסה ברויח ובניקל.

*

בעצרת יש להתפלל על פירות האילן והם הבנים והבנות

בגמרא (ראש השנה טז) **בעצרת ידוניין על פירות האילן, אמרה תורה הביאו לפני שתי הלחה בעצרת כדי שאברך לכם פירות האילן.** י"ל על דרך הכתוב (דברים כ ט) כי האדם עץ השדה, והיינו בעצרת ידוניין על פירות האילן, הם תולדות האדם אלו בנים ובנות, וביום הזה הזמן גרמא להתפלל ולשפן שיח שזנכה

תורה שבעל פה ש"ס, מסכת, תלמוד, גמרא

המשך מעמוד ג

העולם המה, וכמו ששינו במסכת אבות פרק א' משה ב' שמעון הצדיק וכו' הוא היה אומר על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, ובסוף הפרק שם רבן שמעון ועל גמליאל אומר על שלשה דברים העולם קיים על הדין והאמת והשלום, ועיין בחושן משפט ר"ם סימן א' בטור ובבית יוסף. נמצא שהעמודי עולם הם ששה, והאחרון הוא השלום, שבאמת השלום הוא עיקר ואם אין שלום אין כלום, וכמו שפירש רש"י בפסוק ונתתי שלום בארץ (ויקרא כ"ו, ב).

ולכן קבלת התורה שאז נתקיים העולם על עומדו, שעד קבלתה היו עמודי העולם תולים ברפיין וכדכתיב (החלים ע"ג ט) ארץ יראה ושקטה, ואז נתקיים יום הששי ויכולו השמים, שהנתנה הקדוש ברוך הוא על מנת שיקבלו ישראל את התורה (שבת פ"ח ע"א), ולכן כתיב (שמות י"ט ב') ויחן שם ישראל נגד הרה, לשון יחיד בלב אחד, כי שאר כל החיניות היה במחלוקת כמבואר שם בפירוש רש"י, כי לקבלת התורה שהוא עמוד העולם הוצרך לזה עמוד השלום, עכ"ד הצ"ח.

טעם הלשון הנקרא מסכת

הנה אנטחו קורין למסכתות השי"ס בשם "מסכת", וכן מצוינו בגמ' בכמה מקומות (שבת ג' ע"א, שבת ק"ד ע"א, עירובין י"ג ע"א, קדושין מ"ט ע"ב ב"מ צ"ט), וצריך להבין על שם מה נקרא כן, וכמה טעמים נאמרו על זה.

מסכת בתורה אריגה, שמעלים

וארגים בלשון שבע"פ

א) בספר חסידים (סימן תתקנח) כתב שהוא מלשון אריגה, וז"ל: אם יש אדם צריך למכור ספרים ימכור תורה שבעל פה יותר ברצון ממה שימכור תורה שבכתב שתושבע"פ דומה לצמר ולשתי שעומלים בה ואורגים בה, לכך נקראת מסכתא לשון אריגה, כמו עם המסכת דכתיב גבי שמשון (שופטים ט"ז יג) הלכות לפרקים שמקבץ כל האבות שיש על ענין אחד זו היא מסכתא. ע"כ.

לבנים בריאים ומתוקים ריאים ושלמים מאירים בתורה ובמצוות. וענין הקרבת שתי הלחם י"ל הכוונה, כי ביום הזה מתעורר השפעת רוחני והשפעת גשמי והוא לתכלית שנוכל לשמור דרך ה' ולעסוק בתורה, כמו שאמרו (אבות פ"ג מ"ז) אם אין תורה אין קמח ואם אין קמח אין תורה, ובשעת הקרבת קרבנות ציבור נשפעים השפעות קדושות משמי מעל על כל ישראל.

*

על ידי השתוקקות בחג השבועות יזכו לעתיד לשמוע תורה מפי הקב"ה

הקשה המגן אברהם (או"ח סי' תצ"ד) **היאך אנו אומרים בחג השבועות זמן מתן תורתינו, והלא אמרו חז"ל (שבת פ"ג) לדלויל עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל, ופסח מצרים הרי היה בחמישי בשבת, נמצא שקבלת התורה היה בשבעה בסיון, ולא בששה בסיון, ותיריך בעשרה מאמרות (מאמר הקור דין ח"ב פט"ו) דבא לרמוז לנו יום טוב שני של גלות. והקשה בחק יעקב אם כן יהיה יום השני עיקר יום טוב, ועוד קשה דבני ארץ ישראל שעושין רק יום ראשון מאי איכא למימר.**

אמנם מודעת זאת כי הצדיקים הקדושים מצויק ארץ מוסידי דור ודור נבג"מ זכו ביום קריאת עשרת

הדברות לשמוע קולות וברקים ממש כמו בשעת מתן תורה, וזכו להרגיש קדושת וגודל הארת מעמד הנבחר, ובכן יש לומר כי אצלם לא שייך כלל להקשות למה אומרים בששה בסיון זמן מתן תורתינו, כי מאחר שהוקבע לקרוא בששה בסיון פרשת החורש השלישי ועשרת הדברות, אם כן אז היא זמן מתן תורתינו באמת גם בפועל, שהרי הם זוכים ביום הזה לשמוע קולות וברקים ואת דברות קדשו מלהבות אש כמו בשעת מתן תורה ממש. אכן בעוה"י בדורינו השפל בימינו אלה רחוקים אנו הרבה ממדרגה זו, ונסתם ממנו כל חזון במראה הגדולה והנפלאה הלזו.

אך דבר אחד יש בנו, הוא ההשתוקקות לזכות למדרגת הצדיקים, כי כן כל איש ישראל בכורו ובן חג השבועות שנקבע על מתן תורה נלהב לבו בקרבו לאמר מי יתן ואוכל גם אני לזכות כעת לראות כמו עניים את מעמד הנבחר ולקבל עלי מחדש עול התורה והמצוות מתן יראה ופחד עילאה מהתגלות אלקותו ית"ש עלינו, ושופך שיחו בתפלה מעומק הלב בהשתוקקות פנימה והאר עינינו בחיותך.

והנה איתא במדרש (כ"ד פצ"ט ט"ה) בשעה שבא הקב"ה ליתן תורה בסניו היו ההרים רצים, הבור בא מבית אלים וכרמל מאספמיא, זה אומר אני נקראתי זה אומר אני נקראתי, אמר הקב"ה כולכם נעשה עבודת כוכבים על ראשיכם, אבל סיני שלא נעשה עבודת כוכבים עליו ההר חמד אלקים לשבתו, וירד ה' על הר סיני, אף על פי כן אף ה' ישכון לצנח בבית עזרלימם. ומרן דו"ז זללה"ה בחידושי תורה (לשבועות עמוד קנז) ביאר, כי מכאן יש תוכחת מוסר באהבה מוסתרת לכל איש ישראל, דכמו הר תבור וכרמל אף שלא זכו כלום בשעת מתן תורה, מכל מקום בשכר שרצו והשתוקקו שיתן ה' את תורתו על גביהם יזכו בשכר זה לעתיד שיבנה ביהמ"ק עליהם, הכי נמי בני ישראל כדורינו השפל, אף שאין אנו מרגישים כלל קדושת היום זמן מתן תורתינו, על כל פנים צריך כל אחד להשתוקק

מסכת מזוגה ומעורבת בדניים שונים, ע"ש בהקדמת התיוו"ט.

והצל"ח אחר שהביא דברי התוס' יו"ט הוא כתב: ולי נראה כדבריו, אבל גם לזינא שמעינו רבינו הקדוש בקריאת שם זה ולומר לך שהמסכתות מעורבות ולא נשנו על הסר, והורה לנו בזה כי בתרי מסכתות אין סדר למשנה לענין סתם ואח"כ מחלוקת, ועל שם שקרא לרבים מסכתות, קרא לאחת מסכת, ואולי עבור זה קרא שם הששה סדרים בשם סדרים, להורות כי הסדרים על הסדר הם סדרונים, ומזה ראה לדברי הכסף משנה ריש פרק ט' מהלכות רוצח, ועיין בתו"ט ריש פרק בתרא דטוטה עכ"ד.

מסכת מלשון שמועה

ד) בספר ראשון לציון כתב, כי מסכת מלשון שמועה מלשון הסכת ושמוע ישראל (דברים כ"ז ט), כי דברי תורה היו מקובלים משמועה אל שמועה, כלומר במסורת, וכן בערוך פירש שמסכתא הוא מלשון שמועה.

מסכת מלשון מסך

ה) בספר לקט הקמח (הובא בתוס' אנשי שם) כתב, דמסכת מלשון מסך שלפני הפתח (שמות ל"ה), שתורה שבעל פה הוא הפתח ליכנס לתורה שבכתב. היינו כמו שמסך שלפני הפתח משתמשים בו כדלת ודרכו נכנסים לבית כמו כן המסך הרוחני תורה שבעל פה הוא הדלת שע"י נכנסים להבנה אמיתית בתורה שבכתב.

גם הצל"ח כתב, שהוא מלשון פרוכת המסך דכתיב (שמות מ"ג, ג) וסכות על הארון, שהייתה סוכתה על תורה שבכתב שהן הלוחות שהיו מונחים בארון, כן תורה שבעל פה סוכתה ומגינה על תורה שבכתב להגין עליה שלא ישגה שוגה ופתי בפירושה, כי היא סתומה לקבל השכינה לעמוד על כוננתה כי אם על ידי תורה שבעל פה, וגם כשם שאין שום דרך אחר להכנס לקדשי קדשים פנימה כי אם דרך פרוכת המסך, ושם לפנים יש הפרוכת השכינה שורה, כי אי אפשר לקבל השכינה לעתיד אחר מותו כי אם על ידי לימוד תורה שבעל פה.

עוד כתב הצל"ח על פי מה אדיאת במדרש, הובא בילקוט הושע ח', בפסוק אכתוב למו רובי תורתי הלא כמו דו נחשב, ואמר ר"י בר שמואל ביקש משה שתהא המשנה בכתב, וצפה הקדוש ברוך הוא שעתידין לתרגם התורה ולהיות קוראים בו יוניתי, אמר הקדוש ברוך הוא מה אתם סוברים

שיזכה להרגשת הקדושה, כי גם זה יכול לפעול הרבה, עכדה"ק.

ולפי זה יתכן לומר שעל ידי השתוקקות הלזו שיש לו לאדם שיזכה למעמד הנבחר בחג השבועות, בשכר זאת יזכה לעתיד לשמוע תורה מפי הקב"ה כמבואר במדרש (תנחומא מקץ ס"ב) שעתיד הקב"ה לדבר עם כל איש ישראל. ויש ללמוד הדבר מזה תבור וזכרמל שהם יזכו שיבנה עליהם ביהמ"ק לעתיד בשכר על השתוקקות שיתן תורה על גביהם, כמו כן כל איש ישראל בשכר שיש לו השתוקקות לשמוע כמו עינו את קול ה' בעשרת הדברות, יזכה גם לעתיד לשמוע תורה מפי הקב"ה בעצמו.

ודבר זה הטמיון המגן אברהם במתק לשונו, שלכך אומרים בששה בסיון זמן מתן תורתינו כדי לרמוז לנו יום טוב שני של גלויות, כלומר כי בזמן שהייה בביהמ"ק על מכונו וזכו לראות עין בעין שהשכינה שורה בישראל, בוודאי זכו בעת ההוא בשעת קריאת עשרת הדברות לשמוע קולות וברקים כמו בשעת מתן תורה, ואם כן שפיר היו אומרים אף בששה בסיון זמן מתן תורתינו, כיון שהיו זוכים אז לקבלת התורה ממש, אמנם אף בימי גלותינו שנחשכו המאורות וטומאת ארץ העמים גברה עלינו עד שאין אנו זוכים עוד להתגלות האלקית בעת קריאת עשרת הדברות, מכל מקום אנו אומרים זמן מתן תורתינו לרמוז לנו יום טוב שני ש"ל גלויות, כלומר שעל ידי ההשתוקקות שיש לנו ביום הזה נזכה באמת לשמוע קול ה' בעת המקוהו שיקבץ ה' את גלותינו מארבע נפות ארץ במהרה, ועל זה אומרים זמן מתן תורתינו, כי בבח השתוקקות של יום הזה נזכה לעתיד לשמוע תורה מפי הקב"ה.

שגם אתם בניי מי שמסטירין שלו בידו הוא בני, ומה הוא המסטירין שלי, היא המשנה, ע"ש במדרש, וגם התוס' במסכת גיטין דף ס' ע"ב בד"ה אתמהו, העתיקו מדרש זה בקצרה, וא"כ הטעם שלא נכתבו המשניות הוא להסתירם, וכך נקרא מסכת שהוא מסך המבדיל בין ראוים לאינם ראוים, והוא הפרוכת המגין להסתירה שלא תתגלה רק להראוים.

מסכת מלשון כיסוי

ו) בתוספת אנשי שם כתב כי מסכת מלשון כיסוי, כמו יוסף בדלתים ים (איוב ל"ח ח) כלומר שתורה שבכתב אי אפשר להבינו בלי תורה שבעל פה.

מסכת מלשון שררה ונסיכות

ז) בקול הרמ"ז כתב, כי מסכת מלשון שררה ונסיכות, כמש"ה (ששה"ל א), ולנסוק מסכה ולא רוח: חדא דמאן מלכי רבנן דאמרין (ביצה כח, ב' ועוד) גבי רב מלכיא, מתניתין מלכתא, ב' שפסוק (שה"ש ג, ח) ששים המה מלכות, ביארוהו ר"ל (במדד יח, כא) על ששים מסכתות.

מסכ"ת עולה תקכ"ד

ח) עוד כתב הקול הרמ"ז, ע"ד ששמע כי תלמו"ד בבב"י עולה תקכ"ד ופריק המשנה הם תקכ"ג ועם הכולל תקכ"ד, וכן עולה מסכ"ת עם ד' אותיות.

כן נקרא הכלי שהאורג משליך שם החוט, ללמד על החזרה

ט) והגה"ק בעל בני יששכר זצ"ל בסה"ק והיה ברכה, כתב שעל כן נקרא שם מסכת, כי כן נקרא הכלי שהאורג משליך שם החוט ממורח למעור, ובכל פעם על ידי החזרה נארג הבגד יותר, כך נקרא כל חלק מן תורה שבע"פ בשם "מסכת", להורות שלא יאמר האדם כבר גמרתי החלק הזה ואין מי הוצרך עוד לחזור עליה רק הפוך בה וחזור עליה בכל פעם תמצא בה טעם חדש כעין המסכת שבכל פעם שחורת מאירגת יותר, והוא הם שאמרו חז"ל (עירובין נד ע"ב) נמשלו דברי תורה כדד מה דד הזה כל זמן שהתינוק ממששט בו מוצא בו חלב כך ד"ת וכו'.

ובהעמיק יותר הנה אין קץ לתורתינו, על כל חלק ממנה אין לו גמר ותמיד נעוץ סופה בתחילת כמו מלאכת המסכת שמעלמ אל הסוף חוזרת לראש, ע"כ המנהג הנהוג בישראל בסיום מסכת לומר איהו דרוש לנעוץ סופה בתחילת הדון עלך, ע"כ.

עובדות וסיפורים מפי צדיקים

המשך מעמוד 1

כאילו שומעים הקולות הברקים, הרה"ק מליסקא ז"ע בשמעו זאת, ענה ואמר בלשון הקודש: "לא ולא! קול ממש! בוודאי קולות וברקים ממש! וגם אני יודע שהוא אמת." (דרכי הישר הוטוב)

ידוע עבודתו הק' של הרה"ק ר' יצחק אייזיק מוויזיטשוב ז"ע כשהיה קורא את עשרת הדברות בחג השבועות שהי' נורא על כל סביביו, והיה מעשה בחג השבועות שבקריאת התורה נתלה כל כך עד שאחד מגדולי תלמידיו קהו פתאום עיניו מראות מחמת ההתרגשות העצומה שתקפתו, וכשגמר הרה"ק את כל הקריאה חזר אליו מאור עיניו, אחר התפילה כשסיפר חסידו להצדיק את אשר קרהו, אמר לו הצדיק שהמאורע בא לו מפני שנתקשרה נפשו בנפשו והוא עבר אז דרך "חושך ענן וערפל" שבמעמד הר סיני, ועל כן חשכו עיניו לפי שעה. (שיחות קודש)

הרה"ק ר' חיים דוד קוטור מפיעטקוב זצ"ל תלמידו של הרה"ק החוזה מלובלין ז"ע סיפר כשהיה בפעם הראשונה בחג השבועות בלובלין, ובעת שהתחיל החוזה קריאת העשרת הדברות אנוכי ה' אלוקיך, לא ראה שום אנשים בבית המדרש, כי היה מלא כל הביהמ"ד מאותיות "אנוכי" עד שגמר הרב כל העשרת הדברות אז ראה בחוזה כל האנשים. (גדולת הצדיקים)

וכעין זה שמעתי בשם צדיק אחד כשהיה בביהמ"ד של הרבי מלובלין ז"ע בעת קריאת עשרת הדברות, והביט בעת קריאת עשרת הדברות בביהמ"ד ונדמה לו שכל הביהמ"ד היה פנוי ולא נשאר בו איש. (ישמח ישראל)

מעשה שהיה אצל מרן הבעש"ט הק' שפעם אחד קודם התגלות למד עם תלמידיו, כידוע שהיה מלמד נערים, ומסר להם חלק וותרת בבחינת מעמד הר סיני בקולות וברקים, וכשהגיע לפי חג השבועות ולמד נעמה סדר מות תורתנו הק' שאל את הילדים, בניי, אתם זוכרים מעמד הר סיני, והשיבו כולם בפה אחד, אנו זוכרים, כי פתח להם הדעת והשכל עד שזכרו ממש, ורק אחד השיב: אין אני זוכר, וזה יצא לתרבות רעה ר"ל. (ספר הבעש"ט)

ביום ראשון של שבועות, קודם קריאת התורה, הלך פעם הצדיק ר' חנוך הענין ממליסק לביתו לנוח מעט, קודם שבא בחוזה לבית הכנסת ונדדו כמה חסידים ועלו על הבימה, כדי שיוכלו לעמוד סמוך אצל הצדיק בשעה שיקרא עשרת הדברות, כשנכנס הצדיק לבית הכנסת, רמו בידו על האנשים שירדו מהבימה, ואיש פשוט אחד מהמון העם עומד אף הוא על הבימה, ורמו הצדיק שהוא ישאר על מקומו, וחסידו וחסידו התרעם בלבו וחשב: אנתנו לומדים כל השנה בתורה הקדושה, ולא נתן לנו הרבי לעמוד אצלו, ולעם הארץ הזה נתן רשות, אתמה! אבל כשהתחיל הצדיק לקרוא עשרת הדברות בהתלהבות נוראה כדרכו בקודש, עברה חלפה המחשה ממנו, כי כל חושיו היו דבוקים לשמוע אמרות קדשו של הצדיק, אחר התפלה נהגו החסידים ללכת לשלחנם של בני הצדיק, ואותו חסיד הלך לחתנו הרב ר' אנשיל אשכנזי, כחבאי לשם ומצא אותו האיש שעמד על הבימה אף הוא יושב שם, חזרה וניערה אותה מחשבה בלבו, ותיכף שמע את ר' אנשיל אומר: בהר סיני, כידוע, נתפראו כל החולים, וחותני הוא צדיק הדור הבימה שלו היא בבחינת הר סיני, ומפני שהאיש הזה זקוק לרפואה, לכן נתן לו חותני הקדוש רשות לעמוד אצלו בשעת קריאת התורה היה הבימה, כדי שתהיה לו רפואה. (כתבי החסידים)

פעם אחת בשנה שחל ערב שבועות בשב"ק, אמר מרן הדברי חיים שחיוב על כל אחד לומר כל התיקון ליל שבועות, זאת אמר בתורה של סעודה ג' ורצו החסידים לראות אם מרן יאמר כל התיקון ליל שבועות, נכנסו שני אברכים בהסתר לחדר מרן, אח"כ בא מרן וישב ובא הגבאי לחדר ומצאם, בקשהו שישתקו, אבל הוא התרגז עליהם עד שמרן שמע, וצעק על הגבאי למה מזלזל בהם ומצער בני ישראל בחינם, ויצא ממחבואם ועמדו שם ושמועו אמירת תיקון ליל שבועות, כשהגיע מרן הקדוש לעשרת הדברות שבפרשת יתרו, הרגישו האברכים הנ"ל שכמעט פרחו בשנתם מגודל הפחד שנפל עליהם ממתקיות נעימות הקדושה, וכשהגיע לעשרת הדברות שבפרשת ואתחנן הרגישו עוד הפעם רעדה גדולה עד מאוד, עד שסיים כל התורה. (בחינות החסידים)

הצדיק ר' ברוך ממו"בוז' נכדו של הבעש"ט, כשהיה דר בטלשטין, נסע פעם קודם חג השבועות למזיבוז', להשתטח

על קבר זקנו הבעש"ט, ולא נכנס לבקר את אחיו הצדיק בעל "דגל מחנה אפרים" שדר אז בחזרבו, רק תיכף בבואו העירה נסע אל קבר הבעש"ט, ומשם חזר ישר לביתו לטולטשין, וקינה אחר חג השבועות בא פעם שנית למזיבוז', ונסע שוב אל קבר הבעש"ט, ומשם בא לבית אחיו בעל ה"דגל" שאל אותו אחיו: למה זה כשהיית קודם החג על קבר זקנינו לא באת אלי, ולמה זה באת תיכף אחר החג פעם שנית על קבר הבעש"ט? השיבו ר' ברוך: אמרו לי מן השמים, שאם אני רוצה אקבל התורה בחג השבועות בקולות וברקים כמו שקבל משה רבינו מסיני, והייתי על קבר הבעש"ט, ובקשתי ממנו שיפעול שיהיה לי כח לקבל התורה באופן זה, וזאתי לביתי, וקבלתי התורה בחג השבועות בקולות וברקים, והנה עכשיו אני רואה שאין כן בידי, ובקשתי מזקני הבעש"ט שיקח זאת ממני. (כתבי החסידים)

הרה"ק ר' הירצקא אבראמפערט ז"ע היה פעם בצאנו בשבת שקורין עשרת הדברות, והיה שם גם הגביר ר' מאיר לעולקי, ומרן הקדוש קרא בחשאי מאד מפני שהיה אז הלש וגם גרונו נחר, אחר התפילה שאל הרה"ק מראצפערט את הגביר הנ"ל אם שמע את הקולות והברקים בעת שקרא רבינו את עשרת הדברות, והיה לפלא בעיני הגביר הנ"ל כי כל הקהל שהיו שם במקום לא שמעו את קול רבינו בשעת הקריאה ואפילו העומדים סביבו, והרה"ק הנ"ל הגם שעמד למטה ליד התנור שמע קולות וברקים. (כתובי נפלים)

צריקים לקיים תורה ותפילה ביחד

הרה"ק ר' מנחם מענדל זצ"ל מרימיאנוו אמר כי במעמד הר סיני לא שמעו ישראל רק קמץ אלף והרבב נתלבטו תלמידיו הקדושים על דברים אלה, ואמר הרה"ק במארכנו שליט"א [צוקין ל] כי לפי דעתי כוננת הר" מ"מ היה כי הנה נמצא איש כאשר ילמד איזה דפים גמרא או יתנשא לאמר אנכי הרואה ולו נאווה תהלה ובוהי יפטור עצמו מתפלה בציבור ואמירות שירות ותשבחות ויבטל לפעמים תענית ציבור וליתן צדקה, או להיפך יש איש שהולך בדרך התורה בתפילה בציבור ונתנית צדקה ועוד דברים טובים ויגבה לבו לאמר כי פטור הוא מלמוד תורה ודרך שניהם ולא יתכן כי טוב לחזו בשניהם בת"ת ובמעשים טובים, וזאת מרומזו בתביות קמ"ץ אל"ף כי אל"ף הוא למוד מלשון אאלף חכמה, וקמ"ץ ר"ת קול, צ"ם, מ'מון, וצ"ר האדם לקיים שני הדרכים ביחד וזאת היתה עיקר הציצו במעמד הנכבד, וסיים לומר שזוהו כוננת הדברים של הפסוק (אכה"ב ב - ד) עשה ד' אשר זמם בצע אמרתו אישר צ"ה מ"מי קדם ר"ת למפרע קמ"ץ א' כנ"ל ותיבת בצע אמרתו קאי על ישראל, והבן דפח"ח. (תמרא טבא בהשמוט)

ישנים כדי להתפלל ולא איפכא!

קבוצת בחורים משיבה אשכנזית באה פעם אל רבינו הרה"ק רבי ישראל האגער בעל האהבת ישראל מוויזניץ ז"ע להסתופף בצלו בחג השבועות. הללו היו רגילים להתפלל שחרית מיד לאחר אמירת ה"תיקון ליל שבועות", בעלות השחר, וגם הפעם חפצו לנוהג כדרכם. לפיכך התאספו להתפלל בבית המדרש של רבינו, כשמוע הסבא קדישא את אמירת ברכות השחר בבית המדרש, יצא מחדרו ונכנס לשם לענות אמן. בתום אמירת הברכות העיר מרן ז"ע: "כבר שמעתי שהולכין לשכב כדי שיוכלו להתפלל, אבל להתפלל על מנת שאפשר יהיה לישון, טרם שמעתי", הבחורים הבינו את הרמז, והתפורו. (קדוש ישראל)

תפילות שחרית בשבועות!

הגה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא כשהיה מוזכר את רבינו היה אומר "דער הייליגער חת"ס". רבי משה דייטש אב"ד סאבאדאק חתן הגאון רבי שמעון סופר אב"ד מערלין בן ה"כתב סופר" סיפר: בשנת תרע"ה סעתי עם גיסי רבי אברהם סופר בן הג"ר שמעון סופר מערלין לקבל פני צדיק הדור בשעתו רבי יששכר דוב מבעלזא כשהיה בארץ צפת. כאשר נכנסנו לחדרו לקבל שלום הגבאי את גיסי בתור נכד חת"ס, קם הצדיק על רגליו ואמר בלחישא "דער הייליגער חת"ס". אחרי שישב אמר שסיביר לנו סיבת הדבר מדוע נתקבל חת"ס בתור חת"ס הקדוש גם בפי עולם החסידות, רבים משערים שאין מפני קדושת תורתנו, אבל לא הוא. הלא בדורו היו עוד גדולים כמוהו ואעפ"כ לא נכתרו בתואר הקדוש, אך הטעם הסביר

לנו מקובלני מאבא מארי ז"ל (הגה"ק רבי יהושע זייע"א) בשם זקני ז"ל (הגה"ק רבי שר שלום מבעלזא זייע"א): והוא: פעם אירע שאנשים מאנ"ש שהו בימים שבין פסח לעצרת בעיר הבירה ווינה לרגל מסחרם, הדבר נסתב שלא הספיקו לחזור לביתם לחג השבועות, ועליהם היה לחוג את הי"ו"ט בסביבה זרה להם מה שלא היה לפי רוחם, בלית ברירה החליטו לנסוע לעיר הקרובה פרעשבורג, כמובן קבלו מיד פני הת"ס שהראה להם פנים מסבירות, שם היו נעורו כל הלילה בבית מדרשו ועסקו בתורה, וכשהאיב המזרח והתפללו שחרית יחד עם התורה, והתנונו היטב בעבודתו שלב, כשחזרו אל זקניו ז"ל וסיפרו לו שהיו בימי חג השבועות בפרעשבורג, שאלם על תוכן הנהגות הרב מפ"ב, הם סיפרו הכל לא כיסוד דבר, זקניו ז"ל הקשיב לדבריהם בהתענינות רבה וכשגמרו הרים את קולו בניעימה "אה, אה, דער הייליגער פרעשבורגער רב! אזא התלהבות וואס רעט ביי שבועות י"ב שחרית האבען מיר אפילו נישט וואס רעט ביי נעילה!" מאז נקרא בפי העולם "דער הייליגער חת"ס". (תולדות משה)

צריכין לעבוד קשה להרגיש מתיקות בתפילה!

איש אחד מגדולי חסידו סטרעטין נסע פעם על חג השבועות למרן רביה"ק בעל דברי ז"ע בעיר אורשיווע להסתופף לדמהימנותו, שאז כבר יצא שמו של רבינו בכל קצוי ארץ לרבן של רבבות אלפי ישראל, ורבים נהרו אליו לשמוע אל הרינה ואל התפילה היוצא מפי לב טהור, ואכן התפלות עברו בהתרוממות והתעוררות יתירה במיוחד התבלט תפלת אהבה רבה שנאמר בהשתכחות הנפש ומלאה געגועין האורה הי' נרגש במאוד, אחר התפלה הוזמן לבית רבינו לטעוד על שולחנו הטהור.

החסיד התחיל להביע גודל התפעלותו על ההתעוררות הנפלאה והתבטא שלא הרגיש כך אף פעם מייך שני חייו בעת התפלה. רבינו פנה אליו בספור, כידוע הי' מרן משינאווע ז"ע חתן הרה"ק מראזלא ז"ע פע"א השתוקק הק' משינאווע לנסוע על שב"ק פרשת יתרו להרה"ק מבעלזא ז"ע המשפחה ראו בזה פגיעה בכבוד חותנו יען שהרבה חסידים מתכוונים לבא לעשות את השבת בצילו הק', והוא רוצה לנסוע משם, ע"כ הריצו מכתב דחוף להרה"ק מציאנו ז"ע שיצוהו שיבוא על השב"ק אליו, וזה לא יהי' כ"כ ביוון שנסע לאביו, וכך הוה, ואצל קריאת התורה הרגיש כאילו הוא מצא ממש אצל קבלת התורה בהר סיני, וגמר בדעתו שבחג השבועות הבא ג"כ יסע לצאנו, וכך עשה, אמנם לא הרגיש כלום אצל קבלת התורה, אמר לו הדברי חיים משל למה הבר צדק מציאנו ז"ע שיצוהו שיבוא על השב"ק אליו, וזה להקונים איזה עוגות משובחים כדי שיטעמו ממנו, ואח"כ אם רוצה עוד צריך לשלם, כן הדבר אצלנו שלעת עתה נתתי לך לטעום לבד אבל לבוא באמת למזריגה הרמה הוא צריכין לעבוד קשה, וזה רמז רבינו לאורח, שכעת רק נתן לו לטעימה מאת נועם התפילות אמנם כדי להגיע ארבת להמדריגה להרגיש מתקיות ועריבות תפילה צריכין לעבוד קשה יותר. (מנאר רבוטני)

להתייגע עצמו בעבודת הבוראו!

מסופר על צדיק א' שאמר פעם לאנשי שלומו עכשיו עת רצון וכל החפץ להוושע יבקש כל הדרוש לו, מיהרה האנשים ובקשו משאלתם א' ביקש לב טהור, השני העתיר השגות אלוקית השלישי התחנן לזכות ולהתפלל כראוי, הי' שם אחד שלא ביקש מאומה וכך אמר איני חפץ במתנות מהרבי רצוני להתייגע בעצמי בעבודת בוראו, ופירש בזה הצדיק, נעשה ונשמע השמיעה וההשגה תבוא אלינו כפי מה שנעשה ולא כמתנה בעלמא. (יניח של הרה)

ע"י אריכות באהבה רבה נגאלין!

פעם א' ספרו לפני רבינו (בעל דברי יואל), אשר רב א' שנתפס לציוניות דרוש דרש דרשה של דופי להסית לציוניות ולעלי ארץ ישראל, ובתוך דבריו חירוף וגידוף כלפי רבינו, ואמר שלא ע"י אמירת ברכת אהבה רבה באריכות נביא את הגאולה, אלא ע"י פעולת בשר ודם וכו' (נפ"ב), כאשר שמע זאת רבינו נתרגש ואמר, הלא ה"תולדות" מעיד בשם הבעש"ט הק' בספה"ק תולדות יעקב יוסף (פ"ב זארא), וזל"ק: שמעתי בשם מורי מה שנאמר לו משמעי טעם איחור ביאת המשיח, ממוש שאין מאריכין באהבה רבה עיי"ש, וא"כ ע"י שמאריכין באהבה רבה מקרבים את הגאולה, ופיו הכשילו להתלוצץ מדיבורי קודש היוצאים מפי קודש הקדשים הבעש"ט. (תורות ועבודות מכות רבוטני)

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל

ענינים וסיפורים מהסתלקות מרן הבעש"ט הק' זי"ע יומא דהילולא חג השבועות

הושענא רבא שנת תק"כ לפ"ק

וקודם הסתלקות מרן הריב"ש זצ"ל אמר לתלמידיו שיכינו לעצמם רבי להאיר להם, כי הוא ילך לבית עולמו בשנה זאת, וזה היה בהושענא רבה אחר החתימה, ושאלוהו על איזה צדיק אם ידבק נפשם אצלו, והם היו תלמידים בחורים צדיקים ועדיין לא שמשו כל צרכם, ואמר להם שיסעו אצלו וינסו אותו וישאלו לו שיתן להם עצה להסיר הגאווה, אם יתן להם עצה אין בו ממש, ואם יאמר ה' יעזור אזי יקרבו נפשם אצלו כי צדיק גמור הוא וכו' עכ"ל. (נצח חסד - אבות פ"ד משנה ד)

בצער על מוחין שינוח בקרב

שמעתי מהרב דקהילתנו ששמע מרבי יוסף מקמינקע שהבעל-שם-טוב היה מצפה לעלות בסערה כמו אליהו זכור לטוב, והיה מצטער על זה בצער גדול. וסברו בני-ביתו שהוא מצטער על פטירת אשתו, ושאלו אותו, כי ידעו שאין זה מדתו. והשיב, שצטטער על אלו מוחין שמוכרחים לנוח באדמה, כי הייתי מצפה לעלות בסערה, ועכשו שאני פלג גוף אי אפשר, ועל זה אני מצטער.

גם שמעתי: אלו לא יבוא הגואל-צדק במשך ששים שנה מוכרח אני לבוא בזה העולם.

והרב דקהילתנו אמר ששמע מזקנו ששבת אצל הבעל-שם-טוב שבת אחד קודם שבועות שנסתלק בו, ואמר דבר, והיה לו סופר אחד. ואמר הרב שיש לו שני ספקות, ואינו יודע אם אמר בחמש עשרה שנה או בחמשים שנה, אם בשש-עשרה או בששים. ואני שמעתי מאחרים בפרוש ששים שנה.

ושאלתי את רבי אהרון ממז'בוז' ואמר לי כי אמר בודאי יתגלגל בזה העולם אבל לא אהיה כמו שאני עכשיו. והפירוש לא ידעו, כי אמר: מי הוא זה שישאל פירושו של אותו דבר. (שבחי הבעש"ט)

אל תבואינו רגל גאווה

ענין גאווה הוא ממש עבודה זרה, ואין עצה להבלט ממנו אלא השם יתברך עוזר, וארבע מאות פרקי דמס' עבודה זרה של אברהם אבינו (נ"י עברין דיד) היו מענין גאווה. כי גאווה, ממש עובד אל נכר והוא עצמו עבודה זרה צואה רותחת [ועיין לקמן בפרשתינו אות כ"ג]. ומרן אלקי קודש הקדשים אור שבעת הימים רבינו הקדוש אשר החיה את נפשינו וגאל אותנו מן היצר ומרשת הסטרא אחרא ומטעות קליפות נגה הבל וריק, ודיבק נפשינו הר"ב ישראל"ל ב"ן אליעזר", עפר ואפר אני תחת כפות רגליו אם אזכה, והלוואי שאזכה להיות עפר תחת כפות רגליו, יצאה נשמתו בטהרה ואמר אלהי רבון כל העולמים אל תבואני רגל גאווה (תהלים לו, נצח)

חסד - אבות פ"ד משנה ד)

נעשו לו שני נקבים ע"י כת ש"ץ ומזה נסתלק

ומזה היה הסתלקות הבעל - שם - טוב, כי אמר שיתסלק ממעשה הש"ץ ימח שמו, כי אצל הש"ץ ימח שמו היו כמה גדולי הדור ולומדים מפלגים שהטעה אותם כמפרסם, והם יצאו מן הכלל ודברו רעות על כלל תורה שבעל פה, וזה היה מחמת שגב להם גבורות קשות ולא המתיקן אותם מחמת בחינת הנ"ל, ועל כן דברו דבורים רעים על הכלל, ואלו הדבורים נפלו על גדול הדור, והבעל - שם - טוב זכרוננו לברכה, הוא היה אז הגדול הדור, ומזה נסתלק, וכמו שאומרים בשם הבעל - שם -

נסדר ונערך ע"י

הבה"ח חיים צבי גאלדבערגער נ"ו
והבה"ח בן ציון אלי קאסטאו נ"ו

טוב, זכרוננו לברכה, שאמר:

שנעשו לו שני נקבים בלבו על - ידי המעשה של הש"ץ ימח שמו. ומזה נסתלק וכנ"ל. (לקוטי מוה"ר בריסלב - ח"א תורה דו)

ידעתי למה נבראתי

כן שמעתי ממגידי אמת שהרב הקדוש הבעש"ט זלה"ה אמר בשעת פטירתו, כעת אני יודע למה נבראתי וכוונת בריאתי, והמשכילים יבינו.

ולפי זה שאמר גם כן רעיא מהימנא בעת גניזתו בן מאה ועשרים שנה אנכי היום, ר"ל היום הזה נעשיתי בן מאה ועשרים שנה, שכל ימי היותי תאיבנא להשגת יום זה ולא עלתה בידי עד היום הזה, ואם כן תשוקת כל הק"ך שנה המה ביום זה, והבן. (אגרא זכלה - פרשת וילך)

אין שלטון ביום המות

ומנהג הבעש"ט היה תמיד ביום א' דשבועות ליתן משקה להעולם, ואמר בזה הלשון אני נותן מאריטש בעד קבלת התורה, ובחג השבועות האחרון יום פטירתו שלח אודות משקה ילא רצה המוכר ליתן בהקפה, ואמר הבעש"ט אין שלטון ביום המות. (קהלת ח) (ספר בעיט עה"ת - כי תבא)

חג הפסח

בפסח שקודם זה היה הרב מ' פנחס מקארץ אצל הבעש"ט ונחלש מעט. ומפני זה בערב יו"ט האחרון של פסח היה שקלא וטריא אצלו אם לילך למקוה או לא, והסכימה דעתו שלא לילך. וביום ז' של פסח בתפילה ראה איך שנגזר על הבעש"ט שיסתלק בקרוב, מפני התעצמותו מאוד נגד כת הש"ץ כמבאר לעיל במעשה יוה"כ שרצו לשרוף ש"ס בבלי.

והתחיל הרב רבי פנחס להתעצם בתפילה ולא הועיל. ונתעצב מאוד על שלא הלך למקוה, כי אילו ראה דבר זה במקוה, לדעתו היה מועיל לזה. ואחר התפילה שאל הבעש"ט אותו אם הלך אמתול למקוה, ויאמר לא. ויאמר הבעש"ט כבר נעשה מעשה ואין אחר מעשה כלום. (שבחי הבעש"ט)

אחר הפסח

ואחר הפסח היה לו חולי השלשול, ועם כל זה היה מתחזק מעט להתפלל לפני התיבה. ואותם התלמידים שהיו מוחזקים שיתעצמו בתפילה לא הודיעם כלום, ושלח אותם למקומות אחרים והרב רבי פנחס מקארץ הנוכר לא נסע לביתו.

ליל שבועות

בליל שבועות נאספו אנשי סגולתו להיות נעורים כל הלילה לתקון האר"י ז"ל, ואמר לפנייהם דברי תורה על עניני הסדר ועניני מתן תורה. בבוקר שלח לאנשי סגולתו שיתאספו כולם, וצווה לר' ליב קעסלער, ועוד אחד ששכחתי שמו, שיתעסקו בקבורתו. ולימד אותם על גופו על כל אבר הראה להם סימנים איך נפשו נשאלת ונפטרת מאבר זה, ואח"כ מאבר אחר, כדי שיבינו על החולים כי הם היו מאנשי חב"א קדישא.

וצווה שיכניסו מנין להתפלל עמו, וצווה שיתנו לו הסידור, ואמר אתעני עוד מעט עם השם יתברך.

ולאחר התפילה הלך ר' נחמן מהאראדנקי לבית

ברכת מזל טוב

באנו בזה בשער בת רבים לברך מקרב הלב ברכת מזלא טבא וגדיא יאה את חשובי הבחורים דישיבתנו הק', נודעו בשמם הטוב, מופלגים בתורה וביראת שמים, שמם הטוב הולך לפנייהם, הלא המה

הבה"ח **נתן נטע פריעד** הי"ו

בן הרה"ח ר' **מרדכי** הי"ו

המיו"ל"ח הרה"ח ר' **פנחס יודא נאווי** הי"ו

הבה"ח **יוסף לאנדא** הי"ו

בן הרה"ח ר' **אברהם שלום** הי"ו

המיו"ל"ח הרה"ח ר' **משה אלי גרין** שליט"א

הבה"ח **חיים יוסף פערל** הי"ו

בן הרה"ח ר' **דוד שליט"א**

המיו"ל"ח הרה"ח ר' **אברהם פישער** הי"ו

הבה"ח **שלום לייביש קרישעבסקי** הי"ו

בן הרה"ח ר' **יצחק אייזיק שליט"א**

המיו"ל"ח הרה"ח ר' **דוד צבי כהנא שליט"א**

הבה"ח **יצחק פריינד** הי"ו

בן הרה"ח ר' **יעקב ישראל** הי"ו

ומיו"ל"ח הרה"ח ר' **אליעזר וועבער** הי"ו

ליום שמחת לבם, בבואם בברית האירוסין
בחדש האחרון
בשעה טובה ומוצלחת, לשמחת לב כולנו

יתן ה' ויזכו להעמיד בית נאמן בישראל, וזיווגם יעלה יפה יפה, ואויר התורה והקדושה שספגו בשיבתנו ילול אותם כל ימי חייהם, אך טוב וחסד ירדוף אותם כל ימי חייהם, ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו, עדי נזכה במהרה לביאת גואל צדק ומלכינו בראשינו בב"א, ויקויים בנו הפסוק עוד ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים מחופתם ונערים ממשתה נגינתם אכ"י

המברכים באהבה

תלמידי הישיבה

המדרש להתפלל עבורו. ואמר הבעש"ט לחינם הוא מרעיש, אם היה יכול ליכנס בפתח זה שהייתי רגיל ליכנס, היה פועל בתפילתו.

ובעת הזאת נכנס אצלו נשמת מת אחד לתקן אותו, וגער בו ואמר: שמונים שנה אתה נע ונד ולא שמעת עד היום שאני בעולם, צא רשע. ותיכף אמר להמשרת: רוץ מהר בצווחה גדולה שיפנו מן הדרך, כי הרגזתי אותו, פן יזיק לאיזה אדם. וכן היה, שהזיק בתולה אחת בתו של השמש.

וחזר המשרת ושמע שהבעש"ט אמר: אני מוחל לך אותם שתי שעות, ולא תענה אותי.

אמר לו המשרת: עם מי רום מעלתו מדבר?

אמר: אין אתה רואה את מלאך המוות, שהיה תמיד בורח ממני, כדאמרי אינשי

המשך בעמוד טז

מגרשו למקום שגדלים הפלפלין השחורים, ועכשיו שנתנו לו רשות עלי, נתרחבו כתפיו ושמחה גדולה עליו.

ואח"כ באו כל אנשי העיר לקבל פניו ביו"ט. ואמר לפניהם דברי תורה. ואח"כ בעת הסעודה צווה להמשרת שיתן דבש בצלוחית גדולה, ונתן בקטנה. אמר: אין שלטון ביום המות, אפילו הגבאי אינו מצייט ל^י. (שבחי הבעש"ט)

נפרד מננו

שמעתי שאמר הבעש"ט באיזה יום יפטר לעולמו. ובאותו יום היה בנו מ' צבי ישן. ואמר להבעש"ט למה אינו מצוה לבנו? ואמר ומה אעשה שהוא ישן. וזה שישן, היה מפני שלא האמין שימות אביו.

העירו אותו ואמרו לו: אביך אמר שבוודאי ימות היום. ובא אל אביו והתחיל לבכות. ואמר לו אביו ידעתי שנתתי לך נשמה קדושה, וכשהייתי רוצה היה בכוחי להביא נשמת אדם הראשון בסוד העיבור, והיית יודע כל מה שצריכין לידע. אבל יש לך נשמה קדושה, ואינך צריך לכל זה. וביקש ממנו: אף על פי כן, אמור לי איזה דבר. והתחיל לומר לו.

ואמר: איני מבין מה שאתה אומר.

ואמר: תקיף לי עלמא, ואיני יכול לדבר עמך. ולמד עמו שם אחד, ואמר תכון שם זה ותראה אותו ואלמוד עמך.

אמר לו: שמה אשכח את השם הנ"ל?

ואמר לו סגולה שיזכור את השם, אבל שכחתי מה אמר לו.

^(שבחי הבעש"ט)

איך בין א נאר און איך גלייב

קודם פטירתו אמר בזה הלשון אני מניח כל המדרגות וההשגות שהשגתי, בער אנכי ולא אדע, והנני מאמין רק באמונה פשוטה, ואמר בלשון אידיש בזה הלשון איך בין א נאר און איך גלייב. (ישמח ישראל - פרשת לך)

פטירתו

ואח"כ אמר: עד כאן גמלתי עמכם חסד, ועכשיו גמלו עמי חסד. ואח"כ הלך לבית הכבוד. ורצה המשרת לילך אחריו, שאל אותו מה יום מיומים שאתה רוצה לילך אחרי, מה ראית בי? ולא הלך אחריו.

גם אמר להם הסימן: שכאשר יפטר, יעמדו השני וייערס ^(שתיים).

ובבואו רחץ ידיו, והזייער הגדול עמד. וסבבו אנשיו אותו שלא יראה עמידת הזייער.

הליות הבעש"ט

שמעתי מהרב דקהילתנו, בעת הליות הבעל שם טוב תמה מאוד רבי נחמן מהורודנקע מה זה שאין רואה מאומה. וכשבאו סמוך לבית החיים ראה נוראות גדולות. ואמר לרבי זאב קיעצט שבודאי צריך להיות כך. ^(שבחי הבעש"ט)

בבחינת משה רבינו

הבעש"ט הקדוש עלתה נשמתו לגניז מרומים ואתקטר בהאי קטירא בשנת תקי"ח, וכבר סמוך לזה בדור שני של תלמידי תלמידי נחלקו הצדיקים על יום פטירתו אם היתה ביום א' דשבועות או ביום ב', בבחינה שמצינו במשה רבינו עליו השלום ^(דברים ל"ו) ולא ידע איש את קבורתו.

והנה הבעש"ט הק' היה בבחינת משה, והצדיקים היו מספרים ממדרגותיו הקדושים כי בעת שהיה מתפלל ועבד עבודתו בקודש הכניס חיות בכל הנמצאים, החיות שבשדה תאחזמו רעד ואף התבן המשוטט על האדמה היה מתנועע ומתנווד בשעת התפלה. והוא בבחינה שמצינו במעמד הנבחר במתן תורה כמ"ש ^(שמות י"ח) והר סיני עשן כל וגו' ויחרד כל ההר מאד.

גם היה אש מתלקחת סביביו, בבחינת מתן תורה ויהי קולות וברקים ולפידים וגו'.

ובביאור הענין י"ל על דרך שביאר התניא ז"ל בסידורו ^(בענין הקפות בשמחות) דהאמנם שמה שנכתב בתורה אין חקר לגדולתה, מכל מקום מה שלא נאמר בתורה ונמסר לנו רק בקבלה גדול ממנה הרבה, והיינו טעמא שלא נאמר בתורה לפי שזה גדול כל כך עד שאי אפשר אף לצמצמו ולהגבילו לתוך דברי התורה, וכמו כן מה שהוא רק מנהג ישראל הוא גדול עוד יותר, שזה לא יכלו אף לצמצמו לתוך קבלה והוצרכו מעצמן לנהוג כן, עכ"ד. וכ"כ מרן רבינו דו"ר זללה"ה בספה"ק ויואל משה ^(מאמר א סימן קפ) הביא את דבריו לגבי דרך הבעש"ט הק', שלא כתבו מאומה מדרכם בקודש וכפי הנראה היה כן מן השמים שישאר דרך זה בתורה שבעל פה, ע"ש. והיינו שהוא דרך גבוה שאי אפשר לצמצמו לכתוב. וי"ל כי מזה הטעם היה עת אשר היה בבחינה ולא ידע איש את קבורתו, ולא נודע אז יום הסתלקות הבעש"ט הקדוש זי"ע, כי קדושתו הוא בבחינה גבוה ממנה שישגם שכל האנושי. ^(רבינו שליט"א, תשס"ז)

אמר להם: ידעתי שעמד הזייער, ואין אני דואג לעצמי, כי יודע אני בבירור שאצא מפתח זה, תיכף אכנס בפתח אחר.

וישב על מיטתו, וצווה שיעמדו סביב מיטתו, ואמר להם דברי תורה על עמוד שעולין מגן עדן תחתון לג"ע עליו, וכן בכל עולם ועולם הייך הוא בעש"ן, ובביאור על סדר עבודה. וצווה להם לומר ויהי נועם. ושכב וישב כמה פעמים, וכיוון ככוונות עד שלא שמעו חיתוך אותיות. וצווה לכסות אותו בסדין, והתחיל להזדעזע ולחרוד כמו בשמונה עשרה.

ואח"כ נח מעט, וראו שעמד הזייער הקטן. והבחינו עד בוש, והניחו נוצה על חוטמו, וראו שנפטר.

כל זה שמעתי מר' יעקב מק"ק מעזיבז שנפטר באה"ק. והרב אמר שר' ליב קעסלר ראה יציאת נשמתו כמו שלהבת מראה תכלת. ^(שבחי הבעש"ט)

בקשה על גאווה

וכמו שמספרים מרבינו הבעש"ט הק' שבשעת יציאת נשמתו הטהורה ראו שפתותיו הק' מרחשין, ונגשו תלמידי הק' לשמעו לחישותיה, ושמעו שהוא משגן לעצמו הפסוק אל תבואני רגל גאווה. ^(דברי יואל - יגש)

דבוק בחי החיים

מרן הקדוש הריב"ש טוב, קודם פטירת נשמתו אמר אל תבואני רגל גאווה. ואמר והתמכרתם שם לאויביך, בלבך, לאיביך, שאתה תחשוב בכל עת בלב נשבר, ותחשוד אותך שאתה נמסר ומכור לאויביך ליצר הרע, לעבדים ולשפחות, כי כל מעשיך לקבל פרס בבחינת עבד ושפחה, כל זה תחשוב בלבך, כי והתמכרתם כתיב ולא כתיב ונמכרתם, בלבבכון תחשבו דאתון זבינין, ואז ואין קונה כתיב, לית מאן דיכול לשלטה עלייכו, עיין זוהר חדש.

ואמר בזה הלשון, ואין קונה, כשתהיה לבבכם נכנע ונשבר ושפל, כי תחשוב בלבך שאתה מלא רע ונמכר ומסור ביד הרע, וכל מצותיך הם לקבל פרס, לעבדים ולשפחות הולכין, ועדיין לא עשית רצון ותענוג לבוראך מימך, אז ואין קונה, וועט נישט קיין מאכט און קיין שליטה האבין אויף דיר קיין שום רע, קיין משטין ומקטרג, אין דיא וועסט דבוק זיין בחי החיים, ובזה יצאה נשמתו ביום ראשון של חג השבועות קודם התפלה שנת

מזמור לתודה

באנו בזה להביע בזה בשער בת רבים תודתנו וברכותינו לאנשי שם הנודעים לתהלה, בתוככי עם סגולה, לבם פתוח כאולם, אנשי מעש, ה"ה

הרה"ח ר' שמואל לייבוש וויינבערגער הי"ו

הרה"ח ר' אלימלך הכהן דייטש הי"ו

ואתם עמם, הרה"ח ר' שלום יוסף לעווינגער הי"ו

חברי הנהלת ישיבתנו הק'

וגם לרבות האברך החשוב מלא מעלות ומדות טובות איש חמודות,

מוה"ר שמעון יואל גוטמאן הי"ו

אדמיניסטרטאר דיישיבתנו הק'

אשר יום וליל לא ישבותו למען הצלחת ישיבתנו הק' ולמען טובת כ"א מהתלמידים

וגם כעת הרימו תרומה נכבדה להוצאת הגליון

ברך ה' חילם ופועל ידם תרצה

המערכת

סל מלא ברכות

להרבני החשוב מוה"ר סיני ראטה הי"ו

ולרבני החשוב יעקב יושע זאבעל הי"ו

בעלי הפירמא פרינט אוט

שנדבו ההדפסה של גליונינו,

לזכות בהן רבבות אנ"ש שיחיו שבאו להסתופף

בצלא דמהימונותא של כ"ק מרן רבינו שליט"א,

ותברכו מן השמים בכל טוב סלה

הערות הרה"ג ר' מאיר אליעזר פריעדמאן שליט"א מרביץ תורה ומשפיע בישיבתנו הק'.

באנו בזה לעורר, היות שמנהג ישראל תורה שנעורים כל הלילה בליל א' דשבועות עד עלות השחר, נכון שביום קבלת התורה הק' ידקדק כ"א בקיום המצות שיהיה למהדרין כמו שאנו מקבלים עלינו בלב ובנפש, נעשה ונשמע, בפרט מצות קרי"ש שהוא קבלת עול מלכות שמים ומרומז בה עשרת הדברות, וכתב בכל יום יהיה בעיניך כחדשים, כמו שכתוב בפ' קבלת התורה, לכן נכון לקיים מצות קרי"ש בתכלית ההידור בזמן הנבחר.

ושיעור משיכיר יש בו כמה שיטות, ורביה"ק בעל דבר"י זיעועכ"י, הורה עלינו להחמיר עד 36 מינוט אחר עלוה"ש. ובדיעבד מי שקשה לו יסמך על המנהג העולם שמקילין בפחות מכך.

ובזכות זה נזכה לכל השפעות והארות הנשפעים באלו הימים. אמן